

İstanbul Sözleşmesi yaşatır!

Bu çocuklar neye bakıyor?

Cevabı >> s. 3

Trafik kazasında hayatını kaybeden genç bisikletçi Umut Gündüz anıldı

>> s. 2 Onur Mat

19 yaşındaki genç bisikletçi Umut Gündüz, alkollü bir sürücünün kullandığı aracın çarpması sonucu hayatını kaybetti.

"Kuğulu Park'ta 'budanan' ağaçlar bir daha yeşermeyecek"

>> s. 4 Mehmet Onur Yılmaz

Çankaya Belediyesi tarafından 2017 yılında Kuğulu Park'ta yapılan yanlış budama sonrası tahrip edilen ağaçlar 3 yıldır yeşermeyemedi. Orman mühendisi Ahmet Demirtaş Kuğulu Park'ta sözde 'budanan' ağaçların bir daha yeşermeyeceğini söylüyor.

DOSYA

15-16 Haziran İşçi Direnişinin 50. Yılı Söyleşiler

>> s. 10

Ankara'da Ezidi bir kadın kurtarıldı
>> s. 3 Hale Gönültaş

Kim bu Solfasol'cüler?
>> s. 6 Onur Mat

Ya Bulaşırsa?
>> s. 7 Mehmet C. Peker

Dünyadan Güzel Şeyler - 12 - Katılımın Sürdürülebilirliği
>> s. 8 Sine Çelik

Cımbız ile Kazı - 3 - Kaldırım Heykelleri
>> s. 18 Ankara Cımbızcısı

Korkut Boratav ile Ankara Üzerine Bir Söyleşi
>> s. 20 Zeynep Arıca

Asker anılarının biriktiği Ankara kışlaları
Nizam-ı Cedid Kışlası ve Sarıkışla
>> s. 21 Yavuz İşçen

Ankara yazarlar ve Ankara çalışanlar
>> s. 25 Akın Atauz

Magdeleine Marx'a göre 1922 Ankarası'ndan sınıf ve kadın profilleri
>> s. 26 Akın Atauz

"Tarih Irmağının Önünü Açan" Şair Ahmet Erhan ve Ankara
>> s. 28 Sencer Başat

Bulvar'ın Siyasallaşması ve "Dönüşüm" Dergisi
>> s. 30 Arif Şentek

Afişler, Posta Kartları, Posta Pulları, Fotoğraflar ve Karikatürlerle Birinci Dünya Savaşı
>> s. 30 Önder Şenyapılı

Kraliçe Lear
>> s. 34 Erhan Karadağ

Evdeki önemsiz şeyin hikayesi: Saatler
>> s. 35 Özgün Keser

Ümmiye Koçak'la Söyleşi: Anadolu'da Bir Afife Jale
>> s. 36 Deniz Zeka ve Meltem Sezen Kılıç

Müzik Okumaları - 3 - 'Kırksabır' • SO Duo
>> s. 38 Aylin Yılmaz

Cennet Sineması ve Huysuz Virjin
>> s. 40 Aydan Çelik

Trafik kazasında hayatını kaybeden genç bisikletçi Umut Gündüz anıldı

Onur Mat

19 yaşındaki genç bisikletçi Umut Gündüz, alkollü bir sürücünün kullandığı aracın çarpması sonucu hayatını kaybetti.

26 Temmuz günü Kurtuluş Parkı'nda düzenlenen anma (Fotoğraflar: Linda Nihan Lafcı)

Umut'un anısına bırakılan bisiklet

Umut'u anmak ve bu acı olayın tekrarlanmaması için bisiklet kullanımına dair farkındalık yaratmak isteyen yüzlerce bisikletçi, 26 Temmuz günü Kurtuluş Parkı'nda toplanarak Anıtpark'a kadar topluca bisiklet sürdü. Anıtpark'ta yapılan basın açıklamasında "Umut'a ses ol, bisikletli ölümleri dursun!" yazılı pankartlar açıldı. Çok sayıda bisiklet dernek ve topluluğunun katıldığı eylemin ardından Umut'un anısına parka hayalet bisiklet bırakıldı.

Geçtiğimiz sene Türkiye genelinde 8197 bisikletçinin trafik kazalarında hayatını kaybettiğini ve kazaların yüzde 70'ine alkollü sürücülerin neden olduğunu belirten Ankara Bisiklet ve Doğa Sporları Derneği (ABİDOSD) başkanı Murat Yumrutaş, "Bisiklet herkes için demokratik bir haktır. Bu tip kazaların ardından bisikleti görmedim diye savunma yapıyor. Bu bir özür değil aksine suçluluğun itirafıdır. Bunlar birer kaza değil cinayettir." diyerek Umut Gündüz için adalet istediklerini, genç yaşta kaybettikleri üyelerinin vefatına sebep olanların en ağır şekilde cezalandırılması gerektiğini belirtti.

Kazada vefat eden Umut Gündüz'ün babası Menderes Gündüz "Umut henüz 19 yaşındaydı. Onun sporcu olma hayalleri alkollü bir trafik mağandasının elinde son buldu. Dileğimiz bu acılara sebep olanların adil bir şekilde yargılanmasıdır." şeklinde konuştu ve Umut'un ailesi olarak bunun son olmasını, artık bisikletlilerin trafikte güvenle seyredebilmesini dilediklerini belirtti.

Bisiklet en sağlıklı, ekonomik ve çevreci ulaşım aracıdır

Bu acı kaybın son olmasını dileyen eyleme katılan bisikletlilerin ortak talepleri trafikte algılanmak ve saygı görmek. Bisikletin bir ulaşım aracı olarak algılanmadığını, bu nedenle sürekli tehlike altında sürüş yaptıklarını söyleyen bisikletliler, güvenli bisikletli ulaşım altyapısı talep ettiler. Bunun için, bisikletlilerin olduğu yollarda araçlara hız sınırlaması getirilmesi ve ehliyet eğitiminde bisikletli haklarına dair derslerin müfredata alınması gibi somut talepler dile getirildi.

Ne yapmalı?

Bisikletli ölümlerin sonlanması için güvenli bisiklet erişimi acil eylem planı hazırlayan ABİDOSD, diğer bisiklet dernek ve topluluklarına da açık katılım çağrısı yaparak, somut talepleri şu şekilde sıralıyor:

- Şehir merkezlerinde ve yaya/bisikletli öncelikli yerlerde hız sınırlaması getirilmeli; bisikletli ulaşım bilgilendirme tabelaları ile görünürlük sağlanmalı; bisiklet yol ve parkları yapılmalı
- Bisiklet kullanımını teşvik edecek sürdürülebilir ve ekolojik kentsel planlama yapılmalı; yerel yönetim, sivil toplum ve kamu işbirlikleri ile bisiklet politikaları ve eylem planları hazırlanmalı ve uygulanmalı
- Bisiklet yollarının motorlu araç parkına karşı korunması için etkin tedbirler alınmalı
- Bisiklet dernek ve topluluklarını destekleyecek teşvikler planlanmalı
- İlk, orta ve yüksek eğitimde ve ehliyet kurslarında bisikletin kullanımı ve bisikletli hakları üzerine dersler müfredata alınmalı

Ankara'da Ezidi bir kadın kurtarıldı

Hale Gönültaş

Şengal'de IŞİD tarafından 2014 yılında düzenlenen katliam sırasında 16 yaşında iken kaçırılan Ezidi kadın 4 yıl sonra Ankara Sincan'da bir evde bulundu. IŞİD'li olduğu belirtilen bir kişinin evinde tutulan kadın, kendisini köle eden kişiden akrabaları tarafından satın alınarak kurtarıldı.

IŞİD'in kaçırdığı bir Ezidi kadın daha Türkiye'de özgürlüğüne kavuşabildi. Ankara'nın Sincan ilçesinde bir evde esir tutulan Ezidi Zozan K.* (24), Avustralya'da sığınmacı olarak bulunan yakınlarının çabalarıyla özgür kalabildi. Zozan K.'yı "derin internetten" satın alan IŞİD'linin Ezidi kadını 10 ay önce Ankara'ya getirdiği öğrenildi. Zozan K. geçtiğimiz günlerde Türkiye'den çıkarıldı. Zozan'ın sistematik tecavüze uğradığı, bedeninde sigara yanıkları ve jilet kesikliği yaraları olduğu, beslenme yetersizliğinden kaynaklı sorunlar yaşadığı belirtildi.

2018 Yılında Derin İnternette Satıldı

Ezidi Cemaati ve Avustralya'da yaşayan yakınlarından edinilen bilgiye göre kadının IŞİD tarafından 2014'te Şengal'den kaçırılmasından ve Sincan'da tutulduğu evden kurtarılma sürecine uzanan hikâyesi şöyle:

Zozan K. 2014 Ağustos ayında Şengal katliamında IŞİD tarafından kaçırıldı. Zozan K., o tarihte 16 yaşındaydı. Zozan K.'nın ailesinden onlarca kişi de katliam sırasında

öldürüldü. Zozan K.'nın amcası IŞİD katliamından şans eseri kurtuldu. Amcası ve katliamdan kurtulan aile üyeleri kayıplarını aramayı sürdürdü.

Ailesi, Zozan K.'nin izine 2018 yılında IŞİD'in derin internette kurduğu "köle pazarında" ulaştı. Ailesinin aktardığına göre, Zozan K.'nin fotoğrafı internetteki köle pazarında sadece bir saat süreyle kaldı, satış hızla gerçekleşti ve yeğenlerinin fotoğrafı kaldırıldı. Aile, Zozan K.'nin derin internet satışında Irak Türkmen'i bir IŞİD'li tarafından satın alındığı ve Musul'da tutulduğu bilgisine ulaştı.

Amcaları İzini Sürdü, Sincan'da Tutulduğu Bilgisine Ulaştı

2018 yılının son aylarında Zozan K.'nin amcası ve kuzenleri Avustralya'ya sığınmacı olarak kabul edildi. Aileye, yaklaşık 10 ay önce yeğenleri Zozan K.'nin onu derin internetten satın alan kişi tarafından Ankara'ya getirildiği bilgisi ulaştı. Zozan, Ankara'nın Sincan ilçesindeki Irak Türkmen'inin iki karısı ve dört çocuğu ile birlikte yaşıyordu. Irak Türkmeni ise Irak-Ankara gidiş gelişlerini sürdürüyordu.

Işid'li Irak'tayken Zozan İçin Ödeme Yapıldı

Söz konusu kişinin Irak'ta bulunduğu günlerde aracılar devreye girerek Zozan'ın ailesinin genç kadını geri almak istediğini bildirdi. Irak Türkmen'i IŞİD'li ile aracılar Zozan için önerilen ücrette anlaştı. IŞİD'liye ödeme Irak'ta yapıldı. Eş zamanlı olarak Ezidi cemaatinin ileri gelenlerinin Ankara'da temas kurduğu güvenli kişiler aracılığı ile genç kadın bulunduğu evden alındı. Kısa bir süre sonra da Türkiye'den çıkarıldı.

Tecavüz, Sigara Yanıkları, Jilet Kesikleri

Zozan'ın, Irak Türkmen'i IŞİD'li eve geldiğinde sistematik olarak tecavüze uğradığı belirtildi. Genç kadında beslenme yetersizliğinden kaynaklı belirtiler görüldüğü, konuşmakta zorlandığı ifade edildi. Ayrıca bedeninde sigara yanıkları ile jilet kesiklerinden kaynaklı derin yaralar olduğu da görüldü. Zozan'ın sadece IŞİD'li değil, evde bulunan diğer iki kadın tarafından da ağır fiziksel şiddete uğradığı bilgisini verdiği öğrenildi.

* Ezidi kadının ismini güvenlik nedeniyle değiştirilmiştir.

Bu Çocuklar Neye Bakıyor?

Aydan Çelik

Bu çocuklar Shinichi Tetsutani'nin çok sevdiği üçtekerine bakıyor. Shinichi, 6 Ağustos 1945 sabahı evlerinin önündeki avluda üçtekerine binerken, Enola Gay adındaki Amerikan uçağından atılan Little Boy (Küçük Çocuk) adını taşıyan atom bombası ile can verdi.

4 yaşını doldurmasına bir ay vardı.

Babası, onu ve çok sevdiği üçtekerini evinin bahçesine gömdü.

Shinichi tam 40 yıl evinin bahçesinde uyudu.

1985'e gelindiğinde babası Nabuo, onu yattığı yerden çıkardı ve aile mezarlığına defnetti.

Üçtekeri ise Hiroşima Barış Müzesi'ne bağışladı.

Eğer Shinichi hayatta kalsaydı bir ay sonra 79 yaşına basacaktı.

Ne yazık ki, Nazım Hikmet'in "Kız Çocuğu" şiirinde söylediği gibi "Büyümez ölü çocuklar..."

Fotoğraflar: Özgür Çelik

“Kuğulu Park'ta ‘budanan’ ağaçlar bir daha yeşermeyecek”

Mehmet Onur Yılmaz

Çankaya Belediyesi tarafından 2017 yılında Kuğulu Park'ta yapılan yanlış budama sonrası tahrip edilen ağaçlar 3 yıldır yeşermedi. Orman mühendisi Ahmet Demirtaş Kuğulu Park'ta sözde ‘budanan’ ağaçların bir daha yeşermeyeceğini söylüyor. Parkın bugünkü durumu Ahmet Demirtaş'ın bu görüşünü teyit eder vaziyette, vahim... Bu konuda yapılan haber ve eleştirilere Çankaya Belediyesinden gelen manipülasyon dolu yanıt ve paylaşımlar ise daha da vahim.

2017 yılında, Çankaya Belediyesi tarafından parkta bulunan 36 akkavak, 8 saplı meşe, 1 geyikdikeni ve 2 doğu mazısı olmak üzere 47 ağaç, yerden 2-13 metre yükseklikten gövdeleriyle kesildi. Belediye “kuruyan ağaçlar insanların üzerine düşüyor” ve “ağaçları güçlendirme budaması yaptık” savunması yapsa da geçen sürede özellikle kuğuların bulunduğu havuzun etrafındaki çoğu akkavak ve saplı meşe ağacı tekrar yeşermedi. Yeşeren ağaçlar ise eski halini almadı. Birçok bankın üzerine gölge düşmeyen parkta ağaçların çoğu kurudu.

'Bir Daha Eski Haline Gelmez'

Mezopotamya Ajansı'ndan (MA) Zemo Ağgöz'e konuşan Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği üyesi orman mühendisi Ahmet Demirtaş, daha önceki uyarılarını hatırlatarak şöyle dedi:

"Bu park, içinde 80-90 yaşlarında çok yaşlı ağaçların olduğu bir park. Ağaçların budamadan önceki halini düşünecek olursak yere hiç güneş değmeyen, buraya gelen herkesin rahat serin bir ortamda barındıran bir parktı. Dolayısıyla Ankara'da herkesin bir şekilde bu parka yolu düşer. Böyle bir budama olmaz. 'Bu ağaçların bir kısmı yeşerse bile eski durumuna gelmez, burayı tekrar gölgelemez' demiştik. Gelmedi."

Yanlış Budama

Ağaçların sağlık durumu gözetilmeden yanlış bir şekilde budama adı altında doğrandığına vurgu yapan Demirtaş, "Burada sadece akkavaklar değil, saplı meşeler de doğrandı. Ankara'daki parklarda bulunan en güzel saplı meşeler buradaydı ve şuan iki tanesi kurumuş. Ağaçlar incelenmeden, belli bir yükseklikten kesildi ve sonuç bugün ortada. Çok sayıda akkavak, saplı meşe ağacı kurudu ve bir daha yeşermesi olanaklı değil. Ancak o dönem gerekenler yapıp ağaçlar tek tek incelenseydi, şimdi kurumuş olan ağaçlar da yaşatılabilirdi" ifadelerini kullandı.

Söz konusu budamanın belediyenin "sorumluluk ve bilgisizliğinden" kaynaklandığını kaydeden Demirtaş, "Doğru diyerek çok yanlışlar yapıp zarar veriyorlar. Kuğulu Park bu örneklerden biri. Ağacın biyolojik ve yapısal özelliklerini bilmezseniz, yaprağını, gövdesini, kökünü bilmezseniz yarım yamalak bilgilerle iş yapabilirsiniz. Burada bu yapıldı. Belediye o zaman bu ağaçlara güçlendirme budaması yaptıklarını köklerinin güçleneceğini açıklamıştı. Ama gördüğümüz gibi bu ağaçların kökleri o kadar güçlenmiş ki ağaç kuruyor!" yorumunu yaptı.

'Kurumuş Ağaçların Üzerine Kuğu Çizilecek' İddiası

Demirtaş, "Kurumuş ağaçların üzerine kuğu resmi çizilecek" iddiasına ilişkin de, "Kurumuş ağacın üzerine güzel kabartmalar çizilebilir ya da yontu haline getirilebilir. Güzel görünebilir belki ama onu yapacaksa

2015 yılında Kuğulu Park (Fotoğraf: Mehmet Onur Yılmaz)

Orman mühendisi Ahmet Demirtaş (Fotoğraf: Zemo Ağgöz)

bile belediye önce 'Şu tarihte burada yanlış bir uygulama yaptık, ağaçlar kurudu ama kuruyan ağaçları da böyle değerlendirdik' demeli" dedi.

Mezopotamya Ajansı'nın kuruyan ağaçların durumuna dair bilgi edinmeye çalıştığı zabıta ekibi, "Bu ağaçlar artık yeşermez, bunların üzerine belediye kuğu çizecek" bilgisi verirken. Çankaya Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü'nden ise "Parka dair bir çalışmamız yok" cevabıyla iddiaları reddetti.

Çankaya Belediyesinden Manipülasyon

Çankaya Belediyesi, Mezopotamya Ajansı'nın "Kuğulu Park'ta budanan ağaçlar yeşermeyecek" başlığıyla servis ettiği haberi yalanladı.

Belediye, ajans tarafından 7 Temmuz 2020'de çekilen fotoğrafın üzerine "2017 yılı" yazarak, resmi Twitter hesabında paylaşımında bulundu. Söz konusu paylaşımında, "Kuğulu Park 2017 yılında

yaptığımız budamadan sonra daha da yeşil... İlk budamanın ardından çekilen ve bugün çekilen fotoğraflar..." ifadelerine yer verildi. Budanmış ağaçların görünmediği bir açıdan çekilen ve parktaki kurumuş ağaçların başka ağaçların yeşil dalları ile kamufle edilerek çekildiği bir fotoğraf üzerine de "2020 yılı" yazılarak paylaşıldı.

'Daha da Yeşillendi' İddiası

Belediye tarafından gönderilen açıklamada, haberin gerçeği yansıtmadığı ileri sürülerek, "2017 yılı Ağustos ayında, biri ağır 3 kişinin yaralanmasına sebep olan park içindeki bir ağacın devrilmesinin ardından Orman Genel Müdürlüğü ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulundan budama işlemleri için izin alınmıştır. Orman Genel Müdürlüğü ekiplerinin parkta yaptığı incelemede bazı ağaçların kuruduğu ve bazılarının da kurumak üzere olduğu tespit edilmiştir. Alınan

Çankaya Belediyesinin 4 Ağustos 2020 tarihli paylaşımı

Çankaya Belediyesinin 4 Ağustos 2020 tarihli paylaşımı

izinler üzerine ağaçların kurtarılması amacıyla budama yapılmıştır. Biyolojik ömrünü dolduran ve sert zeminde bulunduğu için kurumak üzere olan bazı ağaçlar budamaya rağmen kurtarılamamıştır. Kuğulu Park'ta yapılan budamadan sonra parkın uzantısında bulunan Polonya Büyükelçiliği de aynı tarihlerde bahçesindeki ağaçları budamıştır. Yapılan budamalardan sonra ağaçların canlandığı ve daha yeşil bir hal aldığı görülmüştür. Kuğulu Park'taki ağaçlar budama işleminden sonra daha da gençleşmiş ve yeşillenmiştir. Ayrıca parkta can güvenliğini tehdit eden bir durum kalmamıştır" denildi.

Ancak, konuya ilişkin daha önce hazırlanan raporlar, söz konusu açıklamada yer alan kimi iddiaları yalanlar nitelikte. Açıklamada yer verilen, "biyolojik ömrünü dolduran ve sert zeminde bulunduğu için kurumak üzere olan bazı ağaçlar budamaya rağmen kurtarılamamıştır" iddiası da bunlardan birisi.

Raporlar İddiaları Çürütüyor

Peyzaj Mimarları Odası, Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği ve Kavaklıderem Derneği tarafından hazırlanan 25 Aralık 2017 tarihli raporda, "budama" adı altında yapılan işleme ilişkin "ağaçların gövdelerinden kesilerek doğrandığı" tespiti yer alıyor.

Raporda, şu tespitlere yer verilmişti: "Yapılan işleme bakıldığında: ağaçların budanmadığı gövdelerinden kesilerek deyim yerindeyse doğrandığı ortadadır. 46 adet ağacın kesilmesi sonucunda parkın görünümü tümüyle değişmiş ve çirkinleşmiştir. Geniş yapraklı ağaçların sürgün verme yeteneğinden yararlanarak, belirli bir yükseklikten kesilmesi, bu işlemin 10-15 yıl aralıkla yinelenmesi işlemine 'tetar işletmeciliği' denir. Anadolu köylüsü kavak ve söğüt ağaçlarında 'tetar işletmeciliği' uygulaması yaparak yakacak odun ve yapı malzemesi üretir. Ancak böyle bir uygulamayı parklarda

yapmak doğru bir seçim değildir. Elma armut gibi meyve ağaçları yaşlanıp verimden düştüğünde (yeniden sürgün vereceği için) ağaçlar gövdesinden veya kalın dallarından kesilir. Bu uygulamayla bir süre daha meyve alınabilir. Kuğulu Park örneğinde bu yöntemi uygulamak doğru olmaz. Kısaca söyleyecek olursak; budama uygulamalarında belirlenmiş olan amaç, ağacın türü, sağlığı ve bulunduğu yer önemlidir."

'Budama' Değil 'Doğrama'

Aynı dernek ve meslek odaları tarafından 2019 yılının Ağustos ayında açıklanan 2'nci raporda ise, belediyenin yaptığı "budama" hakkında "acımasız bir işlem" nitelendirmesi yapılmıştı. Söz konusu raporda da şu ifadeler yer verilmişti: "Çankaya Belediyesi sorumluluğunda olan Kuğulu Park, Kasım 2017 tarihinde 'budama' adı altında acımasız bir işleme uğramıştı. Yapılan işlem yerinde incelenerek

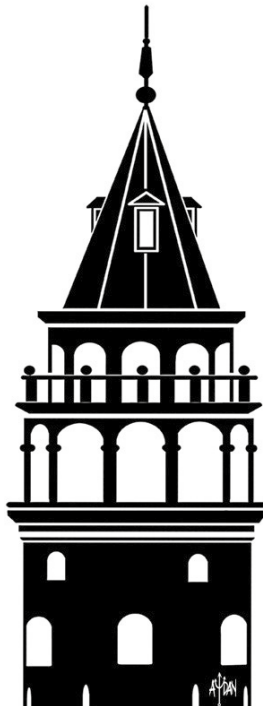
25.12.2017 tarihinde 'Kuğulu Park Ağaçlarının Budanmasına! İlişkin İnceleme Yazanağı' hazırlanarak Belediyeye ve kamuoyuna sunulmuştu. Budama sınırlarının çok ötesindeki işlemi 'budama' değil 'doğrama' olarak nitelediğimiz yazanağa Belediye yetkililerinden bir yanıt alınamamıştır. Buradan Çankaya Belediyesi'nin yaptığı eylemi savunduğu çıkarılabilir."

2017 yılına ait raporda imzası bulunan orman mühendisi Ahmet Demirtaş ise, dün konuya ilişkin Mezopotamya Ajansına konuşmuş ve şu ifadeleri kullanmıştı: "Ağaçlar incelenmeden, belli bir yükseklikten kesildi ve sonuç bugün ortada. Çok sayıda akkavak, saplı meşe ağacı kurudu ve bir daha yeşermesi olanaklı değil. Ancak o dönem gerekenler yapıldı ağaçlar tek tek incelenseydi, kuruyan ağaçlar da yaşatılabilirdi. (...) Böyle bir budama olmaz. 'Bu ağaçların bir kısmı yeşerse bile eski durumuna gelmez, burayı tekrar gölgelemez' demiştik. Gelmedi."

Parkın Daha Yeşil Olduğu Günler

Solfasol arşivinden çıkan bu fotoğraf parkın gerçekten de yeşil olduğu günlerden. 2015'te çekilen bu hava fotoğrafı uzmanlarca 'doğrama' olarak nitelenen sözde 'budama'dan 1,5-2 yıl öncesine ait. Fotoğraf sonbaharda çekilmiş olmasına rağmen Çankaya Belediyesinin iddiasının aksine parkın bugünkünden çok daha yeşil olduğu görülüyor.

GALATA KULESİ'NE HİLTİ'YLE "RESTORASYON"

BRE CAHİLLER!
BRE AKIL FUKARALARI!
BRE İLİM İRFAN YOKSUNLARI!
NE YAPTIORSUNUZ KULEME?
YETTİM, SEVGİLİ YAKIM DAFAN..

Kim bu Solfasol'cüler?

Onur Mat

“Solfasol nedir? Solfasol'cüler kimdir?” soruları, kesin bir cevabı olmadığını bilmemize rağmen zihin açıcı bulduğumuz için gazetenin ilk günlerinden beri tartışmayı sevdiğimiz konular. Buna kendi kendimize verdiğimiz en geniş cevap, Solfasol'ün - ayrımcılık ve şiddet içermediği sürece - her görüşe yer vermeye açık bir iletişim mecrası olduğu.

Solfasol, söyleyecek sözü olan, bunu paylaşmak isteyen herkese açıktır. Katılım yazı yazmak ile de sınırlı değildir. Gazete katlayıp poşetlemekten editoryal müdahalelere, toplantılara katılıp sadece dinlemeye ya da çay demlemeye kadar herhangi bir noktada olmak isteyen herkese de açıktır. Dolayısıyla “ben Solfasol'de yer alıyorum” demek de herkese açıktır.

Peki bu açık katılım çağrısı kimlere ulaştı, kimlerden teveccüh buldu? Bu konuya biraz ışık tutmak, merakımızı gidermek için 9 sene önce gazete ile birlikte açılan **GazeteSolfasol Twitter hesabının** takipçilerini çeşitli açılardan inceledik.

İlk gününden bugüne takipçi artış grafiğine baktığımızda, sıçramaların Türkiye genelindeki ve Ankara yerelindeki direnişlerin tarihleriyle örtüştüğünü görüyoruz. İlk sıçrama, 2013 Haziran sonu, Gezi direnişine denk geliyor. Diğer sıçramalar, Solfasol'ün de yakından takip ettiği ve yerinden yayın yaparak aktardığı Ankara'da başarıya ulaşan 2 eyleme denk geliyor: Temmuz 2019 ODTÜ Kavaklık direnişi ve Eylül 2019 Celal Karadoğan ve arkadaşlarının engelli hakları için CHP önünde yaptıkları eylemler... Bu tablo, hak mücadelelerinde doğal olarak taraf olan Solfasol'ün, mücadele içindeki kişilerin de dikkatini çekebildiğini gösteriyor.

Solfasol'cülerin siyasi eğilimleri

Twitter takipçilerimizin siyasi eğilimlerini anlamak için hangi siyasi partileri takip ettiklerine baktık. Twitter takibi kesin destek anlamına gelmese de bu veriyi “kayıtsız kalmamak” olarak okuyabiliriz ve genel tabloya dair fikir verecektir.

Takipçilerimizin yüzde 39'u hiçbir siyasi parti hesabını takip etmiyor. Bu, siyasi eğilimleri olmadığı anlamına gelmiyor tabii ki; sadece herhangi bir nedenle partilerin resmi hesaplarını takip etmemeyi tercih etmediklerini söyler. Siyasi parti hesaplarını takip edenlerin kendi içlerindeki dağılımlarına baktığımızda ise aşağıdaki grafiği elde ediyoruz. Tablo, takipçilerimizin ilgisinin açık ara HDP ve CHP'ye yönelik olduğunu gösteriyor.

Solfasol'cüler haberi - başka :) - nereden alıyor?

Takipçilerimizin dünyayı nereden okuyup, nasıl gördüklerini anlamak için 50 binin üzerinde takipçisi olan 142 medya hesabının takipçileri ile karşılaştırdık. Solfasol takipçilerinin bu hesapların hangilerini ne oranda takip ettiklerine baktığımızda BirGün gazetesinin birinci sırada olduğunu görüyoruz.

İkinci sırada Zaytung'un gelmesi, hayatlarımızda espri ve eleştirel muhalif mizahın da çok önemli yeri olduğunu gösteriyor.

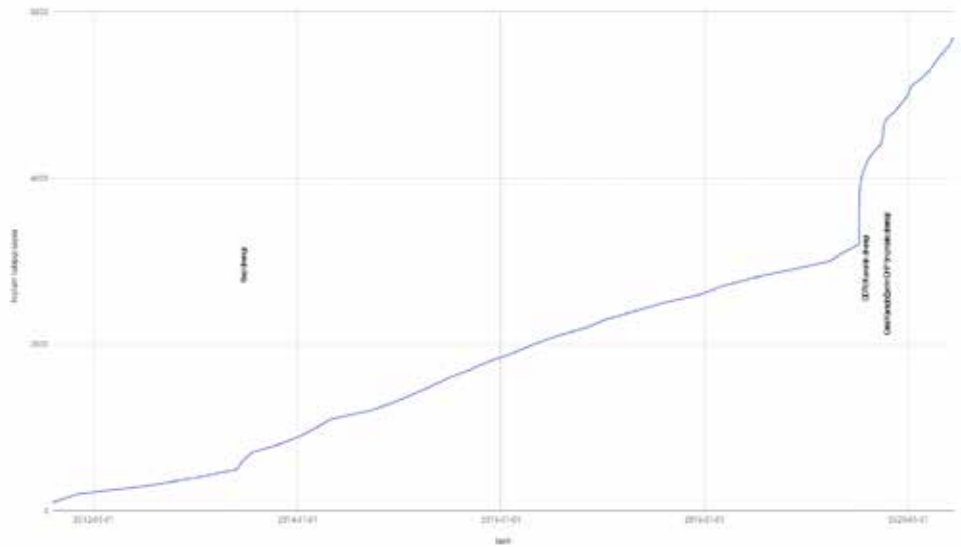
En çok takip edilen 20 hesap içerisinde hiç ana akım, hükümet yanlısı medyanın bulunmaması da şaşırtıcı değil.

Bu verileri genel olarak değerlendirdiğimizde bir iyi bir de o kadar iyi olmayan şey söylüyor. İyi olan Solfasol'ün içi de dışı gibi: Benzerlerimize ulaşmayı başarıyoruz. O kadar iyi olmayan ise yine aynı sonuç: Yankı fanusumuzu kırabildiğimizi söyleyemeyiz; biz yine bize konuşuyoruz.

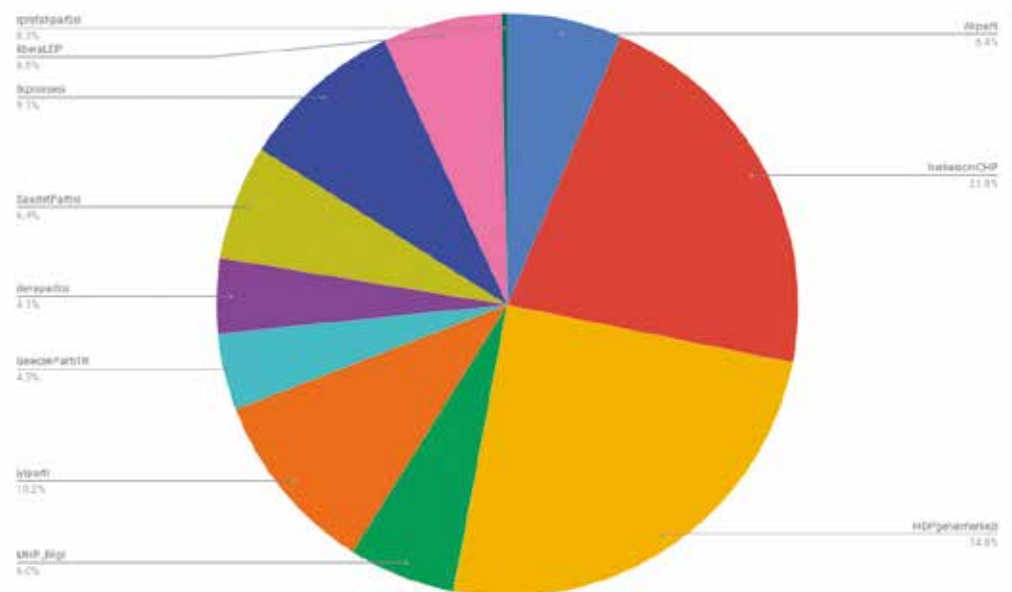
Hala etmiyorsanız @GazeteSolfasol Twitter hesabımızı takip etmeyi unutmayın.

Medya	Takip (%)
BirGun_Gazetesi	67.6
zaytung	59.5
bbcturkce	59.0
DikenComTr	57.5
cumhuriyetgzt	55.7
evrenselgzt	51.8
t24comtr	51.4
sendika_org	48.5
gazeteduvar	48.5
blanet_org	48.1
solhaberportali	47.8
dw_turkce	42.7
odativ	39.9
teyitorg	39.7
AGOSgazetesi	38.8
otekilerpostasi	37.2
dokuz8haber	37.0
sputnik_TR	34.9
140jourmos	33.6
gazetesozcu	33.5

Solfasol takipçilerinin takip ettiği medya hesapları

Gezi, ODTÜ ve CHP eylemleri

Solfasol takipçilerinin takip ettikleri siyasi partiler

Ya Bulaşırsa?

Mehmet C. Peker

2020 yılının ikinci yarısına başladığımız bu günlerde, eşitsizlikleri azaltmak ve "umut"u arttırmak adına elimizde neler var? Yerel iktidarlar ile son bir yıl içinde düne göre daha fazla iletişim ve ilişki içinde olabiliyor olmamız ne tür işbirlikleri fırsatları yaratabilir, düşünmek ister misiniz?

Gamze Yücesan Özdemir'in, 05 Temmuz 2020 tarihli Birgün Pazar ekindeki yazısında ifade ettiği "sınıf olarak hareket etmeye başladıklarında işçiler arasında görülen düşünce ve davranışlar değişir. Sınıf olarak hareket etmek, bireysel kurtuluş güdülerinin yerine işçi sınıfının, emekçi halkın, adalet arayışını, hakkaniyet arayışını, dayanışmacı ve kolektif yapısını yeşertir" beklentisine ilave olarak "aynı yerleşim bölgelerinde yaşayanların birbirlerini fark ederek son aylarda kımıldayan dayanışma ekonomilerini genişletmeleri de" süreci olumlu etkilemez mi?

"Değiştirmek için değişmek gerekiyor ise; işe "hemşehri" kavramını sorgulayıp, hissetmeye çalışarak başlayabilir miyiz? Hemşeriler olarak; yaşam alanlarımızı sahiplenmeye ve yaşam kalitemizi değiştirmeye kendi etki alanlarımızdan başlamak kolay olmaz mı?"

5393 sayılı Belediye Yasasının 13. maddesinde tarif edilen "Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir" yaklaşımı ile etnisiteleri yerine müşterek yaşam ihtiyaçlarını ortaklaştıran kişilerin birbirlerini fark etmeleri ve tanışmaya başlamaları "o büyük potansiyeli" açığa çıkartamaz mı?

Değiştirmek için değişmek gerekiyor ise; işe "hemşehri" kavramını sorgulayıp, hissetmeye çalışarak başlayabilir miyiz? Hemşeriler olarak; yaşam alanlarımızı sahiplenmeye ve yaşam kalitemizi değiştirmeye kendi etki alanlarımızdan başlamak kolay olmaz mı?

5393 sayılı Belediye Yasasının 77. Maddesinde; "Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular" yazıyor olması, hemşeriler olarak dayanışmak ve paylaşmak için sorumluluk almaya gönüllü olmamızı ve sözü edilen katılım kültürünün Belediyemiz destekleri ile geliştirilmesini kolaylaştırılmaz mı?

Hak ettiğimiz değişimi kolaylaştıracak kararların oluşturulma süreçlerine fırsat verecek şeffaf toplantıları hayal ettiğiniz, o toplantıda ben de olsaydım veya bizi temsilen "... " olsaydı dediğiniz, olmadı mı, hiç?

Bu olasılığın, 5393 sayılı Belediye Yasasının 24. Maddesinde "Mahalle muhtarları ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ile ildeki kamu Kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir" cümlesinin yer alması heyecan verici bir potansiyel değil mi?

5393 Belediye Yasasını okumaya devam etmek ister misiniz?

Evet ise; "Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan Kent Konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar.

Kent Konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kent hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır" cümlelerini okumak kulaklarınıza ve yüreklerinize nasıl geldi?

Tekrarlamamı ister misiniz? Tekrar yazıyor ve soruyorum:

İlçelerde ve illerde kurulacak kent konseyleri ve meclisleri ile "kent hak ve hukukunun korunabilmesi, hesap sorulabilmesi, katılım ve yerinden yönetim ilkelerinin hayata geçirilebilmesi için hemşerilik hukukunun geliştirilmesi" ihtimalini düşünmek size umut vermiyor mu?

Her ilçede kurulacak Kent Konseyi ve Meclisleri, yıllardır düşlediğimiz Hak-Hukuk-Adalet-Liyakat-Demokrasi kavramlarını konuşacağımız, sorgulayacağımız, içselleştireceğimiz, sorumluluklarımızı sorgulayıp sahipleneceğimiz birer "Demokrasi Okulu" olamazlar mı?

Bursa/Nilüfer ilçesinde bulunan 42 mahallede "Mahalle Komiteleri" olduğunu ve mahallelilerin kendi yaşam alanları ile ilgili kararlarını uzlaşma ile veya açık halk oylamaları ile oluşturarak Belediye Meclisine sunduklarını biliyor musunuz?

Ankara/Çankaya ilçesinde bulunan 123 mahallenin dokuzundan oluşan Çayyolu bölgesinde "Çayyolu Semt Meclisi"nin 16 Şubat 2014'ten bugüne komşuluk ilişkileri geliştirip, "Hiçbirimiz Hepimiz Kadar Güçlü Değiliz" anlayışını içselleştiren dayanışmalar ile "iyi örnekler" oluşturduklarını, diğer bölgelerdeki hemşerileri ile Çankaya Kent Konseyi şemsiyesinin "nicelik ve nitelik buluşma ortamı" olması için emek verdiklerini biliyor musunuz?

Yukarıda altı çizilmeye çalışılan konulara odaklanmamızı sağlayacak en etkili soru sizce ne olabilir?

Acaba, Gamze Yücesan Özdemir Hocamın yukarıda sözünü ettiğim yazısındaki tanımlaması ile "işçi sınıfının biriken ahlaki ÖFKESİ" Kent Konseyi şemsiyesi altındaki gönüllü çalışmalarda "yaşamsal beklentilerini ortaklaştıran hemşerilerin COŞKUSU" ile buluşabilir mi?

Ne dersiniz, "sınıf bilinci", "hemşerilik bilincine" buluşabilir mi?

Bulaşabilir mi?

Ya Bulaşırsa?

"İlçelerde ve illerde kurulacak kent konseyleri ve meclisleri ile "kent hak ve hukukunun korunabilmesi, hesap sorulabilmesi, katılım ve yerinden yönetim ilkelerinin hayata geçirilebilmesi için hemşerilik hukukunun geliştirilmesi" ihtimalini düşünmek size umut vermiyor mu?"

Dünyadan Güzel Şeyler - 12

Katılımın Sürdürülebilirliği - 2

Sine Çelik

Çeşitli problemlere sürdürülebilir çözümler aramak amacıyla kentlileri araştırmacılar, sivil toplum örgütleri ve belediyelerle bir araya getiren, yaratım ve üretim süreçlerinin yürütülmesi için paydaşların iletişimini sağlayan City Lab'ler yani Türkçesiyle kent laboratuvarları, son yirmi sene içerisinde özellikle Avrupa'da kentlerin karar mekanizmalarının vazgeçilmez birer parçası haline geldi. Katılımcı prensiplerin aktif biçimde uygulandığı bu oluşumların birçoğu kentsel problemleri genel olarak ele alırken, bir kısmı da olgunlaşma sürecinde belirli konular üzerinde yoğunlaşmayı seçerek enerji, akıllı şehirler, sosyal inovasyon gibi alt başlıklarla kendilerini yeniden tanımlıyorlar. Bir önceki sayıda başladığım katılımcı kültürün sürdürülebilirliği konusuna bu ay da devam ederek, kendi özel alanlarını yaratmayı başarmış City Lab'lere hem yurtdışından hem de ülkemizden harika örnekler vereceğim.

Katılımcı kültürün görece kısa bir süre zarfında bu kadar popülerleşmesindeki ana etken, konsensüsün sağlanmasının güç bulunduğu, paydaşların birbirlerinden beklentilerinin farklı hatta belki de taban tabana zıt olduğu, yapısı itibarıyla karmaşık süreçlerin yönetilmesi konusunda sağladığı esnek ve sistemik düşünce biçimi olarak görülüyor. Aynı zamanda katılımcı süreçler normalde bir araya gelmeden birbirlerinin hayatını doğrudan etkileyecek konularda birbiri adına karar vermek durumunda kalan paydaşları aynı çatı altında toplayarak geçmiş deneyimlerini ve süreçten beklentilerini yapıcı bir şekilde paylaşmanın yolunu açıyor. Bu düşünce biçimi, sürece farklı biçimlerde dahil olmuş olsalar bile, aynı problem üzerinde yoğunlaşan katılımcıların değişik bakış açılarını birebir deneyimleyebilmelerine, empati kurabilmelerine ve dolayısıyla sürdürülebilir iletişim biçimlerini benimseyebilmelerine sebep oluyor.

Geçen sayıda Rotterdam şehrinden ve sokak kültürü ile 'kendin yap' hareketinin kesişiminden doğan katılımcı kent anlayışının geldiği noktadan bahsetmiştim. Rotterdam ile birlikte, ülkenin en büyük, en hareketli ve en turistik şehri Amsterdam da katılımcı süreçler ile kent hayatını pozitif yönden değiştirmeyi hedefleyen inisiyatifler bakımından oldukça zengin. Rotterdam'dan farklı olarak, özellikle son yıllarda Amsterdam belediyesinin değişen gündeminin de etkisi ile bu şehirdeki inisiyatifler, bünyelerinde var olan katılımcı süreçler ile kentsel problemlere akıllı sistemler ve dijital araçlarla cevap verecek şekilde uzmanlaşmaya başladılar. Bunda şehirdeki üniversitelerin bu konuda niş bir alan yakalayıp uluslararası üne kavuşmasının da etkisi büyük tabii. Nitekim kentin dinamikleri, kentlilerin ilgi alanları, yerel yönetimin belirlediği gündem ve şehirdeki üniversitelerin çalışma konuları City Lab türevi oluşumlar sayesinde birbirlerini sürekli olarak besleyerek, aynı mekanizmanın bir parçası haline geliyorlar.

Kentleri biz var ediyoruz!

Amsterdam sayıca o kadar fazla City Lab ve türevine ev sahipliği yapıyor ki, son iki yıldır tamamıyla bu konu üzerine odaklanan bir festival bile düzenlenmeye başladı. We Make the City! (Türkçesiyle Kenti biz var ediyoruz!) festivali, 'daha iyi, daha yeşil, daha sosyal kentler' mottosuyla dünyanın çeşitli yerlerinde hayat bulan kent odaklı inisiyatifleri kendi hikayelerini, süreçlerini anlatmak ve elde edilen sonuçları paylaşarak birbirinden öğrenmek amacıyla bir araya getiriyor. Geçtiğimiz sene, bir haftalık festival boyunca yüzlerce kent inisiyatifi kendi gerçeklerine dair sorunları paylaşarak bunlara birlikte çözüm aramış ve yine aynı hafta boyunca beş yüzün üzerinde konuşmacı farklı bağlamlardan örnekler sunmuş, çıkardıkları dersleri anlatmış. Aynı zamanda uluslararası katılımcıların Amsterdam merkezli inisiyatifleri ziyaret ederek kentin çeşitli noktalarında süregelen değişimi yerinde incelemeleri sağlanmış.

Sosyal ve sürdürülebilir bir ekonominin ilk adımı paylaşmak

Festivalde sunulan projelerden çok farklı ölçekte iki projeden bahsetmek istiyorum. Birincisi Hollanda'nın Zaandam merkezli kent laboratuvarı LabZ'nin projesi olan Hier Gratis Lucht (Türkçesiyle 'Burada hava bedava'). Bu basit ama etkili proje sosyal ve sürdürülebilir bir ekonominin ilk adımı olan paylaşım kültürünü bu kentte eğlenceli bir şekilde görünür kılmak amacıyla ortaya çıkmış. Hier Gratis Lucht kentlileri Hollanda'nın en çok kullanılan gereçlerinden birini paylaşmaya çağırıyor: bisiklet pompası! Çok basit ve erişilebilir görünüyorsa da bu kadar akut bir biçimde ihtiyaç duyulabilen bir nesnenin paylaşımının yaratacağı etkileşimin yüksek olacağı düşünülmüş. Eğer bir gün Hollanda'nın en önemli turistik bisiklet rotalarından birinin üzerinde yer alan Zaandam'a yolunuz düşer ve tekeriniz inerse, LabZ'nin sürekli gelişen haritasında hangi ev, tiyatro salonu veya kafenin pompasını çekinmeden ödünç alabileceğinizi görebilirsiniz!

Bisiklet pompası Hollanda'da en çok kullanılan eşya olabilir (Fotoğraf - Hier Gratis Lucht)

Amsterdam'ın K mahallesi olarak anılan bölgesi de Just City Lab'in çalışmasının bir parçası (Fotoğraf: Michiel Wijnbergh)

Helsinki şehrinin kendisi bir city lab (Fotoğraf reisgraag.nl'ye aittir.)

Adil kentler

Festivalde sunulan projelere ikinci örneğim ise Harvard Üniversitesi'nde şehir planlama profesörü olan Toni Griffin'in problemleri mahallelerde yaşayan kentlilerin tasarım yoluyla nasıl daha üretken, sürdürülebilir ve müreffeh bir hayata sahip olabileceğini araştırmak amacıyla kurduğu Just City Lab (Türkçesiyle Adil Kentler Laboratuvarı). Hem dünyanın farklı yerlerinde hem de Amsterdam'ın mahallelerinde yaptıkları araştırmalar sonucunda sırasıyla eşitlik, seçim hakkı, erişilebilirlik, bağlanabilirlik, aidiyet, çeşitlilik, katılım, kapsayıcılık, güzellik ve yaratıcılık olmak üzere on parametreden oluşan bir 'kentsel adalet endeksi' oluşturulmuş. Bu ibre kentlerin, kentlerdeki karar alma mekanizmalarının ve buna bağlı olarak kentsel dönüşüm süreçlerinin ne kadar adil olduğunu hesaplıyor. İçlerinde dikkatimi en çok çeken bağlanabilirlik ve güzellik değişkenleri oldu. Yayınlarında bağlanabilirlik değişkeni 'mekânların ana amacı insanları bir araya getirip hayatlarını iyileştirebilmeleri için yeni fırsatlar yaratmak olması' şeklinde, güzellik değişkeni ise 'insanların iyi tasarlanmış ve uygulanmış mekanlarda yaşama hakkı' olarak açıklanıyor. Profesör Griffin ve ekibi, festivalde Amsterdam'ın mahallelerinden biri olan K-buurt sakinlerinin yaşadığı sorunları sunarak hem bu mahalleyi kentsel adalet üzerinden değerlendirmiş hem de var olan sorunlara çeşitli katılımcılarla birlikte odaklanarak çözüm aramış.

Bir şehir laboratuvarı olarak Helsinki şehri

Tabii bir de Finlandiya var, ikinci evim. Ülkenin sayılı büyük şehirlerinden Helsinki belediyesinin internet sayfasını ziyaret ederseniz ilk başta şehrin kendisini tamamıyla bir 'city lab' olarak tanımladığını göreceksiniz. Helsinki aslında sadece 650.000 nüfuslu küçük bir şehir ama aynı zamanda Avrupa'nın en hızlı gelişen şehirlerinden de biri. Sadece nüfus anlamında değil, işgücü anlamında da Helsinki hızla büyüyor. Helsinki her geçen gün yüzlerce küçük şirkete, sosyal inisiyatiflere ve girişime ev sahipliği yapıyor. Bunun

nedeni yerel yönetimin yeni şeyler denemek isteyen, küçük bile olsa bir soruna katkı sağlamak isteyen kentlilere sonsuz destek vermesi. Aynı zamanda yerel yönetim her fırsatta kentin nispeten küçük ölçeğinin, açık fikirli halkının ve değişken ikliminin çeşitli deneylere, test çalışmalarına elverişli olduğunun altını çiziyor. Helsinki Belediyesi sürekli olarak kentlilerin ihtiyaçlarını dünyanın değişen dinamiğine paralel olarak takip ediyor ve girişimcileri bu sorunlara doğru yönlendiriyor. Belediye bu bilgi birikimini yönetebilmek için sürekli olarak üniversiteler ve STK'larla birlikte çalışıyor, yıl boyunca çeşitli çalıştaylar düzenleyerek katılımcı kültürü besliyor. Hal böyle olunca, kentlilerin refah seviyesi yükselirken Helsinki girişimciler ve yatırımcılar için inanılmaz bir cazibe merkezi haline geliyor.

Mersin ve İstanbul'dan heyecan verici örnekler

Katılımcı süreçleri kent yaşamının bir parçası haline getirmeyi hedefleyen inisiyatiflere ülkemizden de çeşitli örnekler vermek mümkün. Aynı başlık altında buluşmalarına rağmen birbirlerinden çok farklı alanlarda faaliyet gösteren oluşumlar içerisinde hem yarattıkları etkileşim ağları açısından hem de metodolojik açıdan etkileyici bulduğum biri Mersin diğeri İstanbul çıkışlı iki inisiyatiften bahsederek serinin bu bölümünü sonlandıracağım.

İlham verici bulduğum inisiyatiflerden ilki Mersin Üniversitesi ve Hollanda merkezli Play the City'nin ortaklığı ile başlayan Mersin KentLab. Kendilerini kapsayıcı ve sürdürülebilir bir şehir için aktif STK'lar, yerel yönetimler, araştırmacılar, oyun tasarımcıları gibi birçok paydaşı katılımcı süreçler çerçevesinde bir araya getiren 'çok ortaklı bir planlama ortamı' olarak tanımlıyorlar. Koydukları hedeflerin büyük bir çoğunluğu açık iletişim ve ciddi oyun metotları kullanarak kentleri alışlagelmiş hiyerarşik yapıların ötesine taşımak, sürdürülebilir ve döngüsel mekanlar yaratmak üzerine kurulu.

Bahsetmek istediğim ikinci inisiyatif, kamu, özel ve sivil sektörlerin işbirlikçi yaklaşımı sayesinde hayat bulan ve bugün çok çeşitli kentsel sorunlara kentliler, tasarımcılar, gönüllüler, öğrenciler ve çeşitli destekçileri bir araya getirerek yenilikçi çözümler arayan Tasarım Atölyesi Kadıköy veya TAK. TAK kısaltmasının bir diğer açılımı da Tasarım, Araştırma ve Katılım, çünkü TAK, gündeme gelen kentsel sorunları bu üç ilkenin birleşimi üzerinden ele alarak sosyal değişime duyarlı süreçler kurgulamayı hedefliyor. Çalışmaları özellikle kentsel mekânların tasarımı, haritalandırma ve sosyal ağlar geliştirme gibi konular üzerine yoğunlaşıyor. TAK'ın bana göre bir diğer önemli özelliği, oluşan bilgi birikimini başkalarının kullanımına açık tutmaları ve kullandıkları teknikleri tekelleştirmek yerine herkesi kendi ölçeği dahilinde katılımcı kültürü geliştirmeye davet etmeleri. Bu inisiyatifin Kadıköy ve çevresindeki pozitif etkisi şimdiden İstanbul'un diğer belediyelerinin de dikkatini çekmiş.

Gelecek ay bambaşka konularda görüşmek üzere, sağlıklı kalın!

"Yerel yönetim her fırsatta kentin nispeten küçük ölçeğinin, açık fikirli halkının ve değişken ikliminin çeşitli deneylere, test çalışmalarına elverişli olduğunun altını çiziyor."

TAK'ın Kartal'daki mobil mekanı (Fotoğraf: TAK'a aittir)

Mersin KentLab'de oynanan bir kent oyunu (Fotoğraf: Mersin City Lab'e aittir)

TAK Kadıköy'de bir çalıştay (Fotoğraf: TAK'a aittir)

Pompa ödünç alabileceğiniz yerlerin işaretlendiği harita (Harita - Hier Gratis Lucht)

DOSYA

15-16 Haziran İşçi Direnişinin 50. Yılı Söyleşiler

Dosya Editörü: Ali Bilge

Dosya Çalışma Grubu: Akın Atauz, Alanur Çavlin, Aydan Çelik, Aydın Bodur, Behiye Erinç Taş, Mehmet Kocabey, Mehmet Onur Yılmaz, Onur Mat, Zişan Kürüm

Söyleşiler: Ali Bilge, Mehmet Kocabey

Metin Düzenleme: Alanur Çavlin, Zişan Kürüm

DiSK ve Aytül Tamer Torun'a teşekkürlerimizle

Dosyanın bu sayısındaki ikinci kısmında,
15-16 Haziran İşçi Direnişinin tanıklarıyla yaptığımız
söyleşileri sunuyoruz.

Cengiz Aksakal

15-16 Haziran döneminde Bahariye İnzibat Karakolu'nda askerlik yapmakta olan Cengiz Aksakal'ın babası o sırada Singer'de Maden-İş'in işçi temsilcisi. Cengiz Aksakal 15-16 Haziran olayları esnasında baba oğulun karşı karşıya kaldığı dramatik yaşantının iki isimden biridir. 14'ünde olaylara ilişkin hiçbir fikirleri olmadığından bahseden Aksakal, 15'inde haber geldiğini söylüyor ve devam ediyor:

"Biz şehir içi güvenliği olduğumuz için 16. gün Söğütlüçeşme Caddesi'ne dizilen tankların önüne bizi dizdiler. İşçinin büyük bir kısmı yürüyerek Dilovası'ndan Kurbağalidere'ye gelmiş, bir kısmı da E-5'ten toplanarak gelmiş. Rıhtım'dan Kurbağalidere'ye geçmeye çalışan işçinin önünü kesmek için bizi oraya dizdiler. O arada albay şunu söylüyor: 'Copla müdahale edin!' Asker müdahale edince kadın işçiler dağılıyor. Benim elimde silah, tam karşımda babam. Babam ekibin başında tabi. Bana şunu söylüyor: 'Oğlum, sen geri adım atma, askerliğini bitirmezler. Ben halkım için mücadele ediyorum, ben işçi için mücadele ediyorum fakat sen, sermayeye bekçilik ediyorsun. Et, az bir şey kalmış [askerliğini bitirmene] diyor ve ben ağlıyorum. Yanımdaki asker bunu görüyor."

"Akşamında sıkı yönetim ilan ediliyor, [işçilerin] hepsini topluyorlar. Bize resim vermiş polis,

dağıtmışlar karakollara, toplayıp toplayıp götürüyorlar. Babamın bölgesi ayrı, o Maltepe'de oturuyor. Biz Kadıköy bölgesinde görev yapıyoruz. O ağladığımı duyan asker gidip karakolda söylüyor. Albay çağırıyor, 'Sen niye bu işçiler için ağladın?' diye soruyor. 'İşçi değildi,' dedim, 'Babamdı.'

Bu cevap üzerine işler daha da zorlaşıyor Cengiz Aksakal için. Ertesi gün gözaltındaki sendikacı ve işçi liderlerini Selimiye'ye sevk etmek üzere seçiliyor. Babası ile ilgili durumdan dolayı özellikle seçildiğini düşünüyor: "Şimdi onları Selimiye'ye götürürken bizden 2 kişi alıyorlar, özellikle de beni alıyorlar, bir de yanıma bir çavuş veriyorlar, oradaki albay kelepçeyi bana taktırıyor. Babamla Kemal Türkler'i birbirine kelepçeleiyorlar. Orada 40 sendikacı var ama özellikle beni seçip o iş için götürüyorlar."

O anları büyük bir zorlukla anlatan Aksakal, askerlik sonrasında kendisinin de aynı babası gibi işçi olduğunu söylüyor: "Köyde ırgatlık, amelelik yaptım, çobanlık, çiftçilik yaptım; yaşım 76, yapmadığım şey kalmadı. 80'den sonra kölelik bile yaptım. Terhis olduktan sonra bir ay mezuniyet izni. Sonra Arçelik'te iş başı yaptım. Ben de oldum işçi."

Aksakal, o gün Kemal Türkler'in Selimiye'de kulağına eğilip "Geri çekilme, ne diyorlarsa onu yap, bize bir şey olmaz. Sen bu babanın oğlusun, yap, ne istiyorlarsa onu yap, çekilme." diye fısıldadığını anlattı. Yapılan o kötü muamelenin inadına mücadelede kaldığını söyleyen Aksakal, sözlerini şöyle bitiriyor: "Aslında onlar beni oradan soğutmaya çalıştılar, gördüler fakat işin tersi ben o yolda iyice de keskinleştim ve dönmedim. Dönmeyeceğim de! Son nefesime kadar da aynen devam ediyorum, edeceğim."

Jülide Aral

Jülide Aral 15-16 Haziran direnişi sırasında 1968 kuşağına mensup bir öğrenci. Kendi ifadesi ile küçük burjuva bir ailenin kızı ancak 18 yaşını doldurduğunda çalışmaya başlayarak kendi yaşam mücadelesini başlatıyor. Çalışma yaşamında tanıştığı sendikal hareket çok farklı bir dünyayla karşılaşmasına neden oluyor. Bu dönemde DEV-GENÇ ve TIP üyesi.

Jülide Aral 70 yaşından 20'li yaşlarına denk gelen 15-16 Haziran sürecine baktığında kendisini çok heyecanlı bir ruh halinde, sol hareketin içinde bir öğrenci olarak gördüğünü anlattı. Bu hareketin belirleyici unsuru, sendikalar ve işçi sınıfı ile iç içe ilerlemesi: Öğrencilerin işçilerle grevlere gitmesi, işçi yürüyüşlerine katılması, grev çadırlarının içinde olması... İşçi evlerine yapılan ziyaretlerle özellikle kadın işçilerin sendikalaşması ve örgütlenmesi çalışmalarında öğrenciler aktif rol oynamış.

Jülide Aral'ın direnişin ilk günündeki tanıklığından aktardıkları, farklı iş kollarında ve koşullarda çalışan işçilerin birlikte hareketini, dönemin örgütlenme ve direnişi planlama koşullarını anlamamız için önemli bilgiler veriyor:

"Önce Vezüv sobalarının olduğu fabrikaya gittik. Fabrika önlerine kadar gittik kadın işçiler ve erkek işler ile konuşmak için. Bütün işçiler kapılardaydı, kimse çalışmıyordu. Karar sürecini bekliyorduk çünkü sokağa çıkmak ya da çıkmamak buna bağlıydı. Ve de DİSK'ten, merkezden de haberler geliyordu, gidiyordu, bunlar önemli fabrikalar idi... Vita fabrikası var Bakırköy'de. Şimdi o fabrikadaki işçilerin sözleşmeleri çok iyi bir sözleşme ve sanıyorum bir ay tek, bir ay çift veya 3 ayda bir çift maaş alıyorlar. Onlar çıkarsa biz [Vezüv sobaları işçileri] de çıkarız gibi oldu. Ondan sonra biz hareketin heyecanıyla Vita'ya

gittik. Vita'nın önündeki işçilerle konuşmaya başladık. O sırada orada sendika temsilcileri, işçi temsilcileri, hepsi bizimle. Bizim lafımız hikâye tabii ama orada diğer konuşmalarla birlikte Vita yani Unilever işçisi çıktı. Onlar çıkmayı kabul edince diğer işçiler de çıktılar."

Jülide Aral direnişin öncesindeki dönemde yükselen sendikal hareketin etkisinin yanı sıra özellikle Bereç Pil fabrikası grevindeki kadın işçilerden bahsetti. Çünkü kadın işçilerin kurmuş olduğu ayrı grev çadırında öğrenci kadınlarla kadın işçilerin yaptığı günlük yaşam, siyaset, ekonomi ve politika tartışmaları, önemli dönüm noktaları olmuş.

"Kadın grev çadırlarının içinde her şey konuşuluyordu. Hatırlıyorum, çok soğuk, karlı havada bir odun sobası vardı, çorba da pişiyordu. Çocuklar var, onlar da konuşuluyor. Bu iş nasıl olacak, o da konuşuluyor... Farkındalığın artması dediğimiz, sendikal çalışmalar dediğimiz sohbetler de bu çerçeveye üzerine oturtulmaya çalışılıyordu. Ama bu ders vermek gibi değildi. Benim için şöyle: 15 Haziran'da hiç gözümün önünden gitmeyen şey, o tankları aşan kadın işçilerdir. Mesela Mecidiyeköy, Levent tarafında Eczacıbaşı fabrikaları var. Ve orada beyaz önlükleriyle işçi kadınlar çıktılar, barikatları aştılar. Gerçekten kadınlar önünü açtı, kadınların gücünü gördük."

Aral, bu dönemin Türkiye'de kadın hareketinin örgütlenmesinde kurucu bir dönem olduğunu aktardı:

"Kaç kadın sendikaların yürütme kurullarında? Ondan sonra o kararlar işyeri temsilciliklerine gönderiliyor. İşyeri temsilciliklerinde kadın işçiler var tabii ama sonuç olarak o kararların uygulayıcısı konumundalar. Bugün baktığınız zaman da sol hareketin içinde kaç tane kadın karar verme ya da yürütme kurulundadır? Zaten bence 70'teki, 80'deki kadın hareketinin yükselmesi, bu sol hareketten gelen kadınların farkındalıklarını taşımasındandır diye düşünüyorum."

Jülide Aral 15-16 Haziran'ın işçi sınıfının gücünü hissetmek anlamına geldiğini söyledi:

"Kitaplarda, romanlarda okuduğum ama bizden önceki kuşakların hiçbir şekilde bu çapta tanık olamadığı birçok şeye biz tanık olduk. Ve bunun yapılabirliğini, belki bir devrimin olabileceği, bu çok uzun ama bir hayalin dışında bu gücü görmek... Gerçekten bir şeyin yapılabileceğini ve bunun bir hayal olmadığını hissettik. Bugün de baktığımız zaman 15-16 Haziran'ın en temel noktası, bir şeyin yapılabirliğini göstermesi. Belki Gezi de böyle spontane bir şeylerin yapılabileceğini gösterdi. İkinin de ürkütücü yanı bu oldu."

Ercan Atmaca

O dönem astsubay okulunda olan fakat o tarihlerde izinli olan Ercan Atmaca, eylemlerin ilk gününe İzmit'te, ikinci gününe ise İstanbul'un Anadolu yakasında tanıklık etmiş.

"Oradakilerin hepsi DİSK'e bağlı işçiler de değil; Türk-İş'e bağlı işçiler de var aramızda, örgütsüz, sendikasız, fabrikadaki işçiler de."

14 Haziran'da DİSK'in fabrikalarda oturma eylemi kararı aldığını fakat Arçelik, Çelik Halat, Rabak ve Türk Kablo işçilerinin bir araya gelmesi ile yürüyüşün kendiliğinden geliştiğini belirten Atmaca, 30 bin civarı işçinin nasıl toplandığını şöyle aktardı:

"Türk Kablo'nun işçileri İzmit'in çıkışında katıldığı zaman arkamızda bizi takip eden polis ve jandarma vardı. İzmit çıkışında güvenlik kuvvetleriyle bir tartışma çıktı ama yürüyüş engellenmedi. Yani İzmit'teki yürüyüşte herhangi

bir çatışma benim bildiğim kadarıyla olmadı. Halktan protesto edenler oldu ama katılanlar da oldu, sol görüşlü olan kişilerdi mutlaka. (Ertesi gün İstanbul'da) her tarafta polis-jandarma dolaşiyor, bir kalabalık var! Tabii güvenlik güçleri de işçiler de fabrikanın önündeydi. Üretim durmuş. Yürüyüşe geçtik, yine Ankara asfaltına yürüyoruz. Bu arada işçilerde 'asker işçi el ele' sloganı. Önceden yok bu; önceden tek söylediğimiz, sadece sendikal yasayı protesto ile ilgi slogan... Bu arada Maltepe kavşağında TEKEL fabrikasında çatışma çıktığı haberi geldi, sapamadık o tarafa doğru. Sonradan dikkat ettim öğrenci gençlik de vardı aramızda.

İşte Kadıköy'ü [Kaymakamlık binasını] işgal ettiğimiz zaman gördüm birkaçını o arkadaşların. Hani biz 20 bin kişi vardık falan girmiştik Kadıköy'e. O arada polis ve jandarmayla çatışıyoruz filan ama öyle tam bir dövüşme yok, ama heyecan var, coşku var, kararlılık var. Merdivenköy'e, Kurbağalıdere'ye geldik. Orada önümüzü çok ama çok kalabalık bir polis barikatı kesti. Polis barikatından ateş açıldı üzerimize. Oradakilerin hepsi DİSK'e bağlı işçiler

de değil; Türk-İş'e bağlı işçiler de var aramızda, örgütsüz, sendikasız, fabrikadaki işçiler de. Ondan sonra kıyı-köşe çatışıyoruz, elimizde kırık bayrakların sopası. O polislerden de vurulan oldu, tabii silahla değil, böyle kalabalıkta linç gibi. Polis ateş ede ede geriliyor, işçi artık 'İşçi asker el ele' sloganı atmıyor. Daha sonra tekrar toparlandık yürüdük ileride tanklarla asker önümüzü kesmiş.

Kaymakam kaçmış, kaymakamlığı işgal ettik. Sonra gece belli saatte Kemal Türkler'in radyo konuşması... Ondan sonra dağıldık."

O günü böyle anlatan Atmaca işçi tarihinde işçilerin ilk defa olarak kendi geleceklerini düşünerek bir eylem yaptıklarını belirtirken ertesi gün başlayan gözaltı ve tutuklamaların

işçi hareketini 5-6 sene geriletliğini ekliyor. Buna rağmen dünya sınıf tarihinde önemli bir yeri olduğunu da vurguluyor 15-16 Haziran'ın. Sonrasında fabrikaların şehir içlerinden organize sanayi bölgelerine taşınmasının temel sebebinin bu tarz ayaklanmaların önüne geçmek için yapıldığına dair de bir değerlendirmede bulunuyor.

İnci Beşpınar

68 kuşağından İnci Beşpınar, 15-16 Haziran eylemleri esnasında PTT'nin Sirkeci'deki milletler arası - şehirler arası santralinde çalışıyordu. 68 ve sonrası öğrenci eylemlerinin içinde yer alan Beşpınar, DİSK'e bağlı Maden-İş sendikasında uzun yıllar çalıştı. Eşi Mehdi Beşpınar'la birlikte İskenderun Demir Çelik'in örgütlenmesinde aktif sendikal faaliyetlerde bulundu. CHP saflarında siyasetle uğraştı, belediye meclis üyeliği ve belediye başkan yardımcılığı yaptı.

Beşpınar kendilerinin rolünün işçilerin yanında olup, işçilerin verdiği görevleri yerine getirmek olduğunu aktardı bize. Beşpınar'ın ifadesi ile "etkin olan kesinlikle işçi sınıfının kendisiydi." Kadın işçilerin erkek işçilerle sayıca kıyaslandığında daha az olduğunun ama kortejin ön saflarının kadın işçilere ayrıldığına da altını çizdi. Beşpınar'ın eylem günü PTT'de bağladığı telefon vasıtası ile dinlediği resmi yetkililerin yürüyüşü takibine ve köprüyü açarak işçilerin birleşmesine engel oluşlarına ilişkin tanıklığı şu şekilde:

"Kendimin şahit olduğum, kulağımla duyduğum, valilikten gelen bakanlığa bağlantıyı

yaptık. Sekreter bakana geçtikten sonra biz dinleyebiliyorduk. Vali beyin sesi: 'Sayın bakanım, ne yapalım? Direniyorlar, tankın üstündeler.' İşçi sınıfı vilayetin önündeki tankın üstünde valilik için çok büyük heyecan yaratmış; o heyecan, o endişe, İstanbul bürokrasisinin endişesi, 'köprüyü açalım mı?' sorusu... Çünkü akın akın Mecidiyeköy'den gelenler var, Bakırköy'den Unkapanı'ndan gelenler var. Köprü açılırsa ikisinin buluşmasıyla valiliğin önündeki yoğunluk çok fazla artacak. O nedenle endişe verici. 'Köprüyü açalım mı?' sorusuna karşı taraftan 'evet' yanıtının geldiğini biliyorum. Bu benim defalarca anlattığım, o günle ilgili kendi özel anımdır."

Bildiğimiz üzere alınan karar ile köprü geçişine engel olundu ve işçilerin Mecidiyeköy, Unkapanı ve Bakırköy'den Taksim'e ulaşmaları engellendi.

Beşpınar 15-16 Haziran direnişinden alınacak çok ders olduğunun altını çizdi. Bugün sendikal hareketin zayıfladığı, işçi haklarının gasp edildiği koşullarda örgütlenmenin önemine, özellikle siyasi partilerin işçi sınıfı örgütlenmesinde alması gereken role değindi. Kaygılı olmasına rağmen umudunu güçlü tuttuğunu belirten Beşpınar, işçi sınıfı mücadelesinin mutlaka güçleneceğini şöyle ifade etti: "Bizim ömrümüz yetmeyecek ama bir gün mutlaka olacak."

Emel Civan

Emel Civan 15-16 Haziran direnişi sırasında 19 yaşında ve Tekel fabrikasında işçi olarak çalışıyor. Bu dönemde Cevizli sigara fabrikasındaki yaklaşık beş bin civarındaki işçinin üç bini kadın işçi. Üstelik çoğunluğu 15-16 yaşlarındaki genç kadınlar. Söyleşimizde 15-16 Haziran direnişi tanıklığının yanı sıra Tekel işçilerinin işçilerin sarı sendika olarak tanımlanan Tek Gıda İş'ten DİSK'e geçiş sürecini konuştuk.

Emel Civan da çalıştığı fabrikadaki pek çok Tekel işçisi de yürüyüşten haberdar değilmiş. 15 Haziran sabahı işçi arkadaşları ile birlikte yaşadığı şaşkınlığı ve yürüyüşe katılımını şöyle aktardı bize: "Aniden fabrikayı boşaltın diye bir uyarı geldi iş yerindeki arkadaşlarımızdan, ki bunlar ön çalışmalarını yapıyorlarmış ama bize hiçbir bilgi vermemişlerdi. Bizim fabrikamız deniz kıyısındaydı. 2 kilometre kadar bir mesafe vardı, binlerce işçi, erkek ama bayan yok içlerinde, ellerinde sopalarla ana giriş kapısından fabrikaya doğru geliyorlardı akın akın. Tabii biz de korktuğumuz için üzerimizde önlüklerle ayağımızda terliklerle, üstümüzü başımızı değiştirip çantamızı almamıza fırsat

kalmadan fabrikayı boşalttık. Ne olduğunu da bilmiyorduk, hiçbir önderlik yapan yoktu iş yerimizde. Biz de o kalabalığa karıştık. Cevizli İstasyonu'na çıktık, oradan minibüs yoluyla Maltepe'ye kadar yürüdük. Maltepe'den Ankara asfaltına çıktık. Tabii bütün trafik aksamıştı: 10 binlerce kişi vardı, o kadar kalabalıktı ki! Gebze'den, İzmit'ten toplana toplana gelmiş arkadaşlar. Hep beraber Kadıköy'e kadar yürüdük. 3,5 saatimizi aldı o kalabalıkla beraber Kadıköy'e yürümemiz. Orada bir kargaşa oldu, ezilenler oldu, silah sesleri oldu. Biz ne olduğunu da anlamıyoruz, bir şeyden de haberimiz yok. O kargaşa esnasında dağılma oldu. Biz eve gittik.

Ertesi gün yeniden işyerine geldik, çalışmaya başladık. 07.30'da işbaşı yapıyorduk o zaman. Saat 10 civarıydı, çünkü eli sopalı arkadaşlarımız yeniden fabrikaya gelince, biz de o grupta beraber tekrar aynı şekilde Maltepe'den Ankara asfaltına doğru çıktık... Kadıköy'e geldiğimizde bu sefer daha büyük bir kargaşa oldu, kucağında çocuğu olan arkadaşlarımız vardı düşünebiliyor musunuz? Yuvaya çocuk getiriyordu bayan arkadaşlarımız, bırakacak kimsesi yok. O ara polisin ateş ettiğini gördüm. Daha çok panik oldu, kaçımlar esnasında 2 metre ötemizde iş yerimizden Mehmet Gıdak isimli arkadaşımız gözümüzün önünde polis kurşunu ile vuruldu ve öldü."

15-16 Haziran direnişinin ardından DİSK'in Tekel'de örgütlenme çalışmaları hızlanmış. Emel Civan daha önce bağlı oldukları Tek Gıda İş Sendikası'nın işçi haklarını korumak yerine işverenle anlaşarak toplu sözleşmeleri imzaladığını, grev haklarının ellerinden alındığını aktardı: "[Tek Gıda İş] çıkarları doğrultusunda

kendi anlaşmalarını imzalayıp işçileri satıyorlardı". DİSK'in örgütlenmesi 5 yıl kadar sürmüş. İşçilerinin DİSK'e üye olmasının ardından adli soruşturma yapılmış fabrikada. DİSK'e geçen tüm işçilere baskı altında geçip geçmedikleri sorulmuş. Tüm bunlar DİSK'in üye sayısının artmasını engellemek için denenen yolları

göz önüne seriyor. 20 yılı aşkın bir süre çalışıp Tekel'den emekli olan Emel Civan, her iki sendika döneminde de işçilerin toplu haklarını almak için grevler, iş yavaşlatma eylemleri ve yürüyüşlerle verdikleri mücadelenin tanıklarından biri.

Sabri Dişli

15-16 Haziran'da 28 yaşında bir işçi olarak Gebze Çayırova Arçelik'te çalışan, Maden-İş üyesi ve yerel temsilci Sabri Dişli, 15-16 Haziran tanıklığını bizlerle şöyle paylaştı:

"Yürüyüş başladığında anonslarla E-5'ten Gebze'ye doğru bir rota belirlenmiş. 3000'den fazla işçi yürümekteydi. Ben doğuştan yürümeyi sevmeyen bir adamım, hâlâ sevmem... Gidiyoruz, bu yeni yol yapılmamıştı daha. Oraları mevki olarak bilebiliyorsanız Gebze'nin içine çınara çıkılıyor, oradan gidiyordu yol. O çınarı geçince ben bittim zaten. Orada bir ağacın gölgesine uzandım."

O dinlenirken 300 metre kadar uzakta olan miting alanında konuşmalar yapılmış fakat Dişli ne dendiğini duyamamış. Sonrasında karşısına çıkan bir araçtaki kişiye yol kapalı olduğu için geçemeyeceğini, ancak kendisini de alırsa arka yollardan onu gideceği yere götürebileceğini söylemiş. Arabada sohbet ederken adamın bir fabrika sahibi olduğunu öğrenmiş. Dişli, işçi ödemelerine dair sitemlerini fabrikatöre aktarmış. Çayırova'ya bu sayede geri dönen Dişli, arkadaşlarını beklemiş ve ilk günü olaysız geçirmiş.

16 Haziran sabahı işçiler servislerle fabrikaya gelmiş, direkt İstanbul yoluna doğru yürüyüşe başlamış ve Kartal Dört Yol'da HAYMAK işçileri ile bir araya gelmişler. İleride tatsız bir olay yaşanmış: Bir kamyon şoförü işçileri almayı kabul etmeyince işçiler aracını taşlamaya başlamışlar. Kamyon şoförü silah çekmiş ve bir arbede yaşanmış. Dişli bir arkadaşıyla beraber arbedeye engel olmaya çalışmış ve kamyon şoförünü

işçilerden alıp karakola götürmüştü. Üst düzey memurların hepsi eylemde; karakolda kalan memurlar ikircikli de olsalar şoförü almışlar. Sonrasında Kadıköy'e gitmeye çalışan Dişli ancak Üsküdar'a kadar ulaşabilmiş. O sırada kaymakamlık ve karakollar işgal edilmeye çalışılmış ve üç işçi hayatını kaybetmiş. Olaylar bitip de işbaşı yaptıkları ertesi gün eylemin organizatörü olarak gözaltına alınan Dişli bir süre sonra Selimiye'de mahkemeye çıkarılmış.

"Yürüyüş başladığında anonslarla E-5'ten Gebze'ye doğru bir rota belirlenmiş. 3000'den fazla işçi yürümekteydi."

Dinçer Doğu

15-16 Haziran döneminde Kimya-İş Sendika Başkanı olan Dinçer Doğu bu dönemde Kemal Türklerin yanında oldu. Kimya İş Sendikası 15-16 Haziran direnişinde kilit rol oynayan sendikalardandır. Dinçer Doğu DİSK ve Kimya İş sendikasında uzun yıllar yöneticilik yaptı. Birinci TİP'te yer aldı. 1975 'te kurulan 2. TİP'in kurucu ve yöneticilerindedir. Dinçer Doğu o dönemi şöyle anlattı:

"CHP'li milletvekillerinin başında Abdullah Baştürk bulunuyordu, zaten tasarımı o okudu mecliste. DİSK'in önünü kesmek için, kapatılması için, sendikal hayatta tek federasyonun kalması için hazırlamışlardı kanun tasarısını. Kanun gündeme gelince DİSK'te devamlı toplantılar yapıldı. Buna karşı neler yapabiliriz diye her alanda konuşuluyordu. Çok çeşitli fabrikalardan ve sendikalardan, Maden-İş'ten, Seramik-İş'ten, Kimya-İş'ten, Lastik-İş'ten temsilciler geldi. Herkes çıkıp konuşuyordu, hatta bu konuşmalar teybe alınıyordu. Teybe kaydetme işine karşı çıktım, Kemal Türkler'e yapmayalım dedim. Türkler 'Bu konuşmaların tutanağı olması lazım. Hem kim ne söyledi, hem de karar alma biçimi olarak önemli' dedi. Adam eski sendikacılardan, tecrübeli, işi biliyor, beni ikna etti. Çok yeni ve genç olduğum için pek aklım ermiyor. Sonradan bunu ben de öğrendim. Bir anlamda kendilerini garanti altına

alıyorlar. Kim ne söyledi, ne oldu? Bir şey olursa açalım, gösterelim; yani burada illegal bir iş yapmıyoruz diye... Bizim işimiz fabrikalara zarar vermek değil, aksine korumaktır. Tüm konuşmalar kayıt altına alındı hatta bu kayıtlardan dolayı başımıza çok iş geldi.

Toplantıda bir karar alındı: Bu kanun teklifinin mecliste yasalaşmaması için direniş yapmamız gerekiyor! Kanun çıkarsa [DİSK] yetki almıyor; alamazsa, sözleşme yapamazsa, üyesi olmazsa etkin de olmaz. Dolayısıyla direnme kararı alındı. Toplantılar tabandaki baş temsilcileri kapsar vaziyetteydi. Her yerde bu mesele konuşuluyordu, mahallelerde, fabrikalarda, her yerde... Öncelikle şunu söylemeliyim: 15-16 Haziran örgütlenmesi bir taban hareketidir, zaten tabana dayanması başarılı olmasını sağladı, tabandan gelen ve tabanın kendi kararıyla olan bir eylemdir.

Ben, 15 Haziran günü Maden-İş Sendikası'nın, Nuruosmaniye Camisi'nin karşısındaki merkezindeydim. Kemal Türkler ve Basın-İş Sendikası Başkanı Ehliman Tuncer'le beraber Kemal Türkler'in odasında idik. Orası bir nevi eylemin karargahı oldu. Bülent Ersoy'un dediği gibi 'fevkaladenin fevkinde', katılımı ilgili öyle bilgiler geliyordu. Çünkü DİSK'in bu eylemler sırasında üyesi çok azdı, taş çatlasa 25 bin üyesi olabilir. Belki o kadar da yok, fakat basında 100 bin üyesi vardı deniyor...

Makinalara, malzemelere, yaptığımız işe hiçbir zarar gelmemiştir. Herkes evlerine dağıldı, biz de ordan çıktık. 17'sine kadar sabahladık, sabahın erken bir saatinde hepimizi gözaltına aldılar... Rıza Kuas'ın eniştesi, sözde en iyi yer diye sobanın içine saklamış, [bir muhbir] söyleyince polisler eliyle koymuş gibi onu da almış. Orada

kim varsa doğru Maltepe'ye sevk edildiler, tutuklandılar. Bizi bıraktılar, hatta o gün benim hanım doğum yapmak üzereydi, taksi çevirdim, ikinci oğlum doğdu.

15-16 Haziran hareketinin, Türkiye'deki sermaye sahipleri, burjuvazi için son derece tetikte olmalarını ima eden bir direniş olduğu bir gerçek. Zaten akabinde TÜSİAD kuruluyor, herhalde rastlantı değil bu. İşverenler de örgütlendi. İlk

zamanlar işverenlerle oturur konuşurduk, sonra baktılar ki bunlar kendilerini aşan şeyler, bizim adımıza sendikamız var dediler çünkü artık belli bir strateji benimsiyorlardı."

İşçilerin haklarının da genişlediğini söyleyen Doğu, işçi alım gücü açısından altın çağın 1968-1975 arası olduğunu söylüyor. O dönem yapılan grevlere polisin müdahale etmediğini, Türk-İş'ten DİSK'e kaymalar olduğunu, hatta DİSK'in

kapatılması için kanun teklifini veren Abdullah Baştürk'ün gelip başkan olmasının garipliğinden bahsediyor. Ali Bilge'nin TİP'in o dönemde, 15-16 Haziran'a destek verip vermediğini sorması üzerine Doğu, bunu iddia edenlerin olduğunu ama kendi düşüncesine göre böyle bir şey olmadığını söylüyor. DİSK'in bir parti değil, her görüşten insanı içine aldığı bu yüzden de o dönemde bazı noktalarda uzlaşmadıklarını belirtiyor.

İsmail Dönmez

İsmail Dönmez kalıp atölyesinde tesviyeci olarak 1968 yılında Aksan Metal Sanayi'de çalışmaya başlamış. 1969 yılında Maden-İş'te örgütlenmeye başlamışlar ve o dönemde iş yeri temsilcisi olarak seçilmiş. 15-16 Haziran direnişi sırasında da Maden-İş'in Aksan Metal Sanayi iş yeri baş temsilcisi ve Mehmet Ali Aybar'ın genel başkan olduğu dönemde Türkiye İşçi Partisi üyesi.

İsmail Dönmez 14 Haziran'daki toplantıya katılanlardan biri. Toplantıyı ve direnişi hazırlayan koşulları şu şekilde anlattı bize:

"O dönemde Süleyman Demirel hükümeti bu sendika [DİSK] ve bu sendikanın yapısından ve taleplerinden bıkmış olacak ki, bunları devre dışı bırakabilmek için bir yasa teklifi getirdi. Dedi ki: 'İş kolu seviyesinde bundan sonra sözleşmeler yapılacak.' DİSK'e bağlı sendikaların içinde de bir tek Plastik-İş o statüye uygun. Böylece Türk-İş'in, tüm iş kollarında DİSK'in yerini alması planlanmış. Genel grev kararı işte bu yasa teklifine karşı bir toplu direniş."

İsmail Dönmez, direniş sırasında işçilerin fabrikaya zarar vermediklerini, 15-16 Haziran hareketinin şiddetten uzak bir eylem ile konuyu gündeme getirmeye ve işçi sınıfının emeğinden gelen gücünü göstermeye yönelik bir hareket olduğunu belirtti. Çalıştığı iş yerini korumaya yönelik planlamalarını ise şöyle aktardı:

"300'e yakın işçimiz vardı çalışan. 300 işçi ile beraber yürüyüş yapmaya kalktığımız zaman, şimdi rahmetli olan mal sahiplerinden bir tanesi bana dedi ki: 'Bu hareket her yerde var, yalnız bir takım kırma-dökme olayları oluyormuş. Acaba bizim fabrikada sizin arkadaşlardan şöyle 20-30 nöbetçi bırakabilir misin? Dışarıdan gelecek başka bir saldırıya karşı...' Bırakırız tabii, hiç problem değil çünkü yarın bu direniş bittiğinde bu işyeri bize yine lazım, biz burada yine ekmek yiyeceğiz. Bizim niyetimiz bu makinalara, senin fabrikana zarar vermek değil; bizim problemimiz hükümetin çıkarttığı yasa ile ilgili' dedim ve fabrikada 50'ye yakın işçiyi nöbetçi olarak bıraktık."

Bazı fabrikalarda işveren işçilerin yürüyüşe katılmak üzere fabrikalardan çıkmasına izin vermemiş. DİSK, bu fabrikalardan biri olan HAYMAK'ta [Demirel'in kardeşinin ortak olduğu] yeni örgütlenmiş. İsmail

Dönmez'in aralarında olduğu bir işçi grubu, 15 Haziran günü HAYMAK'taki işçilerin direniş katılımına destek olmak üzere bu fabrikaya gitmiş. İşçilerin dışarı çıkması engellenince olay epey şiddetlenmiş. Hareketin örgütlülüğü ve farklı fabrikalardaki işçilerin dayanışması açısından önemli noktalardan bir olmuş HAYMAK.

İsmail Dönmez TEKEL işçileri ile birlikte Kadıköy Kaymakamlığı önünde polisle yaşanan çatışmanın da tanığı. İşçiler tutuklanmak üzere yakalanan bazı arkadaşlarını bu çatışmada kurtarmışlar. Aynı gün, böyle bir çatışma bölgesi olan Kurbağalı Dere, polisin direnişçilere ateş açması sonucunda TEKEL işçilerinden Yaşar Gıdak'ın öldürüldüğü nokta oldu.

16 Haziran'da sıkıyönetim ilan edilmesinin ardından İsmail Dönmez de tutuklanmış. Sorgusu sırasında TİP üyesi olması nedeni ile üzerine çok gidilmiş. İşverenin kendisinden şikayetçi olmamasının, tutukluluk süresinin uzamasını engellediğini düşünüyor. Pek çok kişinin işinden olduğu süreçte aynı nedenle işinden olmayanlardan.

15-16 Haziran'ın hazırlanış sürecinde DİSK'in çok ciddi bir çalışma yürüttüğünü, Maden-İş'in özellikle ve tamamen tabana dayalı bir çalışma yaptığını görüyoruz. Yatay ve dikey kesitlerin hepsini örgütlenme anlamında tamamladığını görüyoruz. Ayrıca DİSK yöneticileri Kemal Türkler ve Rıza Kuas'ın da özellikle Ankara'da meşruiyet arama zemini ve meseleyi anayasaya dayandırmak üzere muazzam bir çalışma yaptıklarına şahit oluyoruz. Aslında dört başı mamur bir eylem olarak karşımıza çıkıyor.

İsmail Dönmez eylemin ardından DİSK'in işlerinden olan işçilere destek olmaya çalıştığını aktardı. Bu dönemde Ankara'da yapılan sendika delege toplantılarının işçilerin gücünü hükümete göstermek ve DİSK'in meşruluğunu sağlamlaştırmak için sembolik bir öneminin

"Bu hareketin devamında bizim çalıştığımız bölgelerde DİSK ve Maden-İş, işçiler arasında hakikaten bir numara haline geldi. Gerek toplu sözleşmeleriyle gerek iş yerlerinden atılan insanların haklarının mücadelesi konusunda..."

olduğuna değindi. Sendika mücadelesinin 15-16 Haziran işçi sınıfına, DİSK'li DİSK'siz işçilere ve bir işçi olarak kendisine neler kazandırdığını sorduğumuzda şu yanıtı aldık:

"Bu hareketin devamında bizim çalıştığımız bölgelerde DİSK ve Maden-İş, işçiler arasında hakikaten bir numara haline geldi. Gerek toplu sözleşmeleriyle gerek iş yerlerinden atılan insanların haklarının mücadelesi konusunda... Vardır belki elinizde belgeler, o dönemlerde işçilerin tatil yapma imkânı diye bir imkân yoktu."

Söyleşinin önemli vurgularından biri sendikal mücadele öncesi elde edilen hakların bir mücadeleye dayalı olmadığı, temelde 27 Mayıs sonrası 1961 Anayasası ile elde edilmiş haklar olmasına karşın, DİSK'in kurulmasını takip eden grev ve eylemler sonucundaki kazanımların mücadeleye dayalı olmasıdır. Eylemlerin en büyük kazanımları; işçi sınıfının özgüven kazanması, artık kazanımlarını kolay kolay teslim etmeyecek konuma gelmesi ile anayasal haklar üzerinden meşru müdafaa alanının dışına çıkmalar olsa bile devlete ve hükümete karşı her türlü meşru müdafaa yapıldı.

Büşra Ersanlı

15-16 Haziran direnişi sırasında lise öğrencisi olan Büşra Ersanlı, Bora Gözen'in yönettiği o zamanki Türk Solu dergisinde çalışıyordu.

Büşra Ersanlı, 15 Haziran sabahı Cağaloğlu tarafından katılmış yürüyüşe. Dönemin bazı sol çevrelerinin orduyu ilerici bir unsur olarak gördüğünü aktaran Ersanlı, 27 Mayıs darbesini, 1961 Anayasasının kazanımları nedeniyle alkışlayan sol kitle için askerler işçilerin karşısına çıkmasının sembolik bir anlamı olmuş. Vilayet binasının arkasına geldiklerinde karşısında sloganlar atan bir kalabalık ve tanklarla oluşturulmuş bir barikat bulan Ersanlı, bu tanklardan birinin üzerine çıkışını şöyle anlattı bize:

"Asker gençlik el ele, asker işçi el ele" sloganları atılıyordu, o slogan da beni rahatsız ediyordu. Çünkü 27 Mayıs'ta çok kullanılmıştı. 60 darbesi

olduğu zaman ve sonrasındaki davalar, verilen cezalar ailemi çok rahatsız etmiş, dolayısıyla ben de o bağırış, çığırışları, o suçlamaları hiç beğenmemiştim. Evde de konuşuluyordu zaten: 'darbe oldu, bunlar iyi şeyler değil' diye... O zamanki çocukça algım üzerinden konuşuyorum. Tankın üzerine çıkmak, ordu simgesinin üzerine çıkmak gibiydi, onun için bu duygumu çok net hatırlıyorum."

Büşra Ersanlı 15-16 Haziran'ı gördüğü "en şanlı ve neşeli yürüyüş" olarak tanımlıyor: "O kuvvetin büyük olduğunu, öğrencilerin, örgütlerin ve işçi sendikalarının birlikte olduğunu gördüm. DİSK vardı zaten. DİSK benim için çok önemliydi."

Ancak 15-16 Haziran direnişinin, Türkiye'de işçi sınıfı hareketini ve sol hareketi yükselten bir etkisinin olmadığını, aksine ardından baskı ve gerileme dönemlerinin geldiğini biliyoruz. Ersanlı bu durumun nedenlerinden birinin Türkiye'de tarih algısı ile zaman algısı arasındaki ilişkiyi kaynaklandığını söylüyor: "Türkiye'de tarih algısı, olan olayları ve onlara duyulan reaksiyonları kaydederek, bunları birbiri üzerine eklemeyerek yeni bakışlarla birbiri üzerinden büyümez. Koparılır, başka bir noktadan alınır ve başka bir noktadan değerlendirilir. Sürekliliği olan, üst üste binen, gelişen ve dönüşen bir tarih algısına sahip olmadığımız için o kopukluklar bizi çok harap etti."

"Tankın üzerine çıkmak, ordu simgesinin üzerine çıkmak gibiydi."

Hülya Karadeniz

Çocukluğunda 6-7 Eylül olaylarına da tanık olan Hülya Karadeniz, 60'lı yılların efsane gençlik liderlerinden eşi Harun Karadeniz ile birlikte hem öğrenci hem de işçi sınıfı hareketinde aktif çalışmalar içinde yer almıştır. Pek bilinmeyen Kartal Devrimci İşçi Birliğinde öncü rol oynamıştır. 15-16 Haziran olaylarında aktif olarak çalışmış, Anadolu yakasındaki olayların çoğuna tanıklık etmiştir.

Öğrenci hareketinin işçi hareketi ile buluşmasının öğrencilerin bir sınıf olmadığını anlaşılmaması ile başladığını anlattı Karadeniz: "Öğrencilerin Türkiye'deki toplumsal değişimde bir sınıf görevi göremeyeceğini anladıktan sonra daha çok işçilerle, işçi sınıfıyla temas gittik. O sırada DİSK de kurulmuştu." DİSK'in ve Türkiye İşçi Partisi'nin kurulduğu bu yıllar Türkiye için "Rönesans gibi bir dönemdi." Karadeniz, 60'lı yılların sonunda

DİSK ile hızlanan işçi eylemlerinin, hak arama mücadelesinin 15-16 Haziran'a hazırlık olarak önemine de değindi.

15 Haziran günü Kadıköy'den katılmış yürüyüşe. Bu yürüyüşte karşı güç olarak ilk defa askerle karşılaşmak, diğer tanıkların da ifade ettiği gibi ordunun sol hareket içinde algılanışı açısından önemli olmuş. DİSK'in bile beklemediği

büyükteki katılıma, sendikasız ya da Türk-İş'e bağlı sendikalara üye işçilerin dahil olmasına rağmen 15-16 Haziran direnişinin ardından işçi sınıfı hareketinin ivmelenmemesini ise solun bölünmesine, 70'li yıllarla birlikte genel baskıcı rejime, sıkı yönetim altında yaşamının kanıksanmasına bağladı. Ancak 15-16 Haziran'ın mesajının önemini de altını çizdi: "15-16 Haziran işçi sınıfı birleşirse her şeyi değiştirebileceğini öğretti."

Işıl Özgentürk

Senarist ve yazar olan Işıl Özgentürk, 15-16 Haziran direnişi sırasında Maden-İş'in işçi gazetesi için gönüllü muhabirlik yapıyordu.

Işıl Özgentürk, direniş öncesi işçi hareketini ve hükümetin işçi hareketini bastırma için uyguladığı şiddeti vurgulayan tanıklığını aktardı bizlere. Dönemin iktidarının temel isteğinin son yıllarda elde edilmiş işçi haklarını yok etmek

olduğunu vurguladı Işıl Özgentürk. İşçilerin başta ücretlerinin ödenmemesi olmak üzere hak ihlallerine karşı en önemli direniş yöntemleri olan grevler, 60'lı yılların sonunda Türkiye'deki fabrikalarda yayılmaya başlıyor. Lastik üretimi

yapan GAMAK, işçilerin ücretlerinin ödenmediği, Maden-İş'in fabrikada örgütlenmesinin önüne geçilmek istenen ve kapatılacağı haberleri duyulan bir fabrika. 29 Aralık 1969'da işçilerinin alacaklarının ödeneceği haberi verilir. Özgentürk, Maden-İş gazetesi için olayları izlemek üzere gittiği fabrikada işçi Şerif Aygün'ün öldürülmesine şahit olmuş:

"Ben de genç ve tıfıl bir muhabir olarak oradayım çünkü daha önce işçilerle çok çalıştım. İşçilerle konuşuyorum, o sırada bir araba geliyor ve içi Fruko dolu. Yeni kuşak bilmez: Biz o dönem polise kafalarındaki kasklarından ötürü Fruko derdik. Frukolar birdenbire yere atıldılar ve

toplanmış olan işçiye kurşun atmaya başladılar. Öyle biber gazı ya da sahte kurşun değil. Biz işçilerle beraber arka taraftaki yemekhaneye doğru koştuk, yemekhanenin büyük camları var, üzerimize yağıyor o büyük camlar ve ben artık nasıl bir içgüdüye çelik bir dolap gördüm ve çelik dolabın arkasına girdim. Yandan, sağdan soldan her tarafa kurşun yağıyor ve yanımda birisi öldü... Şerif Aygün."

"İşçilerle konuşuyorum, o sırada bir araba geliyor ve içi Fruko dolu. Yeni kuşak bilmez: Biz o dönem polise kafalarındaki kasklarından ötürü Fruko derdik."

Şerif Aygün'ün cenazesi Maden-İş'e ve DİSK'e bağlı bütün işçiler ile Devrimci Gençlik'in, esnafın sessizce yürüdüğü bir eyleme dönüşmüş. 15-16 Haziran yürüyüşü sendikal hakların işçilerin elinden alınmak istendiği, bu amaçla her türlü zorun ve şiddetin kullanıldığı, buna karşın işçiler arasında örgütlenme ve grevlerin artarak devam ettiği koşullarda gerçekleşti.

Melek Ulagay

Melek Ulagay 15-16 Haziran direnişi sırasında 68 olaylarının etkisi altında bir öğrenci ve öğrenci hareketinin içinden bir kadın. Aynı zamanda sanayici bir ailenin kızı olması ve sendikal örgütlenmenin yürütüldüğü fabrikalardan birinin sahibinin torunu olması nedeni ile bu dönemde işçilerin taleplerini işverene iletme görevini yürütmüş.

Melek Ulagay 15-16 Haziran direnişinin sadece daha önce de öğrenci yürüyüşlerine katılmış genç bir öğrenci için değil bütün Türkiye için önemli bir olay olduğunu şu sözleri ile aktardı:

"15-16 Haziran anlam olarak bir öğrenci hareketinin çok ötesinde olan bir şeydi. İstanbul'da ve hatta İstanbul'un çevresindeki illerden katılan işçilerin yaptığı bir hareketti. Ama o yıllarda işçi hareketi ve işçiler dediğimiz zaman bu zamankinden çok farklı talepler, farklı konular vardı. İşçiler o dönemde çalışma koşulları, sağlık koşulları, ücret talepleri, sendikalaşma hakları gibi nedenlerle sokağa çıkıyorlar."

15-16 Haziran'a giden süreçte çeşitli fabrikalarda çok büyük işçi grevlerinin olmasının direnişe katılımın büyüklüğünü etkilediği ortada. Melek Ulagay'ın aktardığı şekilde bu dönemde öğrenci hareketinin içindeki gençlerin kendi sınıfsal temellerinden bağımsız olarak işçi sınıfının yanında durma ve onlarla beraber hareket etmek gerektiğine dair düşüncesi ve işçi sınıfının bir devrimin öncüsü olabileceği fikri önemli.

Melek Ulagay öğrenci hareketinin içindeki kadınların, özellikle kadın işçilerin yoğun olduğu fabrikalardaki grevlere katıldığını aktardı. Öğrencilerin işçi kadınlarla dayanışması, özellikle kadınların iş koşulları nedeni ile yaşadığı sorunlara odaklanmış. Katıldığı grevlere ilişkin gözlemi, işçiler arasında çok güçlü, çok bilinçli ve en önemlisi de örgütlenmenin önemini kavramış kadınlar olduğu. Ulagay'a göre 60'lı yıllarda Türkiye sol hareketinin genelinde gözlemlenen dalgalanma ve fraksiyonlar, grev dayanışmalarına katılan kadınlar arasında bir ayrışma konusu olmuyordu:

"Biz kadınlar aramızda karar verdik: Grevci arkadaşlara kadınlar olarak bu fraksiyonlar meselesinin hiç önemli olmadığını söyledik. Jülide Aral falan hepimiz değişik yerlerdeyiz ama işçiler ile bir arada olduğumuz zaman bunu hiç gündeme getirmedi. Şu da var: Geriye dönüp bakınca soldaki bütün bu fraksiyon ayrışmalarında biz kadınlar erkekler kadar radikal ve sert olmadık hiçbir zaman. Yani kadınlar olarak kendi aramızdaki dayanışma ile kadın işçilerle dayanışma bize o ayrımdan çok daha önemli geldi."

Öğrencilerin işçilere desteğini somut hale getiren bu grev destekleri, işçilerin devletten veya işverenden taleplerinin haklı olduğunu gösterme amacını taşıyordu. 15-16 Haziran direnişi öğrenci hareketi için de bir mihenk taşı. Öğrencileri çok derinden etkilemesinde sınıf farklılığı ve sınıf bilincini pekiştirmesinin etkisi büyük:

"Hangi fakültedensin, hangi üniversitedensin?"in dışında bambaşka bir gerçekle karşılaştık. İşçiler pasif direnişe geçtiler ama çok işçi işten atıldı. Bu bizi çok etkiledi. Birdenbire işçilerle kendim arasında ne kadar büyük bir fark olduğunu düşündüm. Yani ben 2-3 gün içeri alınıp bırakılsam o günkü yaşadığım hayatım neyse onu yaşıyorum. İşçiler açısından baktığınızda adamların karşısında ciddi bir sorun var: 'Ne yiyeceğiz, ne içeceğiz, çocuklar ne olacak?' Bu çok temel bir ayrım. Sınıf farkının ne demek olduğunu orada çok net görüyorsunuz."

Osman Ulagay

Osman Ulagay, 15-16 Haziran direnişinde sendikal örgütlenmenin yürütüldüğü bir fabrikanın sahibi bir aileden.

15-16 Haziran sürecine giden yola dair başlayan sohbetimizde Osman Ulagay öncelikle 27 Mayıs'a bakmak gerektiğini söylüyor. O dönem Robert Koleji'nde öğrenci olan Ulagay, o dönem artan yayıncılık ve özellikle sol yayınlar sayesinde hem kendinin hem sınıfının yaşadığı dönüşüme

değiniyor. Bu sayede sendikal harekette bir gelişme olduğunu, bunu takip eden dönemde Demirel'in özel sektör açılımı ile kentli bir burjuva sınıfının ilk örneklerinin görüldüğünü ekliyor. Tabii bu da işçi sınıfının sendikal anlamda yeni olanaklar bulmasına yol açtı. Bunun yanı

sıra devam eden Soğuk Savaş döneminde Amerika'ya yakın olan Türkiye için Türk-İş dışında gelişen yeni hareket, yani DİSK, dikkat edilmesi gereken bir yapılanma.

Avrupa'yı saran 68 Hareketi'ni, Kanlı Pazar ve 6. Filo olaylarını da anan Ulagay, 15-16 Haziran olaylarının yaşanmasının ardında yatan sürecin DİSK'in gelişmesini engellemek için çıkarılan yasalar olduğunu vurguluyor. Bu yasa tasarısını CHP'nin de desteklediğini hatırlatıyor ve o dönem için muhalefetin durduğu yeri eleştiriyor. O dönemde Kimya-İş Başkanı olan Dinçer Doğu'nun da içinde bulunduğu örgütlenme çalışmasının yanında yer aldığını aktarıyor Ulagay:

"Bu tarih yaklaşırken onların nasıl bir hazırlık içerisinde olduğunun farkındaydım ama tam bir gün öncesiydi galiba, akşam mesai bitiminde müthiş bir hazırlık içinde olduklarını fark ettim ve ben de onlara katıldım. Yani o süreçte, ertesi gün kullanılacak malzemeler, pankartlar vs. hazırlanıyordu bizim fabrikanın bahçesinde. Tabii bizim fabrikadaki işçiler için söylüyorum; her fabrikada buna paralel hazırlıklar oldu ve ondan sonra o gruplar birleşip o eylemi gerçekleştirdi. Ben de 'hadi şunu yapalım, bunu yapalım' falan diyerek o çalışmanın içinde bulundum. Ama ertesi gün benim o yürüyüşe katılmam firma içindeki konumumu zorlaştıracığı için o yürüyüşe katılmadım. Fakat heyecanla nasıl geçecek diye beklemeye başladım."

Osman Ulagay, 15-16 Haziran sonrasını ise şu şekilde özetliyor: "Bu hareketteki yükselişin sermaye sınıfının özgürlüğünü sınırlayacak veyahut onlara artı şartlar empoze edecek bir

şekilde geliştiği kaygısı vardı. Bazı girişimlerde patronlarla sendikaların ve sendika yetkililerinin karşı karşıya geldiği manzaralar oluştu. Ama bir yandan da şunu unutmamalım ki 15-16 Haziran üzerinden bir yıl geçmeden 12 Mart Darbesi yaşandı Türkiye'de. Ona doğru ilerleyen de bir süreç var ve orada da Yön Hareketi falan (ki bunların asker içerisinde de uzantıları olduğu yolunda güçlü iddialar vardı, var). Yani iktidarın kendisine güvenilmediğini hissettiği için kaygılı olduğu bir döneme girilmişti. Sonradan baktığım zaman hem özel sektör içinde hem de İstanbul'dan İzmir'e büyük sermayede o zaman da bulunan mesleki kuruluşlardan, yani sanayi ve ticaret odaları gibi mesleki kuruluşlardan bağımsız bir örgütlenmeye gitme girişiminin de bu olaylardan etkilendiği düşünüyorum. Yani sendikal yükseliş, 15-16 Haziran falan derken aynı zamanda Türkiye'de siyasi iktidara alternatif oluşturma girişimleri iş dünyasını tedirgin etmişti. TÜSİAD'ın kuruluşu ile bu olaylar arasında bir ilişki olduğunu düşünüyorum."

"Bu hareketteki yükselişin sermaye sınıfının özgürlüğünü sınırlayacak veyahut onlara artı şartlar empoze edecek bir şekilde geliştiği kaygısı vardı. Bazı girişimlerde patronlarla sendikaların ve sendika yetkililerinin karşı karşıya geldiği manzaralar oluştu."

Nabi Yağcı

Türkiye Komünist Partisi ve Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin eski genel sekreterlerinden Nabi Yağcı (takma adıyla Haydar Kutlu), DİSK'e bağlı Basın-İş Sendikası çalışanı olarak sendikal hareketin içinde yer almış ve 15-16 Haziran direnişinin örgütlenmesine katkıda bulunmuş isimlerden.

1970 yılının siyasal ve iktisadi iklimine baktığımızda, bir sene önce yapılan seçimlerde Süleyman Demirel başkanlığındaki Adalet Partisi'nin seçimleri ikinci defa kazanmış ve tek başına iktidarda olduğunu görüyoruz. Ekonomide 1970 devalüasyonuna doğru bir hareket var ama iktisadi büyüme iktidar partisinin istediği gibi. 1961 Anayasası'nın özgürlük ve örgütlenme sınırlarını genişlettiği bir ortamdayız: 1963'te Bülent Ecevit'in Çalışma Bakanlığı döneminde çalışma-sendika yasalarındaki düzenlemeler yapılıyor, 1967'de DİSK kuruluyor. 1968'de üniversite işgalleri var, 1969'da 6. Filo gösterileri var. 1970'te Haziran ayına doğru sendikalara yönelik bir yasa tasarısı meclise geliyor: Türk-İş'i güçlendirecek DİSK'i ortadan kaldırmaya çalışan bir yasa tasarısı.

"Getirilen yasa tasarısının temelinde bu gerçeklik yatıyor. 70'li yılların yükselen sosyal muhalefet dinamiği."

Cumhuriyet kurulduğundan itibaren sendikal mücadele ve işçi sınıfı hareketi üzerinde devamlı bir devlet kontrolünün olduğunu; bir yandan batıya açılmak istenirken, diğer yandan kontrolün devlette kalmasının istenmesini aktarıyor Nabi Yağcı. Kendi ifadesi ile "kurulduğu andan itibaren Türkiye'de kapitalizminin getirdiği sorunların içinde hep bir dikendi DİSK... ceberut devlet konsepti içerisinde halledilmesi, yok edilmesi gereken bir sendikal örgüt."

DİSK'in kurulmasının ardından Genelkurmay Özel Harp Dairesi'nde DİSK hakkında bilgi toplaması için yayınlanan bir genelgeden bahsediyor Yağcı: "Devlete bağlı unsurların" sendikal hareket içinde görevlendirilerek bilgi sızdırılması isteniliyor:

"DİSK kuruldu, genelge devrede, derin devlet dediğimiz unsur devrede. Sonra DİSK'in mücadeleleri yükselince, bu sefer tehlikeyi görüyorlar. Ve onun için de bu yasaların değişmesini istiyorlar. Başlangıç noktası bu. Çünkü bu devletin kırmızı çizgisi. Sendikalar olmalı ama kontrol altında olmalı."

Nabi Yağcı'nın altını çizdiği bir diğer nokta DİSK ve TİP ilişkisi: "DİSK'i kuran sendikacılardan beş tanesi 1961'de Türkiye İşçi Partisi'ni kurdular. Dolayısıyla bu iki kanalın, bu iki sosyal ve siyasal

dinamiğin birleşmesi, bu dediğim kırmızı çizgiyi duman eden, dinamitleyen bir şey. Getirilen yasa tasarısının temelinde bu gerçeklik yatıyor. 70'li yılların yükselen sosyal muhalefet dinamiği."

Nabi Yağcı, direniş öncesindeki 14 Haziran günü yapılmış olan, kendisinin de katıldığı hazırlık toplantısını bize şöyle anlattı:

"Bölge temsilcilikleri, fabrika temsilcilikleri ciddi anlamda çalıştı. DİSK'e bağlı, Maden-İş'e bağlı, ki buralar 15-16 Haziran öncesinde gençlik olarak çalıştığımız yerler. Dolayısıyla 15-16 Haziran benim için bir sürpriz olmamıştı. Buradaki işçilerin direnmesini biliyordum. 15-16 Haziran'dan çok önce anayasa direnme komiteleri kuruldu. Fabrikalarda, bölgelerde kuruldu ve işçiler, DİSK'e yönelen tehlikeyi, sendikal haklara yönelen bu tehlikeyi kahvelerde konuşuyorlardı. Hatta o zamanlar bu fabrikalar etrafında işçi mahalleleri vardı, buralarda tartışılıyor. Ve nihayet Ankara'da sonuçsuz kalan görüşmelerden sonra artık bıçağın kemiğe dayandığı görüldüğünde 14 Haziran temsilciler toplantısına geldik... Basın-İş sendikası ile gelmiştim ben. Orada benim hatırladığım yaklaşık 30-40 kadar sendika temsilcisi konuşular ve hepsi de daha önce söylediğim bu hazırlık nedeniyle donanımlıydılar. Ve hepsi konuştuktan sonra Kemal Türkler bitiriş konuşması yaptı. Bu müthiştir".

Nabi Yağcı 15-16 Haziran direnişinin tam anlamı ile bir sınıf hareketi olduğunu, sadece DİSK'e bağlı sendikalara üye işçilerin değil, sendikasız ya da Türk-İş'e bağlı sendikalara üye işçilerin de katılımı ile büyüdüğünü aktardı. Yağcı bu katılımın temel sebebinin DİSK'in özellikle de Maden-İş'in sendikal mücadelesi sonucu elde edilen kazanımların tüm işçi sınıfı için vazgeçilmez olmasına bağlıdır.

Cımbız ile Kazı - 3

Kaldırım Heykelleri

Ankara Cımbızcısı

1992 yılında kentin farklı 11 noktasına 8 sanatçı elinden çıkan toplamda 29 heykel yerleştirildi. Bu heykeller ve figürleri gündelik yaşamın içinde her an görülebilecek, "sıradan insanların"; senin, benim, onun hallerini direkt yansıtıyordu. O tarihe değin ülkenin herhangi bir yerinde böyle kaidesiz, birebir insan boyutunda, soyut ve kavramsallığa sıkıştırılmış çağdaş sanat formunun tamamen dışında kalan heykeller bütünü görülmemişti. Bu proje, Murat Karayalçın dönemi Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin kültürel canlanma programının önemli bir koluydu. Bugüne bu 29 heykelden yalnızca üç tanesi ulaşabildi.

"Toplumların gündelik yaşantılarında sanatla yüzleşmelerinin en önemli olanaklarından biri de kent mekânlarındaki heykellerdir. Açık mekânlardaki heykeller aynı zamanda hem bu mekânları paylaşanların ortak varlığı, hem de o kentin belleğinin simgelerini oluşturur; tarihsel evrime tanıklık eder" diye başlar Karayalçın dönemindeki kültürel canlanma programı dâhilinde kenti donatan heykellerin ve sanatçıların anlatıldığı "Çevre Sanat" kitabı.

sohbet gerçekleştirdiğimiz heykeltıraş Sercihan Alioğlu; heykelleri yerleştirirken mimariye de dikkat ettiklerini, kendisine ait figürlerin yapımında ve yerleştirilmesinde toplumsal ve fiziksel çevrenin anlamlarının yol gösterici olduğunu ilettiler. Sanatçıların işlerini yapmaya başlamadan önce aldıkları ortak kararları sorduğumda Alioğlu'nun aktarımına şöyleydi: "Genel olarak devletin resmî zevklerinden ve sanat politikalarının bir türlü oluşmamasından rahatsızlık duyduğumuzu

söylemem mümkündür sanırım. Yapılacak figür heykellerinde devletin üslubundan sıyrılmak gerekliliği kararlaştırıldı. Kaide kullanılmayarak heykeli yere indirmek, dolayısıyla yeni iktidar kaynakları üretmeyen, ölçülerinin algılanabilir insan boyutunda olması amaçladığımız bir olguydu. Bu figürlerin yaşanan bir ânı donduruyor olması da tartışmaya açmak istediğimiz bir konuydu... Ya da benim için öyleydi. Soyut ya da kavramsal sanatın 'daha çağdaşız, daha günceliz'

1989 yılından başlayarak 1993 sonuna kadar; İlhan Koman, Metin Yurdanur, Azade Köker, Jørgen Haugen Sørensen, Erdağ Aksal, Selim Turan, Meriç Hızal, Otto Herbert Hajek, Mehmet Aksoy gibi sanatçılar elinden 1 çevresel-heykel, 2 anıt, 11 heykel ve bu yazının konusu olan 29 adet kaldırım heykeli de kazandırılır başkente. Hatta şehrin çeşitli yerlerine serpiştirilmiş tiftik keçisi heykellerini de ('Anki' adı verilen bu heykeller o dönemin maskotu olur. Hatta Ankara'nın amblemi olması gerekliliği de tartışılır) bu serinin içinde sayabiliriz.

Ankara Büyükşehir Belediyesi sanat danışmanı ve aynı zamanda da heykeltıraş olan Eşber Karayalçın önderliğinde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi heykel mezunu yedi sanatçıyla (Metin Haseki, Nilhan Saygon, Nazlıhan Kızıltan, Eren Kazım Akay, Burhan Özkan, Necmi Özgür ve Sercihan Alioğlu) sanatçıların kendi belirleyeceği noktalara yerleştirecekleri heykellerle "Kaldırım Figürleri" projesi hayat bulur. Heykeltıraşlar önce otobüsle, belediye araçlarıyla ve de bol bol yürüyerek şehri karış karış dolaşıp zihinlerindeki işleri nerelere yerleştirebileceklerine karar verirler. Bu konuda belediyenin kendi belirledikleri yerlere sanatçıları sabit kılmaması da önemli bir vizyon tabii. Bu yazı için ulaşabildiğim ve çok tatlı bir

baskısına rağmen, figür çalışmalarını tercih etmiştik. Sürüp giden fakat bir türlü değişmeyen olumsuz yaşam gerçekliğinin formunu heykelle göstermek, anlatmak olanaklıydı. Neyi amaçladığı ve ne söylediği belli olmayan, 'sulandırılmış ironiden' sıyrılmış olmak da önemliydi."

Figürlerin basit ve sıradan insanlardan seçilerek sanata katılması kararlaştırılır. Alioğlu üç heykel yerleştirir şehre. Triptik olarak tasarladığı bu üç heykel birbirleriyle bağıntılıdır. Ana karakter; garın önünde, gurbetten yanındaki tek bavuluyla dönmeyi tercih etmiş, hafif yorgun fakat dirençli, uzun yolculuklardan sonra trenle memleketine ulaşmış yolcu heykeli. Yan karakterlerin ikisi, bu adamın tüm direncini, yüzündeki yaşanmışlıkları özleyen, yüzü gara dönük eşi ve annesine endişeyle yaslanmış çocuğun Anafartalar Caddesindeki heykeli. Üçüncüsüye, gurbetten nasıl olur da tek bir bavulla dönebileceğine inanmayan, kuşkulanmış ve şaşırılmış halde yolcuyu gözlemek isteyen, okuduğu gazetesinin arkasına kamufle olmuş bir polis memuru. Alioğlu: Ana karakter yolcu heykelinin yerine yerleştirilme esnasında yaşadığı bir anıyı da ekledi; bir vatandaş bu heykelin oraya yerleştirilmesine itiraz ediyor. Gerekçesiye heykeli Lenin'e benzetip

'komünistlerin burada işi olamayacağı' oluyor. "Beyefendi," diyor Alioğlu; "Bu Lenin değil. Bu benim babam. Babam da ülkesine dönerken tek bir bavulla döndü" diyerek tartışmayı sonlandırıyor.

Figürü yere indiren ilk proje olarak hedeflenen bu heykellere etkileşimler çok hızlı bir şekilde sağlanacaktır. Öyle ki; zamanın gerektirdiği figürler olarak düşünülen bu kaldırım heykellerine toplumun yaklaşımı fazlasıyla insani olur. Avucunu açmış figüre sadaka verenler, serçe çekingenliğinde heykelle yaklaşip dokunarak tanıdıktan sonra dondurmasını onlara uzatan çocuklar, ağızlarına bir dal sigara ilıştirenler, sarılanlar, fotoğraf çektirenler, fark etmediği için heykelle çarpıp heykel olduğunu anlayana kadar kavga eden sarhoşlar, uzuneşeğe eşlik edenler ve hatta âşık olanlar. Çoğu zarar görek, kırılarak, yakılarak, kaldırılarak yok edilen bu heykellerin en son vukuatı 2015'in Ocak ayında gerçekleşti. Yüksel Caddesi'nin 'oturan teyzesi' ayın 12'sinde gece yarısı kayboldu. Kimi dedi belediye kaldırdı kimi dedi çalındı vs. O tarihlerde oturan kadın heykeline âşık bir meczup olduğunu biliyorum. Konur'un Yüksel'in Karanfil'in ve de Mülkiyelilerin fotoğrafçısı Mehmet Özer, kışın üstüne battaniye örten, eline sıcak çay ilıştiren, onunla dertleşen bu arkadaşın, kadının gözlerinin

içine billur akıtır gibi baktığı müthiş bir fotoğrafını çekmişti. Umarız yerinden kaldıran ve evine götüreren kişi kendisidir. Yapmasa daha iyiymiş tabii ama 5 senedir olmayan ve yerine konması için de hiçbir girişimde bulunulmayan bu heykel kaybolduysa şehirde ona en iyi bakacak kişi de O'dur. Değilse diğer kaybolan şehrin heykelleri gibi ya hurdacılara satılmıştır ya depoda çürüyordur ya da yakacak olarak kullanılmıştır...

Her gün binlerce Ankaralının yanlarından gelip geçtiği, yaşamlarının içinde sokaktaki herhangi biri gibi yer edinen, kendilerine özel mekânlar yaratmayan, insanlara tepeden bakmayan, uzaktan fark edilmeyen, tek başlarına sanatsal kaygı taşımayan, bununla da Ankaralıya dostluk ve sanat arkadaşlığı armağan eden bu heykeller, bağırmadan Ankaralıyı çağdaş sanata yaklaşıtıyordu. Günümüze ise yalnızca üç tanesi erişebilmiş durumda. Biri Bulvardan Güvenpark çiçekçilerine bağlanan köprünün ayağındaki 'Çiçekçi Kız' heykeli, diğeri Botanik Park'ın Cinnah Caddesi tarafındaki düzlüğünde bulunan 'Uzun Eşek Oynayan Çocuklar' heykeli ve sonuncusuysa heykeltıraşların aralarındaki sohbetlerde 'emekli albay' diye takıldıkları, yeri değiştirilmiş ve herkeslerce aşına olunan Yüksel Caddesi'nin 'Ayakta Duran Adam'ı.

Botanik Park

Serhan Alioğlu

Polis Memuru / Zafar Parkı

Fotoğraf: Mehmet Özer

SOLFASOL TV YAYINDA!

9. yaşımızı doldurduğumuz bu 1 Mayıs'ta, başladığımızdan beri ilk defa doğum günümüzde meydanlarda olamıyoruz ama uzun zamandır gözüümüze kestirdiğimiz başka bir meydana adım atıyoruz: Video haber ve yorum ağırlıklı yayınlar yapacak olan internet televizyonu Solfasol TV artık yayında.

<http://solfasol.tv>

Solfasol TV tıpkı kardeşi Gazete Solfasol gibi Ankara yerelinden evrensele, çok sesli, demokratik, hak temelli haberciliği katılımcılıkla inşa etmek için, bağımsız, sivil ve özgür bir online iletişim platformu olarak kuruldu.

Doğal olarak iki mecranın içeriği paralel ve birbirlerini tamamlayıcı nitelikte. Basılı gazetenin aylık temposunda gündemin gerisinde kalabilecek içeriğe Solfasol TV'de, gazetede ki sayfa sayısı gibi fiziksel sınırlamalar olmaksızın yer verebiliyor olacağız. Video haber, yorum ve söyleşi ağırlıklı içeriğin yanı sıra, Gazete Solfasol'de yer alan haber ve makalelere de siteden ulaşabileceksiniz. Bununla beraber TV'deki yayınların aylık derlemesini ve özetlerini de gazetede bulabileceksiniz.

Solfasol TV'nin yayınlarının takipçileri ile etkileşimli, bir kısmının da açık katılımlı olmasını arzuluyoruz. Bu şekilde, gazete ile bir ölçüde yakaladığımız katılımcılığı bir adım daha ileri taşıyacağımıza inanıyoruz.

Sizleri program içeriği oluşturulmasında fikirleriniz, birikiminiz ve üretimlerinizle aktif yer almaya davet ediyoruz. Dilerseniz, Solfasol'ün teknik ekibine katılarak kamera arkası süreçlere katkıda bulunabilir ve diğer içerik sağlayıcıların üretimlerinin yayınlanmasına da yardımcı olabilirsiniz.

QR koduyla erişebileceğiniz form aracılığıyla program önerilerinizi, sürece ne şekilde dahil olmak istediğinizi ve teknik uzmanlık

ve ekipman gibi ihtiyacınızı ve / veya potansiyel katkınızı bizimle paylaşabilirsiniz.

Solfasol TV'yi, Ankara gündemini merkezine alan, yüz yüze konuşabileceğimiz, canlı, katılımcı bir ortam olarak sizlerle birlikte geliştirmeyi ve genişletmeyi ümit ediyoruz. Gelin, yaşadığımız kente dair hayallerimizi paylaşalım ve bunları birlikte gerçekleştirelim.

Korkut Boratav ile Ankara Üzerine Bir Söyleşi

Zeynep Arıca

Z.A.: Öncelikle bize biraz çocukluğunuzdan ve çocukluğunuzun Ankarasından söz edebilir misiniz?

K.B.: Ben ilkokul, lise ve üniversiteyi Ankara'da okudum. Dört yıllık ortaokulu ise Kayseri'deki Talas Amerikan Okulu'nda yatılı olarak tamamladım. O dönemde de ara ve yaz tatillerinde Ankara'ya dönerdim. Ailenin yaşlıları (dede, anneanne ve babaanneler) İzmir ve İstanbul'da yaşarlardı; yaz tatillerinde bu iki kente, bazen de annem ve babamın kiraladığı yazlıklara giderdik.

Hamamönü, Erzurum Sokak'ta kiralık üç buçuk katlı bir apartmanda oturuyorduk. Bu binanın çevresi eski Ankara'yı temsil ettiği için sit alanı oldu. Bina kamulaştırılıp Hacettepe Üniversitesi'ne devredilmiş. Hâlâ bizim yaşadığımız biçimiyle (önce şoför lojmanı, sonra öğrenci yurdu olarak) kullanılıyor.

Kışları sert, bugünküne göre fazla soğuk bir kentti. Kalorifer yoktu; taşkömürü sobalarıyla ısınırdık. Görünüşü daha gösterişli (yağlı/parlak) olan linyit ucuzdu; ama makbul değildi, fazla duman çıkarır; çabuk yanardı, verimsizdi. Kışlık kömür (diyelim bir buçuk ton) kömür depolarından satın alınır; at arabasıyla eve getirilir, kırılır; ev içinde ve (bulunabildiği kadar dışarındaki) bir kömürlükte saklanırdı.

İlkokul (1940'lı) yıllarımın Ankarasını Ulus, Yenışehir (Sıhhiye-Kızılay-Bakanlıklar), Cebeci, Hamamönü, Hacettepe, Samanpazarı ve (Kale'yi de içeren) Altındağ'dan ibaret derli toplu bir kent olarak hatırlarım. Her yere yürüyerek giderdik; ama şehir içi otobüs işletmesi de vardı. Etlik, Keçiören, Dikmen yarı kırsal semtlerdi; kent içinde sayılmazdı.

Z.A.: Ankara'da 1950'li yıllarda öğrenci olmak nasıldı? Şimdi gözlemlediğiniz öğrenci hayatı hangi yönleriyle size farklı geliyor?

K.B.: İlkokulu evimizin olduğu Erzurum Sokak'ın hemen çıkışında (karşıda) yer alan (o zamanki adıyla) İnönü İlkokulu'nda, liseyi İtfaiye (o zamanki adıyla Hergele) Meydanı'ndaki Gazi Lisesi'nde okudum. Liseye evden galiba 15 dakikada giderdim. Ankara'da (o zaman "kolej" olarak bilinen TED hariç) üç lise vardı: İki erkek (Gazi, Atatürk) ve kız (Ankara Kız) liseleri... O yıllarda liselerde, İstanbul-Ankara'da kız-erkek ayrı; taşrada karma lise uygulaması vardı.

Gazi ve Atatürk liseleri arasında sıkı, bazen sert rekabet vardı. Özellikle futbol takımları arasında... Atatürk Lisesi, bize göre (Yenışehir'e yakın olduğu için) daha seçkin aile çocuklarının gittiği bir okuldu; bu özellik rekabete de yansırı.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri
<https://www.flickr.com/photos/dgpi/16925975825/in/album-72157650912939090/>

“İlkokul (1940'lı) yıllarımın Ankarasını Ulus, Yenışehir (Sıhhiye-Kızılay-Bakanlıklar), Cebeci, Hamamönü, Hacettepe, Samanpazarı ve (Kale'yi de içeren) Altındağ'dan ibaret derli toplu bir kent olarak hatırlarım.”

Okul çıkışları Kız Lisesi'ne yürür; yaşıtımız kızlarla (genellikle başarısız) arkadaşlıklar kurmaya çalışırdık. Bu kızlarla birlikte olma fırsatı sadece 19 Mayıs gösterilerinin provalarında çıkardı. Bu provalar bu nedenle önem taşırdı.

Galiba 40 civarında öğrencili sınıflarda okurduk. Çarşamba ve Cumartesi yarım gün; diğerlerinde tam gün. Öğle yemeğini (tuhaftır ki) hatırlamıyorum. Lise öğretmenleri içinde (o tarihler itibarıyla) ünlü kişiler vardı. Edebiyat öğretmenlerimiz arasında Cahit Külebi, Enver Behnan Şapolyo, Yunus Kazım Köni gibi... Resim öğretmenlerimizden ikisi

ünlü ressamlarımızdandı; şu anda adlarını hatırlamıyorum. İki öğretmenin (Matematikçi Maşuk ve Edebiyatçı Rahmi'nin) arada bir öğrencileri tokatladıkları bilindir.

Z.A.: Gençlik yıllarınızda sıklıkla vakit geçirdiğiniz mekânlar nerelerdi?

K.B.: Ankara'da Dört Yol, Anafartalar, Ulus, Sıhhiye ve Kızılay'da beş sinema vardı. Onlara, Devlet Tiyatrosu'nun iki sahnesine giderdik. Gençlik Parkı gençlerin rağbet ettiği çok keyifli bir dinlenme, gezi mekânı idi. Atatürk Orman Çiftliği'ne (ve Hayvanat Bahçesi'ne) trenle gidilirdi. Lisenin son iki sınıfında "haytalık" da yapardık. Okuldan kaçıp Hergele Meydanı'ndaki kahvelerde tavla, Ulus'a yakın Üç Nal'da bilardo oynardık. Üniversite yıllarında klasik müzik konserlerini izlerdik. Örneğin David Oistrakh'ın Ankara'daki konserini kaçırmadım. Dil-Tarih'te hafta sonları bir gün verilen Üniversite Konserleri (şef Hikmet Şimşek) çok popülerdi.

Z.A.: Ankaralı olmayan pek çok insan için Ankara gri bir bürokrasi şehri olarak nitelendirilir. Peki Ankara sizin için ne ifade ediyor?

K.B.: Ankara hayatımla bütünleşmiştir; yaşadığım her semt, mahalle, benim için özeldir. Özümsememek, bu anlamda sevmemek mümkün değildir.

Z.A.: Ankara sizce yıllar içerisinde nasıl bir değişim gösterdi? Daha farklı ve belki de daha iyi bir şehirleşme nasıl gerçekleştirilebilirdi sizce?

K.B.: Sonraları, Ankara'ya iki semt eklendi: Yenimahalle ve Bahçelievler... Orta halli memur semtleri oldu. Kızılay, Çankaya (Köşk) ile birleşti; Kavaklıdere seçkin, kent burjuvazisinin itibar ettiği seçkin bir semt oldu. Yine de bu sınıfsal ayrışma, Yenışehir'in diğer uzantıları olan Küçükcesat, Ayrancı, Dikmen uzantılarını kapsamaz; bunlar da Yenimahalle-Bahçelievler'in sosyolojik özelliklerini taşır.

Bir kentleşme politikası olarak değerlendirsem hata yaparım. Elbette kentsel rantlar, anarşik ve ölçsüz bir gelişme biçimini beslemiştir. Buna rağmen derli-toplu bir kenttir. Sosyolojik farklılaşması çok katı olmayan memurlar, nitelikli beyaz yakalılar, profesyonel (hekim, avukat vb.) meslek sahipleri, benzer, birbirinden çok uzak olmayan semtlerde toplanmıştır. Randevu saatlerine (on beş dakikayı aşmayan gecikmeler içinde) uymak mümkündür. İstanbul'un tam aksine, akrabalar, eski arkadaşlar birbirleriyle sık görüşebilirler. Bu yüzden "yaşanabilir" bir kenttir. Kıymetini bilelim. Ama dış dünyadan bir dostunuz gelse, Hitit Müzesi vesilesi ile eski Ankara/Kale (ve "Oltu Kebap"), belki Anıtkabir dışında göstereceğiniz bir özgünlük taşımaz.

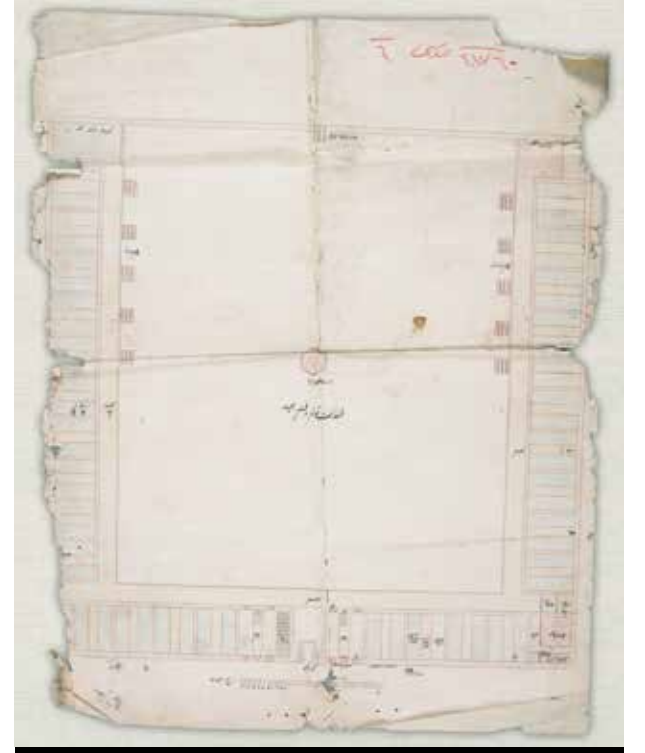
Asker anılarının biriktiği Ankara kışlaları Nizam-ı Cedid Kışlası ve Sarıkışla

Yavuz İşçen

'Ahmet Onbaşı' kalabalığın arasında ön sıralarda kendine yer açmaya çalışıyor ve Yunan esirlerin geçişini kaçırmak istemiyordu. Meclisin önünden geçerken esirlerin başlarındaki şapkaları çıkartarak meclisi selamlamaları ve "Zito Mustafa Kemal" (Yaşa Mustafa Kemal) diye bağırtılmaları pek hoşuna gitmişti. İçinin, aynı gençliğinde olduğu gibi kabına sığmayan bir heyecanla dolduğunu hissediyor, kalbi hızlı hızlı atıyordu. Esirlerin Sarıkışla'ya hapsedilecek olmaları anılarını canlandırmıştı. Yaşı 70'i geçmekle birlikte askerliğini yaptığı Sarıkışla'yı çok iyi hatırlıyordu. Savaş yıllarından beri hastane olarak kullanılan kışlaya bu kadar esiri nasıl sığdıracaklarını merak ediyor, esirlerin şehirde tifüs vakalarını artıracığından endişeleniyordu.

Ankara'ya getirilen Yunan esirleri (1922)

Nizam-ı Cedid Kışlası planı (1804)

1922 yılının sonbahar aylarıydı. Dumlupınar Savaşı sonrası Yunan orduları etkisiz hale getirilmiş, komutanları General Trikopolis de dahil olmak üzere çok sayıda Yunan askeri esir alınmıştı. Eskişehir üzerinden trenle Ankara'ya getirilen ilk esir kafesi, İstasyon Caddesi'ni takiben Taşhan'ın önüne doğru süngülü askerler arasından yürütülüyordu. Hapsedilmek üzere Sarıkışla'ya doğru götürülen esirlerin sayısı binden fazlaydı. Hepsini perişan vaziyetteydi. Bazıları da yaralıydı. Büyük Millet Meclisi önünde ve Taşhan Meydanı'nda büyük bir kalabalık, ellerinde Türk bayrakları ile esirlerin geçişini seyretmek üzere birikmişti. Yuhalyanlar, limon kabuğu, çürük yumurta ve yer yer taş atanlar da oluyordu. Halk özellikle Trikopolis'i görmek istiyordu. Ancak herhangi bir taşkınlığa neden olmamak amacıyla Trikopolis ve bazı Yunan subaylar arka yollardan araba ile Etlik yolundaki Sarıkışla'ya götürülmüştü. Esirler Sarıkışla'da bir süre kaldılar. Daha sonra Kayseri'ye Üsera Garnizonu'na sevk edildiler.

Ankara'nın ilk kışlaları

Osmanlı Dönemi'nde Ankara'da yapıldığı bilinen ilk kışla, 1804 tarihinde yapılan Nizam-ı Cedid Kışlası'dır. Hakkında fazla bilgi olmadığından genellikle Sarıkışla ile karıştırılır. Sarıkışla daha sonra, 1837'de inşa edildi. Sarı badanalı olduğu için halk arasında 'Sarıkışla' diye anılmaya başlaması ise çok sonradır. Osmanlı belgelerinde adı, 'Redif-i Asakir-i Mansure Kışlası' olarak geçmektedir. Dikkat edilirse her iki kışlanın da Ankara'da yapılma dönemi 1800'lü yılların ilk yarısına denk gelmektedir. Peki, Ankara'da daha önce askeri bir kışla yok muydu? Bir kışla gibi kullanılan Ankara Kalesi'ni saymazsak bu soruyu 'yoktu' diye yanıtlayabiliriz.

Ankara'da ilk askeri kışlaların 17. yüzyıl başlarında yapılmış olması, Osmanlı Ordusu'nun bu dönemde yeniden düzenlenmesi ve yapılandırılmasıyla bağlantılıdır. Askeri kışlalar, bilindiği gibi silah ve savaş malzemelerinin depolandığı, muhafaza edildiği, askerlerin kaldığı ve talimlerini yaptıkları mekanlardır. Osmanlı Devleti'nde asker temini, kuruluştan itibaren taşradan tımar sistemi ile

"Ankara'da ilk askeri kışlaların 17. yüzyıl başlarında yapılmış olması, Osmanlı Ordusu'nun bu dönemde yeniden düzenlenmesi ve yapılandırılmasıyla bağlantılıdır."

Önde Sarıkışla arkada Vank Manastırı

Sarıkişla (Uğur Kavas, Yıldız Albümleri'nde Ankara Fotoğrafları, BYEGM Yayınları)

sağlandı. Bunun için taşrada kışla tipi yapılara gerek duyulmamıştı. Timar sisteminin bozulmaya başlamasıyla birlikte, asker temininde de sorunlar yaşanmaya başladı. Düzenli orduya geçiş bu dönemde bir çözüm olarak gündeme geldi. Düzenli ordunun ilk ihtiyacı ise kışlaydı.

Nizam-ı Cedid Kışlası'nın inşa edilmesi

Düzenli ordu konusunda ilk hamle, III. Selim'in iktidarı döneminde (1789-1807) yapıldı. 'Nizam-ı Cedid Ordusu' adı verilen yeni bir ordu oluşturuldu (1793). Yeni ordunun Avrupa usulünde yetiştirilecek talimli askerlerden meydana gelmesi düşünülüyordu. Bu amaçla İstanbul'da Levent Çiftliği ve Üsküdar Ocağı adlı kışlalar inşa edildi. Bu dönemde Ankara sancağı da Nizam-ı Cedid kapsamına alındı. 1801 yılında Ankara'dan Levent Çiftliği'ne katılmak üzere 300 asker istendi. Daha sonra Ankara'nın 'bir ortaya' (12 bölüğe) kafi asker tertip edebileceği düşünülerek 1803 yılında Ankara'da bir kışla oluşturulması kararlaştırıldı. Ankara kışlası, Nizam-ı Cedid'e ve Üsküdar Ocağı'na bağlı olacaktı. Bu amaçla Ankara'ya El Seyyid Mehmet Mesud adlı bir mütesellim atandı. Ankara Mütesellimi Mehmet Mesud'u bekleyen ilk görev, Nizam-ı Cedid askeri için yeni bir kışla yapmaktı.

Nizam-ı Cedid Kışlası'nın yapımına, 13 Temmuz 1803 tarihinde satın alınan 40 dönüm tarla üzerinde başlandı. Kışlanın yapımı 14 Ekim 1804 tarihinde tamamlandı. Açılışı ise 20 Aralık 1804'te yapıldı. Kışla, dikdörtgen biçimli avluyu çevreleyen yapılardan oluşuyordu. Kışlanın yapımı ile ilgili olarak Osmanlı Arşivleri'nde bulunan bir belgede, kışlanın planı ve kışla için yapılan harcamalar döküm halinde verilmiştir. Belgeden, kışla için yapılan toplam harcamanın 30.859 kuruş olduğu anlaşılmaktadır.

Mehmet Mesud, kışlayı inşa etmekle işe başlamıştı ama asıl görevi asker toplamaktı. Kendisinden genç, harbe kadir 600 nefer tertip edip hepsini bahara kadar (1805 baharı) İstanbul Üsküdar Ocağı'na göndermesi bekleniyordu. Kışlanın yapımı sonrası Ankara'nın 6 bölük olan asker sayısı, 12 bölüğe (Bir orta) yükseltildi. Kışlanın yapımı sırasında gerekli olan keresteler,

Ankara'nın Yabanabad (Kızılcahamam) ve Şorba (Güvem ve Pazar çevresi) kazaları ile Bolu Sancağı'nın Gerede kazasından kesilerek Ankara'ya nakledildi.

Nizam-ı Cedid Kışlası çok kısa ömürlü oldu

Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa, Mısır Eyaleti'ni ayrı bir devlet haline getirmek üzere isyan ettiğinde, ordusu ile birlikte 1833 yılında Ankara'ya kadar geldi. Ankara'da yaklaşık 6 ay konakladı. Bu sürede askerleri, Ankara'nın dış surlarının (3. Sur) onarımını yaptı. Mehmet Ali Paşa'nın, İbrahim Paşa komutasındaki ordusunda kaç kişi olduğu belli olmamakla birlikte, ordusu için Ankara'da konaklayacak bir kışla bulamadığı bilinmektedir.

Aynı dönemde Ankara'da bulunan Fransız arkeolog ve gezgin Charles Texier, yaşananları şöyle naklediyor: "Bu birlikleri yerleştirecek kışla olmadığından, memleketin valisi bunları halkın evlerine dağıtmak zorunda kalmıştı. Halbuki Hristiyanlar, bu Müslüman askerleri evlerine almak istemediklerinden, buna karşılık para vermeyi önermişler ve vali de bunu kabul ederek paraya makbuz vermişti." Bu bilgilerden 1833 yılında Ankara'da bir kışla olmadığı sonucu çıkmaktadır. Oysa bu tarihten önce Ankara'da 1804 yılında yapılan Nizam-ı Cedid Kışlası'nın var olduğunu biliyoruz. Peki, ne olmuştu da bu kışla kullanılamamıştı?

III. Selim'in tahtan indirilmesi (1807) sonrasında, Nizam-ı Cedid Ordusu kaldırıldı ve kışlaları da tasfiye edildi. Tasfiye edilen kışlalar arasında Ankara'daki Nizam-ı Cedid Kışlası da bulunuyordu. Bunu Ankara'ya gönderilen bir emirden anlıyoruz. Ankara'ya gönderilen emirde, Ankara kışlasında bulunan tahta, kereste gibi malzemelerin sökülmesi, bakır eşya ile elbiselerin de satılarak bedellerinin harp masraflarında kullanılmak üzere İstanbul'a gönderilmesi isteniyordu. Kışlanın iptal edilmesine bağlı olarak kışlada bulunan 3 adet topun da Ankara Kalesi'ne nakledilmesine karar verilmişti. 1833 yılında Mehmet Ali Paşa Ankara'ya geldiğinde işte bu nedenle ordusuna kalacak kışla bulamadı. Konunun detaylarını tarihçilere bırakarak kışlanın Ankara'nın neresinde olduğunu bulmaya çalışalım.

Nizam-ı Cedid Kışlası'nın yeri

Osmanlı belgelerinde yeni kışlanın "Ankara'ya yarım saat mesafedeki Akköprü mevkiinde Şeyh Yağmur Ovası'nda, Emiroğlu tarlasında inşa edildiği" belirtilmektedir. Belgelerde belirtilen alanın günümüzdeki yerini şöyle tarif edebiliriz. Macun Mahallesi'nde, Gimat Toptancılar Sitesi'nin bulunduğu alanda, eskiden 'Macun Çiftliği' denilen bir çiftlik vardı. Macun Deresi'nin kenarında yer alan Macun Çiftliği'nin güneyinde bulunan düzlük alan 'Şeyh Yağmur Ovası' adıyla anılıyordu. Meraları, kaynak suları ve çeşmelerinin fazlalığıyla bilinen bu alanda 'Yağmurbaba Çiftliği' adıyla bilinen bir de çiftlik vardı. Nizam-ı Cedid Kışlası, 1804 yılında bu çiftliğin yakınlarına inşa edildi. Günümüzde koordinatlarını tam olarak belirleyemsek de kışlanın bulunduğu yerin, Çiftlik Kavşağı'nda yer alan Yumurtatepe'nin doğusunda SSK Bloklarının bulunduğu alanda ya da bu alanın yakınında olduğunu söyleyebiliriz.

Atatürk Orman Çiftliği (AOÇ) arazisi satın alındıktan sonra AOÇ arazisine komşu olan bazı tarlalar da satın alındı. AOÇ arazisi bu şekilde kısa sürede genişletildi. Macun Çiftliği ve Yağmurbaba Çiftliği arazileri de bu genişletme çalışmaları sırasında 1925 ve 1937 yılları arasında satın alınarak AOÇ arazisine dahil edildi. 'Çiftlik Ağılı' adı verilen AOÇ'nin fenni ağıllarından biri, söz konusu araziler satın alındıktan sonra Yumurtatepe'nin batı tarafına yapıldı. Bu arazilerin 1957 yılından sonra satılarak AOÇ arazileri arasından çıkarıldığını biliyoruz.

Ankara'da Redif Taburu'nun kurulması ve Sarıkışla'nın inşası

III. Selim ile birlikte düzenli orduya geçiş çabaları, Osmanlı'da sancılı bir süreç şeklinde seyretti. Zaytung tabiri ile söylersek 'orduda sular durulmuyordu'. Nizam-ı Cedid kaldırıldı, Sekban-ı Cedid denendi. Sonunda Yeniçerilik kaldırıldı ve yerine 'Asakir-i Mansure-yi Muhammediye' adı verilen yeni bir ordu kuruldu (1826). Yeni ordu ile birlikte, Ankara da dahil olmak üzere sancak idareleri yeniden düzenlendi. Ancak asker sayısı yeterli düzeye bir türlü ulaştırılmadı. Bunun üzerine 'Redif Teşkilatı' adı verilen yeni bir yapılanmaya gidildi. Bu teşkilat kapsamında her sancağın bir redif taburu oluşturmasına karar

verildi. Bu karara bağlı olarak 1834 yılında Ankara Sancağı'na gönderilen bir fermanla, 1400 kişilik Redif-i Asakir-i Mansure taburu oluşturulması emredildi.

Redif askerleri yalnızca sefer durumunda kullanılacak yedek bir güç olarak planlandı. Bunlar muvazzaf askerlerin tabi oldukları kurallara tabi kılınmadı. Redif askerlerine ayda 5 kuruş aylık bağlandı. Redif zabıtları daima askeri kıyafet giymeye mecburdu. Redif askerleri ise savaş harici zamanlarda normalde sivil kıyafetler giyiyorlar, isterlerse askeri kıyafetle de gezebiliyorlardı. Ancak bu durumda kıyafetlerini kendileri temin etmek durumundalardı. İlerleyen yıllarda 5 yıl muvazafıktan sonra redife çıkma kuralı benimsendi. Orduda redif teşkilatı 1912 yılında kadar sürdürüldü.

Ankara redif taburları oluşturulduğunda topçu bölükleri kendilerine tahsis edilen çiftliklerde, süvari birlikleri ise kiralanarak Ankara Hanları'nda ikamet etti. Bu durumun böyle devam etmeyeceği belli olduğundan, İstanbul'un yanı sıra birçok sancakta kışla ve çeşitli askeri yapılar (Baruthane, cephanelik, askeri hastane vb.) inşa edilmeye başlandı.

Ankara'da Sarıkışla'nın yapımı bu döneme denk gelmektedir. Osmanlı arşivlerinde bulunan 6 Nisan 1837 tarihli bir belgede, Ankara'da 'Redif-i Asakir-i Mansure' için bir taburluk bir kışla yapımına padişah (II. Mahmut) tarafından izin verildiğine dair bir belge yer almaktadır. 'Redif-i Asakir-i Mansure Kışlası' adıyla belgelerde adı geçen bu kışla, Sarıkışla'dır.

Redif-i Asakir-i Mansure Kışlası (Sarıkışla)

Bir tabur askerin konaklamasına uygun olarak inşa edilen kışla, ilk yapıldığında kare biçimli bir avlunun dört tarafını çevreleyen binalardan ibaretti. Ankara şehrinin bilinen ilk şehir planı olan Prusyalı Binbaşı Von Vincke'nin 1839 yılında çizmiş olduğu Ankara haritasında, kışla binası tek bir yapı olarak gösterilmiş ve üzerine Almanca kışla anlamına gelen 'Kaserne' yazılmıştır.

Hicri 1288 (Miladi, 1871) tarihli Ankara Salnamesi'nde ise, "Ankara'nın şimal cihetinde ve şehrin tahminen 20 dakika bu'dunda iki tabur piyade ve bir alay süvari asakir-i nizamiye-i şahaneye kafi ve birbirine mülâsık iki bab kışlayı hümayun ve ikisinin arasında bir bab hamam mevcuttur." denilmektedir. Bu bilgilerden anladığımız göre Sarıkışla'nın yapımına 1837 yılında başlanmış ve 2 yıl içinde ilk bina bitirilmişti. Sonrasında 1871 yılına gelmeden ikinci bina, ahırlar ve hamam gibi ek yapılarla kışla büyütülerek 2 tabur piyade 1 alay süvari askerini barındırabilecek kapasiteye ulaştırılmıştır. Alptekin Müderrisoğlu kışlayı anlatırken, "Sarı renk boyalı olduğundan Sarıkışla şeklinde adlandırılan yapı, Ankara'da büyük bir askeri birliğin konakladığı mekandı. Düz bir ovada yer alan kışlada, piyade ve süvari birliklerine ait eğitim alanları ve koğuşlar bulunuyordu" demektedir.

Sarıkışla neredeydi ve ne zamana kadar varlığını sürdürdü?

Ahmet Onbaşı'nın askerlik anılarına mekânlık yapan Sarıkışla, Milli Mücadele yıllarında ve Cumhuriyet sonrasında da bir süre kullanılmaya devam etti. Alptekin Müderrisoğlu Sarıkışla'nın 1950'li yıllarda yıkıldığını belirtmektedir. Bu bilgi doğru olmamakla birlikte birçok kaynakta fazla araştırılmadan kullanılmıştır. Şerafettin Turan, Sarıkışla'nın 1960'lı yıllara kadar geldiğini söylemektedir. Ankara haritalarını incelediğimizde 1960 yılına kadar olan haritalarda kışla binasının gösterildiği, 1967 yılı haritasında ise kışlanın yerinin boş olduğu ve buraya birbirine dik açılı oluşturacak iki bina halinde 'Altındağ Adliyesi' yapıldığı görülmektedir.

Dönem gazetelerinde yaptığımız sınırlı bir araştırmayla Sarıkışla'nın 1963 yılında kullanıldığı anlaşılmıştır. Bu bilgilerden Sarıkışla'nın 1963 ile 1967 yılları arasında (60'lı yılların ortalarında) yıkılmış olduğu söylenebilir. Sarıkışla yıkıldıktan sonra yeri uzun süre boş olarak kaldı. 1976 Ankara haritasında bölgede sadece Altındağ Adliyesi, Altındağ Kaymakamlığı ve lise binasının var olduğu görülmektedir. Sarıkışla'nın günümüzdeki yeri, Etlik Caddesi üzerinde Altındağ Kaymakamlığı ve Altındağ İlçe Emniyet Müdürlüğü binalarının bulunduğu alan ile bu binaların kuzey bitişiğindeki Ankara Anadolu Lisesi'nin kapladığı alana denk gelmektedir.

"Sarıkışla yapıldığı dönemlerde, Ankara şehir merkezine yaklaşık yarım saat kadar uzaklıkta tek başına bir yapı topluluğuydu. Etrafında boş büyük araziler yer alıyordu. Güneybatısında Kazıkıç bostanları denilen bağlık bahçelik bir alan vardı. Kuzeyinden geçen Çubuk Çayı'nın karşı kıyısında ise yine tek bir yapı topluluğu olarak Vank Manastırı bulunuyordu."

Vank Manastırı'ndan Hayvan Hastanesi'ne Sarıkışla'nın çevresindeki yapılar

Yunus Nadi hatıralarında İstanbul'un İngilizlerce işgali sonrası 1 Nisan 1920 günü Ankara'ya girişini anlatırken, "Tren dolandıkça sol taraftan binalar seçiliyordu. Şu tepelerdeki Ziraat Mektebi idi. Paşa orada oturuyordu. Şu altındaki ovadaki, Sarıkışla idi. Nihayet Ankara'nın ufukta dantellenen şekli teressüm etti" derken Sarıkışla'nın ovadaki yalnızlığını da dile getiriyordu.

Sarıkışla yapıldığı dönemlerde, Ankara şehir merkezine yaklaşık yarım saat kadar uzaklıkta tek başına bir yapı topluluğuydu. Etrafında boş büyük araziler yer alıyordu. Güneybatısında Kazıkıç bostanları denilen bağlık bahçelik bir alan vardı. Kuzeyinden geçen Çubuk Çayı'nın karşı kıyısında ise yine tek bir yapı topluluğu olarak Vank Manastırı bulunuyordu. Gregoryen Ermenilere ait olduğu bilinen manastır erkeklere ayrılmıştı.

5 Teşrin-i Sani 1339 (5 Kasım 1923) tarihli Ankara Vilayet Meclisi'nin aldığı bir kararda, şehir içindeki mezarlıkların şehrin sıhhati için şehir dışında uygun yerlere taşınması gerekliliği üzerinde duruluyordu. Bu kapsamda şehir içindeki bazı Gayrimüslim mezarlıkların (belgede, Ermeni Katolik, Rum ve Yahudi şeklinde bahsediliyor) Sarıkışla yakınındaki Gayrimüslim mezarlıklarıyla birleştirilebileceği belirtiliyordu. Bu belgeden, Sarıkışla yakınında bulunan bir alanda Cumhuriyet öncesi Gayrimüslim Mezarlığı olduğu anlaşılmaktadır.

Enver Behnan Şapolyo, Çankırıkapı tarafından bahsederken, "Geceleri Ankaralı aşıklar burada saz çalarlardı. Şimdi burası Dışkapı semti ve Yıldırım Beyazıt Meydanı'dır. Burada o devirlerde genelevler vardı. Bu semtin Sarıkışla'ya doğru olan kısımları hep bostandı" demektedir.

Sarıkışla'nın çevresindeki boş meydanlar, bir dönem Ankara'da futbol sahası olarak da kullanıldı. Seyyah Kandemir'in verdiği bilgilere göre, Meşrutiyet'in ilanı sonrasında Ankara Sultanisi'nde (Taş Mektep) muallim Münif Kemal Bey'in kurduğu takım, Ziraat Mektebi ve Muallim Mektebi'nde kurulan futbol takımları ile ara sıra maçlar düzenliyordu. Bu maçların yapıldığı saha, Sarıkışla'nın önündeki düzlük alandı.

Sarıkışla'nın batısında (Etlik Caddesi'nin karşı tarafında) bir dönem 'Askeri Hayvan Hastanesi' faaliyet gösterdi. Milli Mücadele Dönemi'nde seyyar olarak çalışan hayvan hastanelerinin savaş sonrası sabit hale getirilmesiyle 'Sabit Memleket Hayvan Hastaneleri' adıyla ilk hayvan hastaneleri açıldı. Bu hastane kapsamında Naki Cevat (Akkerman) tarafından kurulan 'teşhis ve muayene laboratuvarı' 1922 yılına kadar Ulus'ta Taşhan'ın bir odasında faaliyet gösterdi. Daha sonra Etlik Caddesi üzerinde Sarıkışla'nın karşı tarafına yaptırılan binaya taşındı ve 1944 yılına kadar burada faaliyet gösterdi. Görevleri ve çalışma alanları genişletilince Dışkapı tarafına nakledildi. Ancak eski binası bir süre daha varlığını sürdürdü.

189. Alay Sarıkışla'da talimde

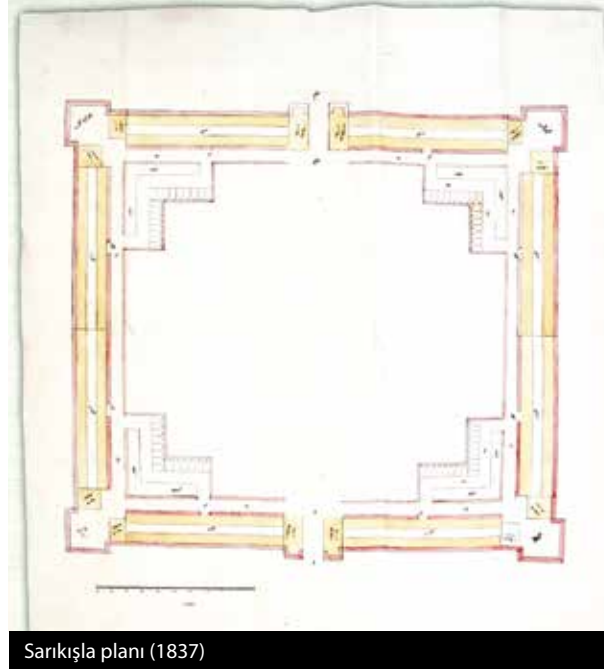
Milli Mücadele Dönemi'nde Sarıkışla

Milli Mücadele döneminde Ali Fuat Cebesoy komutasındaki 20. Kolordu'ya bağlı 24. Tümen, 1919 yılının Nisan ayında Ankara'ya geldiğinde, Ali Fuat Paşa, birliğinin bir kısmını Etlik sırtlarında kurulan çadırlara yerleştirmiş bir kısmını da Sarıkışla'da konaklatmıştı. Cebesoy'un 3500 kişilik ordusunun tamamını Sarıkışla'da konaklatmaması, şehirdeki yabancı askerlere karşı birliğini sayıca fazla göstermek amacını taşıyordu.

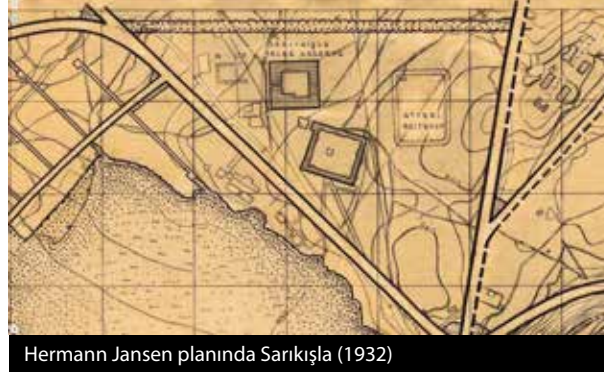
Enver Behnan Şapolyo, 1920 yılının ilk aylarında işgal askerlerinin henüz Ankara'da bulunduğu bir dönemde, Sarıkışla'da konaklayan 20. Kolordu askerlerinin şehirde yaptıkları bir gösteriyi anlatıyor. "Bu zamanlar Sarıkışla'da 189. Alay bulunmakta idi. Bir gün bu alay şehirde bir nümayiş hazırladı. Sabahleyin erkenden ve kimsenin haberi olmadan muntazam surette bir alay, topları ve süvarileriyle Sarıkışla'dan hareket ederek, Çankırıkapı'dan şehre geldi; sokaklardan geçerek Cebeci'de Topraklık mevkiinde askeri bir manevra yaptı. Akşam üzeri muntazam bir biçimde kışlarına döndüler. İşgal ordusu, bu askerlerin nereden çıktığına şaşıtı ve içlerine bir korku girdi."

Osmanlı Dönemi'nde Sarıkışla'nın içinde askeri bir cezaevi olduğunu çeşitli metinlerden anlıyoruz. Nitekim Ocak 1919'da yeniden kurulan Hürriyet ve İtilaf Fırkası üyeleri, Kuva-yi Milliye aleyhine çalıştıkları iddiası ile tutuklandıklarında Sarıkışla'ya kapatıldılar.

Sarıkışla, 1921-1922 yılında çok sayıda yaralının Ankara'ya getirilmesi sonrasında bir süre hastane olarak kullanıldı. Bu dönemde 14 doktorun görev yaptığı Sarıkışla'da 1200 yatak kapasitesi bulunuyordu. Savaş sonrası Türk ve Yunan tarafları arasında esirler konusu bir sorun haline gelince Kızılhaç bir heyet oluşturarak her iki ülkedeki esirlerin durumunu incelemekle görevlendirdi. Doktor A. W. Roerich bu heyetle birlikte 30 Ocak 1922 tarihinde Ankara'da Sarıkışla'ya gelerek incelemelerde bulundu. Hazırladığı raporda, Sarıkışla'da bulunan 2 Yunan savaş esirinin tifüs tedavisi gördüğü kaydedilmiştir. Bu dönemde Ankara'da toplam tifüs vaka sayısının 80 kadar olduğu bilinmektedir.

Sarıkışla planı (1837)

Hermann Jansen planında Sarıkışla (1932)

II. Dünya Savaşı, Kore Savaşı ve bir askerlik anısında Sarıkışla

Cumhuriyet yıllarında Sarıkışla askeri kışla olarak kullanılmaya devam etti. 1934 yılında İstanbul'da açılan Deniz Müzesi, II. Dünya Savaşı başladığında (1939) güvenlik nedeniyle Anadolu'ya taşındı. Müzeye ait eşyaların depolandığı yerlerden biri de Sarıkışlaydı. Sarıkışla'da depolanan eserler arasında son derece değerli tarihi sancaklarla altın ve gümüş eşyaların bulunduğu bilinmektedir. Savaş sonrası bu eserler tekrar İstanbul'a gönderildi.

1950 yılında Kore'ye gönderilecek askerler Ankara'da Etimesgut Garnizonunda toplandı. Asıl görev yeri Ayaş olan 241. Piyade Alayı geçici olarak Sarıkışla'ya yerleştirildi. 8 Ağustos 1950 tarihinde Sarıkışla'da toplanan birliğin 31 subay, 10 astsubay ve 1929 doğumlu erlerden oluşan 494 mevcudu bulunduğu bilinmektedir. Türk Tugayı kısa bir eğitimden sonra 19 Eylül 1950 tarihinden itibaren kafiler halinde trenlerle İskenderun'a hareket etti. Buradan da Kore'ye sevk edildi.

Sarıkışla'da askerliğini yapan sadece Ahmet Onbaşı değildi. Edebiyatımızın önemli simalarından Nurullah Ataç da (1898-1957) askerliğini Sarıkışla'da yaptı. Mehmet Kemal şöyle anlatıyor; "Ataç'ı günün birinde askere aldılar. Yaşlı çağında, Sarıkışla'da 6 ay kadar askerlik etti. Ataç askerliği için bir de beyit düzmüştü. 'Asker oldum süvari/Yürürüm yengeçvari' der ve kıs kıs gülerdi. Bir gün bunu okudu ve Orhan'ın (Orhan Veli) şiirlerinden daha güzel dedi. Orhan'a anlattığımızda, 'Nurülhüda Bey (Ataç'a böyle derdi) şiir yazmadan ne anlar?' demişti". (Önceleri iyi dost olan Nurullah Ataç ile Orhan Veli'nin sonradan aralarının açıldığı ve birbirlerine zaman zaman sataşmalarda buldukları biliniyor.)

Gazetelerden seçilmiş bazı Sarıkışla haberleri

Gazete haberlerinden derlediğimiz bilgilere göre; 27 Mayıs 1960 yılında Yassıada duruşmaları sırasında yargılanmak üzere Ankara'ya getirilen 3 emekli general ve bazı subaylar, Sarıkışla'da nezaret altında tutulduktan sonra serbest bırakıldı (9 Kasım 1960 Milliyet Gazetesi). DDY eski Genel Müdürü Safa Yalçuk ile armatör Ali İpar da Sarıkışla'da nezaret altına alındılar (17 Temmuz 1960 Milliyet Gazetesi). 1962 yılında darbe girişiminde bulunan Talat Aydemir olayını bastırmak için Çubuk'tan gelen 230. Piyade Alayı'nın Sarıkışla'da konakladıktan sonra tekrar Çubuk'a geri döndüğü biliniyor (2 Mart 1962 Milliyet Gazetesi). 21 Mayıs 1960 günü Kızılay'da sessiz gösteri yapan Harp Okulu öğrencilerinin hareketlerinin bastırılması sırasında şiddete başvurduğu düşünülen bazı yetkililer de yine Sarıkışla'da tutuklu bekletildiler (4 Temmuz 1962, Milliyet Gazetesi).

Yararlanılan Kaynaklar

- 1839 Binbaşı von Vincke Haritası
- 1944 Ankara Haritası, Harita Genel Müdürlüğü Yayını, 1944
- 1960 Ankara Haritası, Harita Genel Müdürlüğü Yayını, 1960
- 1967 Ankara Haritası, Harita Genel Müdürlüğü Yayını, 1967
- 1976 Ankara Haritası, Harita Genel Müdürlüğü Yayını, 1976
- Altekin Müderrisoğlu, Kurtuluş Savaşında Ankara, Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayını, 1993
- Ankara'nın Türk İslam Dönemi, Panel, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, 2006
- Atatürk Çiftlikleri, Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu Neşriyatı, 1939
- Bekir Koç, Osmanlı Kent Yıllıklarında Ankara, Ankara Sanayi Odası Yayını, 2014
- Charles Texier, Küçük Asya, Çeviren Ali Suat, Cilt I, E. D. H. Vakfı Yayını, 2002
- Deniz Karaman, 18. Yüzyıl'dan Tanzimat'a Ankara, Cedit Neşriyatı, 2013
- Diyanet İslam Ansiklopedisi, 23. Cilt
- E. B. Şapolyo, Kemal Atatürk ve Milli Mücadele Tarihi, Rafet Zaimler Yayınevi, 1958
- E. B. Şapolyo, Mustafa Kemal Paşa ve Milli Mücadele'nin İç Alemi, İnkılap ve Aka. 1967
- Ferruh Dinçer, Türkiye'de askeri veteriner hekimlik tarihi üzerine araştırmalar II. Bölüm, 1980
- Mehmed Kemal, Acılı Kuşak, Çağdaş Yayınları, Aralık 1977
- Mesut Çapa, Anadolu'daki Yunan savaş esirlerini ziyaret eden Kızılhaç Heyeti, 1989
- Milliyet Gazetesi, 17 Temmuz 1960
- Milliyet Gazetesi, 2 Mart 1962
- Milliyet Gazetesi, 4 Temmuz 1962
- Milliyet Gazetesi, 9 Kasım 1960
- Müslühiddin Safvet, Ankara Vilayeti, ilk basım 1925 Osmanlıca, ABB Yayını 2009
- Osmanlı Belgelerinde Ankara, Ankara Kalkınma Ajansı, 2014
- S. Aydın, K. Emiroğlu, Ö. Türkoğlu, E.D. Özsoy, Küçük Asya'nın Bin Yüzü Ankara, Dost, 2005
- Serkan Sipahi, Kore Savaşı ve Türk Kamuoyu, 2007
- Seyyah Kandemir, Ankara Vilayeti, Seyahat Kitapları, 1932
- Şerafettin Turan, Osmanlı Dönemi Ankarası, Ankara Konuşmaları, TMMOB, 1992
- Yunus Nadi, Ankara'nın ilk günleri, Sel Yayınları, 1955

Ankara yazarlar ve Ankara çalışanlar

Akın Atauz

Son yıllarda Solfasol'de Ankara ile ilgili kitapları tanıtmaya çalışıyorum ve yeni çıkan kitapları atlamadan ve gecikmeden, sizlere duyurabilmek için çaba gösteriyorum. Bunun anlamı şu: Ankara ile ilgili bir çalışma yapan ve yazarların, Solfasol okuyucuları tarafından bilinmesini ve biliniyorsa, daha iyi tanınmasını sağlamaya çalışmak.

Bu işi yaparken, kuşkusuz atladıklarım ve yeteri kadar iyi değerlendiremediklerim de oluyordur, çok dolaylı bir Ankara ilgisi söz konusuysa, onu biraz abartıp gereğinden fazla büyüttüğüm ve ayrıntılar/dolaylımlar arasında boğulduğum da.

Ama gerçekten bu alanı, bütünüyle eksiksiz ve oranları doğru kurulmuş bir biçimde metinleştirmek ve yeni katkılardan sürekli ve doğru biçimde haberdar olmak için izlemek, kolay bir iş değil. Ama bunun önemi yok. Madem bu işi yapmak için çalışmaya başlamışım, hiçbir mazerete sığınmadan, bu işi olabildiği kadar tam ve düzgün yapmalıyım.

Üzerine kitap/lar yazılmış ya da mahalleleri veya yakın çevresi üzerine çok sayıda yayın yapılmış kentler içinde, önde gelenlerden biri değil Ankara. Türkiye'nin hiçbir kenti, İstanbul ile yarışamaz. İstanbul hem edebiyat hem araştırma hem de değerlendirme yazıları (hem de başta fotoğraf olmak üzere sanat kitapları) bakımından, Türkiye'nin bütün kentleri üzerine yapılmış yayınlarla yarışacak kadar çok, üzerinde çalışılmış/çalışılan bir kent.

Belki İzmir de, sayısal olarak İstanbul ile yarışabilecek düzeyde olmasa da, özellikle belediyenin yayın politikası nedeniyle, üzerinde çok çalışılan kentlerden... Ankara, bu açıdan yabana atılmayacak derecede önemsenmiş kentlerden biri olmakla birlikte, üçüncü sırada sayılabilir.

Aşağıdaki paragraflar, bunu nasıl yapabileceğim üzerinde düşünmeye başlangıç olarak kabul edilebilir. Öncelikle, yapılması gereken, ama yapamayacağım işleri belirtmeliyim: İlk aşamada, edebiyat dünyasını, yani Ankara ile ilgili roman, şiir, öykü, anı, edebi deneme alanlarındaki ürünlere değinemeyeceğim. Ancak bu alanın çok önemli olduğundan ve içinin yeteri kadar ciddi çabayla, iyi bir biçimde (eski deyimle) "tefriş edilmesi" gerektiğinden, hiç kuşku yok.

Başlangıçta ele almayacağım ikinci alan ise, süreli yayınlar olacak. Yani, Ankara ile ilgili yayınlanmış gazete ve dergileri inceleme konusunu da, erteleyeceğim. Ankara'da çok sayıda, Ankara ile ilgili dergi yayınlandığını biliyorum ve gerçekten her biri olağanüstü emeklerle ve çabayla (belki de "nankörlükle karşılaşmış bir çabayla" demem gerekir) çıkarılmış olan, çok sayıda dergi olduğunu biliyorum. Ankara gazeteleri de, pek önemli olmayan bir alanmış gibi görünüyor ilk başta. Belki Ankara gazetelerinin önemi ve sayısı giderek azaldı; ama başlangıçta, nasıl desem, "Rüzgarlı

Sokak'ın Rüzgarlı Sokak olduğu günlerde", Ankara gazeteleri önemliydi ve bu kente ait çok şeyler söylüyordu. Bu eski koleksiyonlardan başlayarak, bu alan üzerinde çalışmak gerekiyor.

Başlangıç olarak, Ankara ile ilgili kitaplar yazarları, ya da birçok yazarın Ankara yazılarının/makalelerinin derleyicisi olanları, ele almaya çalışacağım. Bu da kolay bir iş değil. Benzer çabalardan biliyorum ki, atladığım veya bilmediğim ya da ihmalcilikim yüzünden, gücendirici olabilecek bir iş yapmaya giriştiğimi biliyorum. Aslında nesnel bir iş, bir çalışma yapmak istiyorum. Ama hiç farkında olmaksızın, öznel davranışlar içine girmiş olabileceğinizi, iş-ışten geçtikten sonra, görüyorsunuz.

Ankara ile ilgili kitapların yazarları veya derleyicileri olarak düşündüğümde, karşıma genellikle iki öbek çıktığını düşünüyorum:

- Ankara kenti ile ilgili olarak, çeşitli disiplinler bakımından yaklaşarak çalışma yapmış olan akademisyenler ve
- Ankara'yla gerçekten ilgilendikleri veya bu kenti sevdikleri için, bu kentle bir bağ kurmuş olduklarını düşündükleri için, Ankara'yla ilgili çalışanlar ve yazarlar...

Sınıflamayı bu biçimde yapmak bile, çok öznel gibi duruyor. Biliyorum. Ama kitaplığıma baktığımda, bunun uygun bir sınıflandırma olduğunu düşünüyorum.

Önce, akademisyenler öbeğine bakarsak, burada, Ankara ile ilgili (Ankara kentinin bütünü için olabileceği gibi, bazı mahalle/sem, ya da bir sektörüyle ilgili) en azından bir kitabı (ve şu anda sayıları üzerinde hiçbir şey söyleyemeyeceğim miktarda da makaleleri) olan isimler yer alıyor. Bazılarının isimleri de sadece, çok yazarlı kitaplarda yazarlardan biri olarak veya derleyeni olarak geçiyor.

"Üzerine kitaplar yazılmış ya da mahalleleri veya yakın çevresi üzerine çok sayıda yayın yapılmış kentler içinde, önde gelenlerden biri değil Ankara."

Şimdilik sadece yazarların isimlerini anmakla yetineceğim, yazdıkları kitapların bibliyografik notlarını buraya almayacağım. Yaklaşık bir tarih sırasına göre davranmak gerekirse, yazarlar şöyle sıralanabilir: Afif Erzen, Fehmi Yavuz, Tuğrul Akçura, İlhan Tekeli, Ruşen Keleş, Özer Ergenç, Gönül Öney, Sevgi Aktüre, Gönül Tankut, İnci Aslanoğlu (kitabın başlığında Ankara adı geçmemekle birlikte, Ankara için alanında en önemli kitaplardan), Rifat Özdemir, Hülya Taş, Musa Çadircı, Suavi Aydın-Kudret Emiroğlu (bu son iki isim, bir Ankara Ansiklopedisi sayılabilecek kapsamlı bir kitap yazdılar ve bu alanda başka kitap yayımlamadılar), Sureya Faroqi, İlber Ortaylı (?), Musa Çadircı, Enis Batur, Musa Kadioğlu, Mehmet Tuncer, Nuray Bayraktar, Enis Kortan, Baykan Günay, Ali Cengizkan, Güven Arif Sargın ve Bülent Batuman.

Ankara ile ilgili olarak, akademik çevrede çok sayıda referans alan seminer/sempozyum ya da derlemelerin editörleri olarak Erdal Yavuz, Ayşıl Yavuz, Yıldırım Yavuz (Tarih içinde Ankara), Yılmaz Kurt (Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu), Tansı Şenyapılı (Cumhuriyet'in Ankara'sı) ve Funda Şenol Cantek (Cumhuriyet'in Ütopyası: Ankara) isimlerinden de bahsetmek gereklidir.

Ancak ikinci bölümde, yani akademisyen olmadıkları halde, Ankara ile ilgili olarak çalışan ve başka hiçbir ismin katkıda bulunmadığı alanlarda, yerel bir araştırmacı ya da hemşehri olarak, kente katkıda bulunan kitapların yazarı olarak da, Turan Tanyer, Yavuz İşçen, Timur Özkan ve Önder Şenyapılı'nın adlarını anmalıyız. Ankara üzerine çalışan bu yazarlar, kitaplarıyla, dijital ortamdaki siteleriyle, dergilerle ve yaptıkları sunuşlarla, sürekli olarak, kente dair şaşırtıcı ve yeni bilgiler verirler...

Bir önceki paragraftaki kadar çok sayıda kitap ya da çalışma katkısı olmasa da, Ankara için özel iki ismin de, bu listeye eklenmesi gerekir, kanımca... Güven Tunç ve Güven Dinçer. İkisi de çok özel katkılar yapmış olan Ankaralılar olarak görülebilir. Güven Dinçer, aile kökeni olarak birçok kuşaktan beri Ankaralı ve kentin coğrafyasını adım adım izler. Güven Tunç ise insanları, çalışma yerlerini ve Ankara bakımından, yerleri doldurulamaz özelliklerini inceler.

Bundan sonraki yazılarda, üstteki paragraflarda yer alan ve akademisyen olmayan yazarların Ankara'ya olan katkılarını biraz daha yakından görmeye çalışacağız. Ankara üzerine ortaya çıkmış ve çıkmakta olan bu "külliyyat" üzerine, hem açıklamalar yapmak ve tanıtmak hem de ortaya çıkmakta olan Ankara kentinin anlamı/yorumları üzerinde tartışma olanağı bulmaya çalışacağız.

Magdeleine Marx'a göre 1922 Ankarası'ndan sınıf ve kadın profilleri

Akın Atauz

Bu bir kitap tanıtma yazısı. Ancak kitabı bütünüyle tanıtmaktan çok, kitapta çizilmiş birkaç kadın profili üzerinden ayrıntıya girerek, kenti başka bir açıdan tanımaya çalışan bir yazı. Bir kentte yaşayan insanlar kimlerdir ve nasıl düşünürler ve nasıl davranırlar? Özellikle, bir kentteki kadınların kimler olduğunu, nasıl düşünüp davrandığını ve neden öyle yaptığını anlatan metinler, yakın zamanlara kadar oldukça azdı.

Bir kente ait gündelik yaşam, özellikle kentteki kadınların yaşamları ve koşulları üzerine, eğer edebiyat türü bir yapıt söz konusu değilse, yazılı metinler bulmak, mucize gibidir. Eğer bu mucizeye hem üzerinde çalıştığınız kent hem de üzerinde çalıştığınız dönemle ilgili olarak rastlarsanız, bu artık mucizeden de öte bir şeydir...

Magdeleine Marx'ın kitabına rastlayınca, tam olarak böyle düşündüm. 1922'nin, yani savaşın son günleriyle Cumhuriyet'in ilanından önceki günlerinin Ankarası'ndaki kadınlar hakkında, Ankara'ya gelen gazetecilerin ya da çeşitli nedenlerle Ankara'ya uğramış olanların anılarında, bazen küçük ipuçları bulunabiliyor. Ama M. Marx feminist bir kadın ve kadınlarla ilgili gözlemleri ve düşünceleri ya da kısaca anlatıları, rastlantıyla bulunabilen tek-tük ipuçlarına benzemiyor.

Gerçi, bu kitapta yer alan metinler için yeteri kadar bir bilgi yok kitapta, ama yine de kapaktaki "makaleler-anılar" bilgisi ve "Sunu"da da belirtildiği gibi, M. Marx'ın, 1925 yılında Paris'te yayınlanmış olan "La Perfide (Par les routes d'Asie Mineure)" anıromanı da sonuç olarak bir edebiyat kitabı.

M. Marx, Ankara'ya gerçekten gelmiş ve bir süre burada yaşamış ve Ankara'da, biraz coğrafya ve kent, biraz insanlar, kadınlar üzerine yazmış. Türkçe olarak yayınlanan kitabın ikinci bölümde, bu "anılar" yer alıyor. Ancak "Le Perfide"nin bir bölümü mü, tamamı mı alınmış Türkçe kitaba, bu konuda bilgi verilmemiş. Kitabın adından da anlaşılacağı gibi, iki farklı bölümden oluşuyor kitap: 1921 İstanbul bölümü, o yıllarda L'Humanité gazetesine gönderdiği yazı ve makalelerden oluşuyor ve 1921'de Ankara'daki devrimcilere bakışı çok ateşli bir "taraf" gibi. Neredeyse bir Türk "muhibbi" olduğunu sanabilirsiniz. Ama Ankara'ya geldiğinde ve Ankara'daki devrimcilerle karşılaşınca, sanırım "taraf" konusundaki hevesi oldukça kırılıyor.

Şunu söylemeden geçmek, haksızlık olur: M. Marx'ın Ankara'daki devrimcileri duyduğu olağanüstü yakınlık, daha çok onların özellikle İngiliz Emperyalizminin küstahlığına ve Fransız Emperyalizmine, İtalyanlara kafa tutmasına ve teslimiyetçi olmamak konusundaki kararlılıklarıyla ilgili. Ankara'daki düş kırıklığı ise, daha çok Ankara'daki bürokrasisinin ve politikacıların, emeğe önem veren politikalara çok uzak olması ve özellikle de kadınlar bakımından son derece duyarsız bir "erkek Ankara" ile karşılaşmış olması nedeniyle...

M. Marx'ın Ankara'yı bir yerleşme yeri olarak nasıl gördüğü ve değerlendirme biçimi, hemen hemen aynı günlerde Ankara'ya gelmiş olan Y. Y. Lansere'nin yazdıkları ile hiç örtüşmüyor. M. Marx da, Y. Y. Lansere de, Ankara'ya Sovyetler Birliği'nden, ama farklı amaçlarla geliyorlar. Lansere'nin kitabı, daha önce Solfasol'de, Arif Şentek tarafından tanıtılmıştı. Lansere iyimser biri ve onun merakı, daha çok çizeceği eskizlerde olduğu için, gördüğü her şey ona ilginç geliyor ve onu heyecanlandırıyor.

Marx ise insanlara ve kadınlara, daha çok sosyolojik olarak ve toplumsal cinsiyet açısından bakıyor. Bu yazı, Ankara'da aynı zaman diliminde bulunmuş ve birer kitap yazmış olan M. Marx'ın (kadın profillerini) ve Lansere'nin (eskizlerini) ürettiklerini, birlikte sunuyor. Bunun nedeni, bu birlikteliğin, 1920'lerin Ankarası'nı gözümüzün önünde canlandırabilmek bakımından, oldukça iyi bir uyum sağlıyor olması...

M. Marx'ın kitabı, Ankara'da yaşayan insanları ve kadınların içinde buldukları koşulları anlatırken, aynı zamanda sınıfların içinde bulunduğu durumu ve konumlarını da belirlemiş oluyor. Bu anlatıdan, bu yazıda, üç kadın profili çıkarıldı. Bunlardan birincisi, evde ve yün atölyesinde çalışan işçi eşi bir kadın, ikincisi çok güç koşullar altında ev dışında çalışan bir kadın ve üçüncüsü de İstanbul'dan gelmiş, ama artık Ankara'da yaşamaya başlayan bir politikacının eşi.

"M. Marx'ın kitabı, Ankara'da yaşayan insanları ve kadınların içinde buldukları koşulları anlatırken, aynı zamanda sınıfların içinde bulunduğu durumu ve konumlarını da belirlemiş oluyor."

Demiryolu işçisinin evi ve yün atölyesinde çalışan Ankaralı kadın

Bir demiryolu işçisinin eşi olan ve Ankara'daki en yoksul ailelerden birinde yaşamını sürdürmekte olan kadın, bütün yoksulluğuna rağmen Ankaralı kadınlar içinde en zor durumda olan kadınlardan biri değil. Hem evde çalışıyor hem de evde yaptığı el üretimiyle, ailenin geçimine katkıda bulunuyor. ["Ortaya hemen beyaz yumaklar çıktı ve iki kız kardeşiyle birlikte çalışmaya koyuldular: Dördü de (italik yazılar benim tarafımdan eklendi: Anne ve üç kız çocuk) bir angora yün atölyesinde çalışıyorlardı. Bu yünlü üretimi sokaklarda da satılıyordu."] Bu işi zaten evdeki kızlarıyla birlikte yaptığı için, bu sınıfın gelecek kuşaklarındaki bir kadını bekleyen de, nasıl bir yaşam olabileceğini öngörebiliriz.

Yaşanan ev gerçekte, içi eski ve loş bir kulübe. Mobilya olarak, sadece duvar diplerinde iki sedir var ve bunlar aynı zamanda yatak olarak kullanılıyor. Masa, sandalye gibi eşyalar yok. Sadece yerde eski birkaç halı serili. Biraz da mutfak gereci sayılabilecek eşya var: Toprak testiler, bakır kaplar ve sini...

Evin dışında çalışan iki erkek çocuğun dışında, dört de kızı olan anneyi şöyle anlatıyor Marx: "Anne güzel bir kadındı herhalde; hala gençti ve koyu sarı renkli güzel gözleri ve fildişi beyazlığındaki elleri, çizgili çarşafının altından görünüyordu."

"Ne var ki bu kara yazgılarını, kara bahtlarını ya da yaşamlarının akışını biraz olsun değiştirebilmenin nasıl mümkün olabileceği konusunda hiçbir fikirleri, dolayısıyla umutları yoktu. İletişim kurmadığım bu kız kardeşle karşılıklı bakışıyoruz ve ben ona bu mutsuzluğunun nedeni ve bunlardan çıkış yollarını anlatıp göstermediğim için çok mutsuzdum. Zavallı kadın, büyük kızını, en yakındaki varlıklı komşusuna, üç fincan kahve istemeğe yollamıştı (kahve, işçi ailelerinin asla alınamayacakları kadar büyük bir lükstü) (...)

"Bu yaşadığımız günlerin amacı neydi ve bu topraklarda yaşayan kadınların, nasıl bir yazgıları vardı?"

“Kitap, gerçekten o yıllarda Ankara'daki yaşamla ilgili anlama kapasitemizi genişletiyor.”

İnşaat İşinde Çalışan Kadınlar

İkinci kadın, daha da yoksul ve tam olarak yoksulluğun ve çaresizliğin daha derin bir tabakasında bulunuyor.

“Vadide, toprakları elekten geçiren bir kadın topluluğuna doğru yürüdüm. Önlerinde büyük bir çerçeveye gerilmiş bir tel örgü ağ ve ondan geçirmeye çalıştıkları çok büyük bir taş toprak yığını vardı. Bu hem gözler hem ciğerler hem de genel olarak tüm vücut için son derece güç ve zahmetli bir çalışmaydı. Kızgın güneşin altında çabalıyor, önce çakıllı kumları koydukları büyücek bir kabı dolduruyor, sonra da bunları elekten geçiriyorlardı.

Bu topluluktan sadece bir kadın konuşmayı kabul ediyor. Kadını ve aralarında geçen konuşmayı şöyle anlatıyor Marx:

“...hiç de genç sayılmayacak bir kadındı ve elleri, yaptığı işten yara bere içindeydi. Yorgun bir hareketle, taş çakıl kabını yere bıraktı ve sarı renkli başörtüsünü özenle düzeltti ve bize doğru anlamadığımız bir hareket yaparak, yamaçtaki bir iğde ağacını işaret etti. Ne demek istemişti acaba? Çok bol pantolonunu savurarak geniş birkaç adım attı, önündeki küçük hendeği ve tümseği aştı ve ağacın yanına ulaştık. Ağacın en alt dalına bir ipe asılmış olan hasır sepete uzandı, iki, elini birden sokarak, hiç de temiz olmayan çamaşırlara sarılı, kara-sarı renkli minnacık bir bebeği çıkarttı.

-Kaç yaşında? diye sordu Cebet.
-Bir günlük, dün sabah doğdu.
-Annesi nerede?
-Benim, dedi. Bu sırada gerçekten de düzgün ve güzel olan bembeyaz dişlerini göstererek, gülümsedi.
-Ama onu nerede doğurdunuz?
-Burada.

Eliyle birkaç adım ötemizdeki mısır tarlasını işaret ediyordu.

-Ama hemen bugün de çalışıyorsunuz ha?
-Ne yapalım? Çalışmak gerek! Hatta dün öğleden sonra bile çalıştım. Bu benim sekizinci çocuğum. Kocam çok az kazanabiliyor...
-Ama kendinizi yorgun hissediyorsunuz her halde?
-Evet, gerçekten yorgunum. Ama eve döndüğüm zaman, orada da yapılması gereken bir sürü iş var!
-Peki, ne zaman dinleniyorsunuz?
-Hiçbir zaman... Dinlenmek için zaman yok...

Aşağıda ellerinde kalbur tutan üç kadın bize doğru işaretler yapıyorlardı, bu, herhalde yanımdaki kadının tekrar işe dönmesi gerektiği anlamına geliyordu. Kadın minik bebeğin hala hırsıyla emdiği sarkık ve sarımtırak memesinden biraz da zorla ayırdı ve özenle sallanan sepete yerleştirdi, uçuşan sinekleri kovaladı. Daha sonra da çabucak işine, toz toprağın içine döndü ve ağır eleğini yeniden aldı.”

Bu ikinci profil, gerçekten 1922 Ankara'sının en alttaki katmanı ile ilgili, ilginç bir betim. Yokluk ve yoksulluk, çaresizlik, çok somut. Elek başında çalışan diğer kadınların da aynı kategoride olduğu düşünülebilir.

Politikacı eşi burjuva ve feminist kadın

Üçüncü kadın profili ise, ilk iki kadından çok farklı ve büyük bir olasılıkla, Ankara'daki en üst sınıfa ait bir kadın. (Gerçi bu profil o kadar mükemmel

ki, “acaba kurmaca bir karakter mi?” diye düşünülebilir.) Ankara'ya eşi ile birlikte, 1920'de gelmiş ve buraya yerleşmiş.

Güzel ve çekici bir kadın. İngilizce ve Fransızca biliyor. Siyasetle ilgileniyor ve Fars işi şamdan koleksiyonu yapıyor. Uluslararası mutfak sanatından anlıyor ve iyi giyiniyor. Marx, onun için “hiçbir ülkenin edebiyatını tanımamasına karşın, sanki bu konuda çok yetkin birisiymiş gibi konuşup-tartışmayı becerebiliyordu.” diyor. Ve ekliyor: “...hemen hemen her ülkede görülebilen, tek bir ülkeye özgü olmayan bir burjuva kadınıydı.”

“Şimdilerdeki ‘takıntısı’ feminizmdi. Kısa saçları rüzgârda hafifçe kıpırdadıkça, bakılmaya doyum olmuyordu. Giydiği etek gömlek ve ayaklarındaki siyah iskarpinler, son Paris modasına uygundu. Sigara ve kahve ikram ederken parmaklarındaki yüzüklerin görülmesini sağlıyor, pek hoş ve tarçınlı bir parfüm kokusu duyuluyor ve aynı ikna edici sesle sürekli yineliyordu: ‘Kadınların özgürlüğüne kavuşması; asıl olan budur! Kadınlar özgürleşmeli!’”

“Ev sahibem çok zarif bir el hareketiyle pekiştirdiği bir söylemle konuştu: -Aman ya rabbim! Yazık hiçbir ilerleme yok! (O da tüm burjuvalar gibi kendi sınıfının bakış açısından hareket ediyor, bir anda milyonlarca emekçiyi konunun dışında bırakıyordu.) Amerika'daki ya da İskandinav ülkelerindeki gibi toplantılarla ve gösteri yürüyüşleriyle, kendi dernekleriyle, kendi kulüpleriyle, kendi talepleriyle, gazeteleri ve propagandalarıyla, gerçek bir feminist hareket yaratmaktan başka çare yok!”

Ankara'daki politikacılardan birinin eşi olan bu kadın karakter, 1922 Ankara'sındaki yaşam koşulları düşünüldüğünde, inanılması zor gibi gözükmeyle birlikte, kentin toplumsal yaşamının hemen sonraki yıllarında gelişmeye başlayan devrimler, toplumsal yaşam koşulları modernleşme ve yarılma dikkate alındığında, abartılmış olsa bile, gerçeklerden büsbütün bağlantısız sayılmayabilir.

Ancak Marx, bunca feministliğe rağmen, aynı kadının, sokağa çıkarken çok süslenmek ve makyaj yapmakla birlikte, çarşafa girmesini ve başını örtmesini yadırgıyor ve tutarsız buluyor. Bu nedenle, Ankara'daki bu burjuva “feminizmini” inandırıcı bulmuyor. Gerçi kadın haklarının Türkiye'de çok büyük bir hızla genişlemiş olması, Ankara'da kadın konusundaki tartışmanın, o yıllarda gerçekten canlı olması gerektiğini düşündürüyor. Ancak Marx'ın asıl önem verdiği konu, kadın haklarının çok, çalışan/ emekçi kadınlarla ve onlara sağlanacak desteklerle gelişmesi gereğiyle ilgilidir. Bu nedenle burjuva kadını, açıkça söylemese bile, güvenilmez ve tutarsız olarak değerlendiriyor.

Kitap, gerçekten o yıllarda Ankara'daki yaşamla ilgili anlama kapasitemizi hem genişletiyor hem de ideolojik bir şemaya göre yapılmış açıklamalardan uzaklaştırarak, daha sınıfsal ve toplumsal cinsiyet içerikli bir içgörü kazanmamıza yardımcı oluyor.

“Tarih Irmağının Önünü Açan” Şair Ahmet Erhan ve Ankara

Sencer Başat

1980’li yılların ortalarıydı. Babam bir akşam siyah kapaklı birkaç şiir kitabı koydu önüme. Kapaklarını açtığım imzalı şiir kitaplarından birkaç dize okudum. İlk aklımda kalan hüzüdü. Gepegenç ama imge yaşı yüzyıllarca ötede olan bir şair ile karşılaşmışım. Lir Yayınlarından çıkan ilk kitaplarıydı Ahmet Erhan’ın.

“Bu dünyada acı çeken tek bir insan yoktur;
diyebildiğim zaman
İşte o zaman ölebilirim”

Kısa Yaşamından Kesitler

78 Kuşağı şairlerinden genç kaybettiğimiz Ahmet Erhan’ın 4 Ağustos’ta ölüm yıldönümüyü. Diğer bir şairimiz Turgut Uyar’ın doğum gününde... 7 yıl önce ölüm haberini okuduğumda da gençliğimden kalan yukarıdaki sahneyi hatırlayarak içim cız etmişti. Her şiirinde yeniden doğduğunu ve her dizesinde sonsuz bir şekilde öldüğünü yazmaktan çekinmiyordu. Ankara, Kızılay, Sakarya Caddesi ve Küçükesat... Biraz da onun mekanlarıydı.

1958 yılında Ankara’da dünyaya gelmişti. Asıl adı Erhan Bozkurt idi. Çocukluğu ve gençlik yıllarında, biraz Mersin’de biraz da Adana’da yaşamıştı. Ankara’da bir akşam lisesinden mezun olmuştu. Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde yükseköğrenim görerek Türkçe öğretmenliği yapmıştı. Yaşamında uzunca bir süreyi Ankara’da, kalan kısmını da İstanbul’daki farklı semtlerde geçirmişti. Özel okullarda öğretmenlik ve bir dershanede müdür yardımcılığı yapmıştı. 1990 yılında kurduğu A Kitabevi’ni birkaç yıl sonra devretmek zorunda kalmıştı.

Babası, gözlerinin iyi görmediğini bahane ederek ondan kendisine kitap okumasını istemiş. Ciltler dolusu kitabı okutan babasının tek amacı, oğlunu okuryazar yapmaktır. Çünkü aslında gözleri gayet iyi görmüş.

İlk şiirleri 1975 yılından itibaren Militan, Dönemeç, Türk Dili, Sanat Emegi ve Varlık dergilerinde yayımlandı. 1980 öncesinde hem sağcıların hem de solcuların kurşunlarına hedef

oldu. Aynı sorun, yaşamının her döneminde yayımlanan her şiir kitabında devam etti.

Yayınevi depolarının şiir kitaplarıyla dolu olduğu ve salgın döneminde neredeyse yeni kitap basımının durduğu bu günlerde onun kitapları daha da zor bulunmakta. Nitelikli şiir ödülleri için çoğunu almasına rağmen adı popüler şairler arasında geçmemekte.

Gençliklerinde Yaşar Miraç ve Ahmet Erhan’ın Ankara’da çıkardıkları dergilerinin ellerinde kalması gibidir yaşam öyküsü... 1978’in ilkbaharında Yeni Türkü adlı dergiyi çıkarmışlardır. Üç sayı olarak; nisan, mayıs ve haziran aylarında yayımlanmıştır sadece. Sonuçta Ahmet Erhan ile Yaşar Miraç, Kızılay Meydanı’nda günlerce elden edebiyat dergisi dağıtmışlardır.

İlk kitabı “Alacakaranlıktaki Ülke” ile 23 yaşında Behçet Necatigil Şiir Ödülü’nü kazandı. Daha sonra sırasıyla Yunus Nadi Şiir Ödülünü, Cemal Süreya Şiir Ödülünü, Halil Kocagöz Şiir Ödülünü ve Melih Cevdet Anday Şiir Ödülünü aldı. Bir öykü ve bir deneme kitabı olmak üzere, toplu şiir kitaplarıyla birlikte kitaplarının sayısı 15’i geçmektedir.

Şiirleri ve Edebi Yönü

Deniz ve limon kokulu Mersin sokakları ile Küçükesat Ankara’sının siyah-beyaz sokaklarındaki ayazın birleşimiydi Ahmet Erhan’ın şiiri. Buram buram ölüm vardı ve bu ölüm biraz da kara mizahı çekiyordu ardı sıra. Çünkü içinde ölüm korkusu olmayan bir ölümdü bu...

Yürümek şiirine şöyle başlıyor şair:
“Yalnızca yürümek istiyorum
boğazıma böğürtlenler doldurarak
çok görme dünya
haritama bir çizgi daha eklemek
mersin -ankara -ayvalık
yok ki başka”

Sadece şiiriyle var olmayı başarmıştı. Diğer edebi dallara dalmadan kendi şiirinde kaybolarak kendini bulmuştu. Kimseye özenmesi yoktu, popüler kültürün aracı olmamıştı. Görsellik amacıyla bulundurmazdı cebindeki şiirleri; söyleşilere ve resmi toplantılara biraz mesafeli durmuştu. İçine dönüktü, hassastı, sessizdi ve uzak dururdu kalabalıklardan.

Kişisel bir şair olduğunu kabul etmekteydi. 70’li ve 80’li yılların etkisinde kalarak, kişiselliğini; ölüm, yalnızlık, ayrılık ve alkol çerçevesinde belirlemesi rastlantı değildi. Bu nedenle sürekli hem yaşamın hem de ölümün arasında yazmaktaydı. Bu nedenle hem sağcılardan hem de solculardan çok eleştiri alırdı.

“Kendine dönüklüğü bireysel anlamda kabul etmemiştir. Toplumcu damarını her kitabında ve şiirinde ön plana çıkarmıştır. Hüzünlüydü ama bu hüzünde mücadelenin ve sokaktaki şiddetin acısını dile getirmeye çalışırdı.”

İlk kitabı Alacakaranlıktaki Ülke'de aynı isimli şiirden:

"Ve sorularım ne çoktu benim
Ellerim her taşın altını kuşkuyla aralardı
İnanmaz olurdu kimi, göğün mavi, yaprağın
yeşil olduğuna
Gözlerim her renkte saklı bir kararı arardı."

Kendine dönüklüğü bireysel anlamda kabul etmemişti. Toplumcu damarını her kitabında ve şiirinde ön plana çıkarmıştı. Hüzünlüydü ama bu hüznünde mücadelenin ve sokaktaki şiddetin acısını dile getirmeye çalışırdı. Kendisiyle hesaplaşması bitmemişti son dakikasına kadar, bu yüzden en çok kendisiyle dalga geçmişti. "Herkes adam oldu ben şair oldum" demektedir, hiç sıkıntı çekmeden ve bu sayede sert, kararlı ve açıktı dili.

Şiirinden karnını doymayı beceremedi belki de şiiri cebindeki parayı da savurdu bazı zamanlarda, belki de bu nedenle işsiz kaldı bazı bazı... Kararlıydı, şüpheli bir biçimi ve özü yoktu, ne söylüyorsa doğrudan söylüyordu. Zevke dalan bir şiir değildi, acı ve hüznün şiiri yazıyordu, bu nedenle dizeleri ve imgeleri yere ağır adımlarla basıyordu. Belki de bu yüzden bir yaşam içinde birçok kez öldü, bazı zamanlarda hatta üst üste...

Nihat Genç, Ahmet Erhan şiiri ve Ankara için "Kelimelerle gizli ve bitmeyen ve umutsuz bir aşk gecesini, zarıflığını hiç bozmadan son gününe kadar sürdürdü. Şiirleriyle bir Venedik değil bir Prag ve Moskova karışımı elimizdeki tek Ankara tarihini yazdı." demektedir.

Ahmet Erhan yazmıştı, Yeni Türkü söylemişti:
"Kalırsa bir soru kalır benden
Bir de üç beş şiir, iyi kötü"

Ahmet Erhan'ın "Bugün de Ölmedim Anne" şiirini Ahmet Kaya seslendirmişti. Ahmet Erhan yazmıştı, Selda Bağcan ve Teoman seslendirmişti/söylemişti:

"Anne ben geldim, üstüm başım
Uzak yolların tozlarıyla perişan"

Ahmet Erhan Hatıra Evi

Bu yıl şairin doğum günü olan 8 Şubat'ta Kızılay Hatay Sokak'taki bir apartmanın 7'nci katında Ahmet Erhan Evi'nin açılışı yapıldı. Yaşam izlerinin kovalandığı ve kişisel eşyalarının korunduğu ev, aynı zamanda okurların buluştuğu bir mekân haline geldi. İlk baskısı imzalı kitaplarından giyim eşyalarına, sırt çantasından şiirlerini yayımladığı dergilere kadar uzanan 55 yılın sergilendiği sıcak bir ev oldu burası. 21 Mart Dünya Şiir Günü de bu evde kutlandı birçok şairin katılımıyla.

Ahmet Erhan'ın eşi Hacer, Ahmet Erhan Hatıra Evi'nin oluşumunda şöyle anlatıyor:

"Ceketini doğum gününde hediye etmiştim. Öyle sevmişti ki nereye gitse giyerdi. Kokusu bile hâlâ üzerinde duruyor. Sırt çantasına sığıp gezmelere gitmek isterdi ama sığmazdı. O bu duruma düşünce 'Alışkanlıklarım bol / Kapsama alanım geniş' dizeleri aklıma gelir. Bazen evde küştüğümüz zaman salondaki küçük eşyaları bu çantaya doldurur odasına giderdi. Puposuna gelince, hep pipo istiyordu. Onu da Silivri'deyken hediye etmiştim. Tütününü incir lokumu kutusunda saklardı. Sürekli sokak satıcılarından saat alırdı. Bozulunca pil alıp takmak yerine yenisini alırdı. Üstünde mutlaka fener, kibrit, çakmak taşırdı. Odasında da bunları hep masasının üstünde tutardı."

Kaynaklar:

- <https://www.evrensel.net/haber/396685/sair-ahmet-erhan-ankarada-hatira-evinde-anilacak>
- <https://www.evrensel.net/haber/271941/kenar-mahallede-bir-ahmet-erhan>
- <https://odatv4.com/sair-ahmet-erhan-oldu-0408131200.html>
- <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ani-siir-ve-oykulerle-dolu-bir-ev-ahmet-erhan-hatira-evi-1725217>

Ahmet Erhan Hatıra Evi

SOLFASOL'DE ŞEFFAFLIK

Solfasol yasal zorunluluklar sebebiyle bir ticari yapı kimliği altında çıkıyor olsa da bu kimliği onun kâr odaklı olması anlamına gelmiyor. Ana gelir kaynağı abonelerinin desteği olan Solfasol olarak 2011'de, 1 Mayıs alanında Ankaralılarla bulduğumuz ilk günden bu yana elde ettiğimiz tüm geliri yine Solfasol için kullanacağımızı defalarca deklare ettik. Bir süredir de bunun gereklerinden birisi olan mali şeffaflık ve hesap verebilirliği sağlamak üzere aylık gelir-gider tablosu yayımlamaya başladık.

Bu tabloyu ve mali şeffaflığımızı gelecek öneriler ve isteklere göre geliştirmek istiyoruz. Bu sebeple görüş ve önerilerinizi bilgi@gazetesolfasol.com adresine göndermenizi rica ediyoruz. Solfasol'un bu hamlesinin sivil oluşumlar ve basın-yayın kuruluşları için öncü olması umuduyla.

GELİR - GİDER TABLOSU

GENEL BİLGİLER (31.07.2020 itibariyle)

Toplam abone sayısı: 999

Toplam kurumsal abone sayısı: 14

DÖNEMSEL BİLGİLER (01.07.2020- 31.07.2020)

Abonelik yenileme sayısı: 16

Yeni abone sayısı: 10

Kurumsal abonelik yenileme sayısı: 0

Yeni kurumsal abone sayısı: 1

GELİRLER (01.07.2020 - 31.07.2020)

Yeni abone, abonelik yenileme ve patreon geliri:
4.803,11 TL

EED KATKISI (01.07.2020 - 31.07.2020)

Proje kapsamında hakediş: 46.240,1 TL

GELİRLER TOPLAMI: 51.043,21 TL

GİDERLER (01.07.2020 - 30.07.2020)

Matbaa Gideri: 9.676,00 TL

Postalama Gideri: 530,40 TL

Kira ve Ofis Giderleri: 3.110,00TL

İdari ve Editoryal Giderler: 32.628,11 TL

Resmi Giderler (vergi, stopaj, harç vb.): 1.850,00TL

GİDERLER TOPLAMI: 47.794,51 TL

BORÇLAR (31.07.2020 itibariyle)

Matbaaya Borç: 982,40 TL

Kişilere Borçlar: 54.117,81 TL

Diğer Borçlar (vergi, muhasebe, kırtasiye, kira..):
13.000,00 TL

BORÇLAR TOPLAMI: 68.100,21 TL

Bulvar'ın Siyasallaşması ve “Dönüşüm” Dergisi

Arif Şentek

Atatürk Bulvarı'nın özellikle Kızılay yakınları, bir zamanların önemli bir kamusal buluşma alanıydı. Akşamüstü orada dolaştığınızda hemen hemen bütün tanıdıklarınıza rastlayabilirdiniz. Elbette siyasal gösterilere, o zamanın deyişiyle “nümayiş”lere de sahne olmuştur.

Siyasal gösterilerin en önemlisi 555K'dır. Demokrat Parti iktidarına karşı gençlerin 5 Mayıs günü saat 5'te Kızılay'da düzenlediği protesto mitinginde Adnan Menderes göstericilerin elinden zorlukla kurtulmuştur. Göstericiler arasında Deniz Baykal ve Vedat Dalokay'ın da bulunduğu anlatılır. Şimdi pek hatırlanmaz ama bu geçmişinden dolayı Kızılay Meydanı'nın adı 27 Mayıs sonrasında “Hürriyet Meydanı” olarak değiştirilecektir.

“Hürriyet Meydanı” yani Kızılay, sol siyasal dergiciliğin ve gençlik hareketlerinin geçmişinde önemli bir başlangıç olan “Dönüşüm”e de tanıklık etmiştir. Bir grup genç, 23 Nisan 1965 günü akşam saatlerinde, Sakarya Caddesi ile Bulvar'ın kesiştiği köşede Dönüşüm dergisinin birinci sayısını satmaya başlarlar. Türkiye'de sol, sosyalist görüşlerin yükselişe geçtiği günlerdir. Dönüşüm böyle bir ortamda, Türkiye İşçi Partisi (TİP) yanlısı Siyasal Bilgiler Fakültesi (SBF) öğrencisi olan gençler tarafından çıkarılmaktadır. Yasal zorunluluk gereği derginin sahibi Ataol Behramoğlu, sorumlu müdürü Ümit Hassan gösterilmiştir.

O 23 Nisan günü Bulvar'da piyasa yapanlar, ilk kez bazı sloganların yüksek sesle söylendiğini duyuyorlardı. Bulvar “sol” taraftan siyasallaşıyordu da diyebilirsiniz. “Patronların rotatiflerine karşı Dönüşüm” diye satılan dergi, genellikle makalelerden oluşmaktaydı. İlk sayıda Aziz Nesin'in “Çağımız İnsanı ve Politika”, Sadun Aren'in “Sosyalizm ve Bazı Sorunlar”, Cem Eroğlu'nun “Fransa'da Siyasal Partilerin Rolü”, Ümit Hassan'ın Çin-Sovyet çatışmasını ele alan makaleleri yer almaktadır. Ömür Sezgin, Lefebvre'den yaptığı “Diyalektik Metod” çevirisi ile katkıda bulunmuştur. Dergide TİP'in Konya İl Kongresi haberine de geniş yer verilmiştir.

Dönüşüm'ün Bulvar'da sloganlar eşliğinde satılması kısa sürede bir siyasal gösteriye dönüşür ve iktidar müdahalede gecikmez. Dönüşümcüler, Komünizmle Mücadele Derneği ve AP Gençlik Kollarından gelen zorbalara saldırısına uğrar. Polis saldırganları değil, saldırıya uğrayanları alır götürür. Bu gösteri 15 günde bir tekrarlanır, her seferinde saldırganlar sürer, dergi için toplatma kararı çıkarılır.

Saldırıya uğrayan ve gözaltına alınanlar arasında Ataol Behramoğlu, Ümit Hassan, Necmiye Alpay, Abdullah Nefes ve Kurthan Fişek, bazı SBF öğrencileri, bu arada yolda geçen bir iki kişi de vardır. Polisin gözaltına aldığı Dönüşümcüler TCK'nın 535. maddesine muhalefetten, yani

kamuya açık alanlarda halkın huzur ve rahatını kaçırarak şekilde bağıracak yayın satma suçundan yargılanırlar. Suçun karşılığı, 25 lira hafif para cezasıdır.

Olayın bir de karşı cepheden nasıl görüldüğüne bakalım. Balıkesir milletvekili Cihat Turgut, Meclisin 28 Nisan 1965 günlü oturumunda gündem dışı söz alır ve Türkiye'nin antikomünist edebiyatına geçecek bir konuşma yapar. Konuşmasına, anlatacaklarının “milli bütünlüğümüzü gün geçtikçe tehdit eden ve gelişen korkunç bir ejdere” ilişkin olduğunu söyleyerek başlar. Sosyalizm görüntüsü altında “pervasız, şımarık ve küstah davranışlarla basına, sanat çevrelerine, işçi topluluklarına, fakir halk tabakaları arasına zehirli bir yılan gibi süzülerek girmek isteyen kızıl sosyalizm”den söz eder.

Milletvekili, Dönüşüm dergisi satışı sırasında gençlerin attığı sloganlardan aşırı rahatsız olmuştur. Yazarlar arasında “isimlerini tekrardan tiksinti duyduğum meşhur ve müseccel iki kızılın adı zikrediliyordu” der. Adını veremediği iki yazar Aziz Nesin ve Sadun Aren'dir. (Rastlantıya bakın; Sadun Hoca 6 ay sonra Meclise milletvekili olarak girecek, AP'li Cihat Turgut, onu sürekli görmek, kürsüde söylediklerini dinlemek zorunda kalacaktır.)

Cihat Turgut, güvenlik güçlerinin Dönüşümcüler'e beklenen müdahaleyi yapmadığını söyler, “ama milli şuura sahip halk ve milliyetçi gençlik coştı, gereken cevabı verdi, yumruğunu vurdu, gazeteleri parçaladı ve yaktı” der.

Dönüşümcüler'i “kızıl patronların gençlik arasından bulabildiği zayıf iradeli birkaç zavallı” diye niteleyen milletvekili, hükümetten konunun üzerine titizlikle eğilmesini ister. “Hoşgörülüğün ve demokrasinin bu kadarı fazladır” der. Sözlerini, “Hükümetten Atatürk'ün ‘komünizm nerede görülürse ezilmeli’ vasiyetinin yerine getirilmesini istirham ediyorum.” diyerek bitirir. (Hatırlatalım, Atatürk'ün böyle bir vasiyeti bir türlü bulunamamıştır. Bir ara Kızılay'ın ortasına bu sözlerin yazılı olduğu bir pleksiglas tabela dikilmişse de, Vedat Dalokay'ın belediye başkanlığı sırasında kaldırılmıştır.)

Dönüşüm'ün ilk sayısı 1.500 adet basılmıştır. Baskı sayısı daha sonra 3.000'e çıkarılır ve dergi İstanbul'da Taksim Meydanı'nda da satılmaya başlar. Ancak saldırganlar, dergilerin toplatılması,

22 Nisan 1965 tarihli Dönüşüm

gözaltılar, Dönüşüm'ün sürdürülmesini giderek zorlaştırmaktadır. Haziran 1965'te yayınlanan 5. sayıdan sonra yayına ara verilir.

Bu arada 10 Ekim 1965 seçimlerinde TİP 15 milletvekili ile Meclise girmiş, sol politik yaşamda yeni bir döneme geçilmiştir. Dönüşüm, Kasım 1966'dan başlayarak, Abdullah Nefes'in yönetiminde daha profesyonel bir biçim ve içerikle 7 sayı daha yayınlanır. Bu kez dergide bütünüyle TİP ağırlıklı haber ve yorumlar yer almaktadır. Dergi, Şubat 1967'de yayınlanan 12. sayısından sonra yayın yaşamından çekilir.

İlk sayısında Dönüşüm'ün yurttaki dönüşümü hızlandıracağı, basında bir dönüşüm, reform ve devrim yaratacağı vurgulanmıştır. Dönüşüm'ün bu beklentiyi gerçekleştirdiğini söylemek güç. Mutlaka etkileri olmuştur. Ancak daha önemlisi, Dönüşüm'e yönelik saldırıların, daha sonra silahlı çatışmalara kadar varacak gençlik olaylarının habercisi olmasıdır. Ayrıca, kısa bir süre sonra TİP ile gençlik hareketi arasında ortaya çıkacak kopukluğun başlangıç izlerini de Dönüşüm deneyiminde görmek mümkündür diyebiliriz.

Dönüşüm dergilerine TÜSTAV arşivinden ulaşabilirsiniz: www.tustav.org/sureli-yayinlar-arsivi/donusum/

Afişler, Posta Kartları, Posta Pulları, Fotoğraflar ve Karikatürlerle Birinci Dünya Savaşı

Önder Şenyapılı

Birinci Dünya Savaşı'na ilişkin afişler, posta kartları, posta pulları, fotoğraflar ve karikatürlerle yoğun propagandaya karşın yer aldığı ittifak savaşı yitirince, Osmanlı İmparatorluğu sona erdi.

Tarih okumayı sevenler bilirler ki 20. yüzyıl Avrupası yüzyılın başından itibaren gerilim içindedir. Ülkeler arasında dünyanın en gelişmiş siyasal ve ekonomik gücü olma yarışı sürerken kimileri aralarında anlaşılır, böylece egemenliklerini güçlendirme yolunda adımlar atarlar. Örneğin, Almanya ile Avusturya Macaristan 19. yüzyılın sonlarına doğru, 1879 yılında imzaladıkları antlaşma ile "İkili İttifak"ı oluştururlar. Üç yıl sonra İtalya'nın katılımıyla "İkili İttifak", "Üçlü İttifak"a dönüşür.

"Üçlü İttifak" üyelerinin her biri çevredeki topraklara el koyma, Amerika ve Avrupa dışında sömürgeler edinme amacındadır. Ne var ki, İngiltere, Fransa ve Rusya, çok önce paylaşmış oldukları dünyayı "Üçlü İttifak" üyelerine kaptırmamak için her tür engellemeyi, direnci göstermektedirler.

"Üçlü İttifak" oluşunca, Fransa önce Rusya ile 1893'te; sonra da 1904'te İngiltere ile anlaşır. 1907'de Rusya ile İngiltere anlaşma imzalayınca "Üçlü İtilâf" oluşur.

Her bir "Üçlü" hızla silahlanmaya koyulur. Taraflar arasında her an bir savaşın başlaması beklenmektedir. Bir kıvılcım kocaman bir yangına yol açacaktır. Dolayısıyla, hemen hemen bütün ülkelerin silahlı kuvvetleri teyakkuz halindedir. Hemen hemen bütün ülkelerde askerî manevralar yapılmaktadır. Bu manevralar, bir yandan savaşa hazırlanmak, bir yandan da gerginlik yaşanan ülkelere gözdağı vermek amaçlıdır.

Beklenen kıvılcım, Bosna'da parlar. Adı Sırpçada "İlke Muştucusu" (Prensip Müjdecisi) anlamına gelen bir Sırp milliyetçi, Gavrilo Princip (1814-1918) askerî manevraları denetlemek için Bosna'ya gelmiş olan Avusturya veliahtı Prens Franz Ferdinand ile eşini 28 Haziran 1914 günü öldürür.

(soldan sağa) Franz Ferdinand; eşiyile; Gavrilo Princip

Bu cinayet Avusturya'nın çoktan beri beklediği fırsatı yaratmıştır. Tam bir ay sonra 28 Temmuz 1914 günü Sırbistan'a savaş ilân eder. Gerisi çorap söküğü gibi gelir: Almanya 1 Ağustos'ta Rusya'ya, 3 Ağustos'ta Fransa'ya, 4 Ağustos'ta Belçika'ya; 4 Ağustos 1914'te İngiltere Almanya'ya savaş ilân eder. Böylece, Birinci Dünya Savaşı başlamış olur.

Daha sonra Bulgaristan, İtalya, Japonya, Osmanlı Devleti, Romanya, Yunanistan ve Amerika Birleşik Devletleri'nin de katılımıyla Savaş iyice büyür. Avrupa'nın batı, doğu, Galiçya, Balkanlar ve güney cephelerinde süregiden savaşlar, Osmanlı Devleti'nin katılımıyla Kafkasya, Filistin, Irak ve Çanakkale Boğazı'na sıçar.

(Solda) Cinayeti duyuran 29 Haziran 1914 günlü Çek gazetesi; (sağda) Almanya'nın savaşa girdiğini duyuran 2 Ağustos 1914 günlü Alman gazetesi

29 Haziran 1914 günlü ABD gazetesi

Almanya'nın Rusya'ya savaş açmasının ertesi günü, 2 Ağustos 1914'te, İstanbul'da Osmanlı Devleti ile Almanya arasında antlaşma imzalanır. Aynı gün Osmanlı Devleti "umumi seferberlik" ilân eder. Duyuru afişleri devreye girer. Osmanlı, kökende Savaşa girmeye niyetli değildir, tarafsız kalmak niyetindedir. Niyetiyle kısmeti çakışmaz. 10 Ağustos 1914'te İngiliz donanmasından

kaçan Goeben ve Breslau adlı Alman kruvazörleri Çanakkale Boğazı'na girerek Osmanlı Devleti'ne sığınır. Osmanlıların tarafsızlığını koruması için Alman kruvazörlerine sığınma hakkı vermemesini gerekmektedir. Sorun kruvazörlerin satın alınması yoluyla çözülür. Adları Yavuz ve Midilli olarak değiştirilir.

Alman kruvazörleri Goeben ve Breslau'nun komutanıyken kruvazörlerin Osmanlı Devletince satın alınması sonrasında Osmanlı Donanma Komutanı olarak atanan Alman Amiral Wilhelm Anton Souchon. (solda Goeben/Yavuz; solda Breslau/Midilli kruvazörleri.

Gelgelelim çözüm uzun ömürlü olmaz. Goeben ve Breslau kruvazörlerinin komutanı Alman Amiral Wilhelm Anton Souchon (1864-1946) Osmanlı Donanma Komutanı olarak atanır. Donanma 27 Ekim 1914'de Karadeniz'e açılır, Sivastopol ve Novorosisk limanlarını topa tutar, Rus gemilerini batırır. Yavuz ve Midilli adı verilen kruvazörler de doğal olarak Osmanlı bombardımanına katılmıştır. Bu olay üzerine Rusya 2 Kasım 1914'te Osmanlı Devleti'ne savaş ilan eder. Böylece Osmanlı Devleti Almanya ve Avusturya-Macaristan'ın müttefiki olarak savaşa katılmak zorunda kalır.

2 Ağustos 1914 günü Osmanlı Devleti genel seferberlik ilan edildiğini afişlerle duyurur. Savaş boyunca 2,850,000 kişi silah altına alınır.

Katıldığı bu savaş Osmanlı Devleti'nin sonunu getirecektir. Nedenleri çok. Askeri yönden nedenini az önceki satırlardan çıkarsamak da olanaklı: Koca İmparatorluğun donanması yok. Donanma komutanı yok. Alman kruvazörlerinin komutanı Osmanlı Donanma Komutanı olarak görevlendiriliyor.

Askerî açıdan durumun vahameti Kâzım Karabekir'in anılarında ayrıntılı olarak sergileniyor. 1900'lerin başlarını, Birinci Dünya Savaşından 7-8 yıl öncesini anlatıyor:

"Yarabbi, işin içine girdikçe nelerimiz varmış ancak görülüyor. (...) Şu halde bunun ismi neden ordudur... Doğrusu işin bu derece kepezelik olduğuna inanmadım. (...) Bir aralık binbaşı geldi, (...) Alaya talimi denilen şeyi görmediklerini... söyledi. (...) Gerçi Erkân-ı Harbiye sınıflarında üç sene bize de bölük taliminden fazla göstermemişlerdi... bizi kıt'a ile temasa getirmek Sultan Hamid'in evhamına dokunuyordu. O kadar topçu kıt'ası olduğu halde bir bataryanın (genellikle 6-8 toptan/obüsten oluşan en küçük topçu birliği) hareketlerini bile göstermemişlerdi."

Manastır'da 5. Süvari Bölüğü Kâzım Karabekir'in emrine verilir. Manastır'daki durum hakkındaki değerlendirmeleri şöyledir:

"Manastır'da mevcut üç bölük bir elde değil. Ne binbaşı ne de alay kumandanı bir gün talime gelmemişler. Talimhaneyi bile bilmiyorlarmış. Bölüklerin hayvan mevcudu 90'lardan aşağı değil. Efrat ise 100'den fazla olduğu halde bana neler söyledi bu adamlar... Bulgar, Sırp ve Yunan ordularının gündün güne tekemmülü, kumanda heyetinin bu yüksekliği karşısında, bu kumandanlarla zavallı Türk ordusu istikbalin bu müşterek düşmanları karşısında, bu kumandanlarla zavallı Türk ordusu istikbalin bu müşterek düşmanları karşısında, ne yapacak? Zavallı genç zabıtlar, zavallı Türk askeri bu cahil eller seni nasıl idare edecek? Ya alayın silahları? Hâlâ Martin... Dumanlı barut. Halbuki her ordu mavzer, (Avusturyalı silahı üreten firmanın adıyla anılan) manliher silahlarıyla kaç seneden beri silahlandı. Çetelerin ellerinde bile kâmilin böyle silahlar var. Bölüğü teslim alırken cephaneyi birkaç zabitle kâmilin elden geçirdim. Çoğu bir kere atılmış, elden doldurulmuş, bazısının kurşunu düşmüş, ateş almamış fişekler var. Birkaç gra fişeği (Fransız ürünü tüfekler ve fişekleri) bile karışmış. Tüfeklerin yivleri aşınmış, nişan sürgüleri tutmuyor.

Bu vaziyeti görüp de kan ağlamamak mümkün mü? Zavallı millet ve zavallı ordu. Kimdir canı ve caniler... Nargile içmekten binbaşı başını kaldırmaz. Kazan üzengili eyere senede bir kere bindiği görülen alay kumandanı, 15 yaşında bir kızla henüz evlenen 70'lik süvari fırkası kumandanı... Garabetle dolu erkân-ı harbiye heyeti... Ondan sonra rahatlarından başka bir şey düşünmeyen İstanbul'daki erkân-ı harbiye ve kumanda heyeti ve en sonra da bu cinayetlerin hepsinin sebebi olan Sultan Hamid..." (Kâzım Karabekir: Hayatım, Kronik, 2019, s.247-249)

(Solda) Osmanlı ordusuyla alay eden 19. yüzyıl başlarındaki bir Fransız karikatürü; (sağda) Bir başka Fransız karikatürü Osmanlı Devletinin 19. yüzyıl başlarındaki durumunu anlatıyor. Ayaklanan Balkan ülkeleri Osmanlı İmparatorluğunu parçalıyorlar.

Birinci Dünya Savaşı öncesinde Osmanlı Devletinin durumunun iç açıcı olmadığını anlatan İngiliz çizimler

Osmanlı Devleti Karabekir'in betimlediği koşullara karşın Birinci Dünya Savaşı'na Almanya ve Avusturya-Macaristan'ın ittifakına katılarak girer. Oysa, yabancı basın yayın organlarında yayımlanan karikatürler durumun hiç de parlak olmadığını (Karabekir'i doğrular/destekler yolda) açık seçik anlatmaktadır. 1909'da tahttan indirilen Sultan Abdühamid döneminde İmparatorluk dağılma sürecini yaşar; başta Balkanlar olmak üzere birçok bölgede isyanlar çıkar. 1912-1913, 8 ay süreli Balkan Savaşlarında Osmanlı en ağır yenilgisini alır. Büyük toprak yitimine uğrar.

Alman İmparatoru Kaiser Wilhelm, Osmanlı İmparatoru Sultan Mehmed Reşat ve Avusturya-Maceristan İmparatoru Franz Joseph'in görüntülerinin yer aldığı propaganda afişlerinden biri ve bir posta kartı.

Propaganda afişlerinde Alman İmparatoru Kaiser Wilhelm, Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph ve Osmanlı İmparatoru Sultan Mehmed Reşat'ın görüntüleri yer alır. Yabancı dilde bu "üçlü"ye "Central Powers" (Merkez Güçler) denmiştir. Türkçeye "Mihver Devletler" olarak çevrilmiştir.

Mihver Devletler ve komutanlarını gösteren posta kartı. Dikkati çeken Enver Paşa dışında hepsinin Alman oluşu.

(Solda) "Mihver Devletler" in "Zafere ulaşmayı planladığı kişiler" inin tanıtıldığı posta kartı; (sağda) "Dünya Savaşında Türkler" i gösteren bir Alman posta kartı.

Yalnızca afişlerle sınırlı değildir propaganda. Posta kartları, posta pulları da " tarafların " gücünü göstermeyi erekiyordu. Bu sayfalarda izlenen kartpostallarda "Mihver Devletler" den her birinin yöneticilerinin güvendikleri komutanlar da tanıtılıyor. İlginç olan tanıtılan komutanlar arasında bir tek Osmanlı Paşasının, Enver Paşa'nın yer alması. Görüntülerin çoğu Alman komutanların. Alman komutanlardan kimilerinin Osmanlı Ordusunda görev almış oldukları biliniyor. Örneğin, Osmanlı Sultanının başı üstünde solda Alman generali Erich von Falkenhayn'ın görüntüsü ve adı okunuyor. General, Osmanlı Yıldırım Orduları Komutanı olarak atanmıştır. Almanya İmparatoru II. Wilhelm Haziran 1917'de atanmasına ilişkin kararnemeyi imzalar. Ve General Erich von Falkenhayn Osmanlı Ordusundaki görevine müşir/mareşal rütbesi verilmiş olarak başlar.

Örneğin, yatay posta kartının en solunda üstte fesli görüntüsü yer alan Goltz Paşa, (Colmar von der Goltz) önce Gelibolu'daki 1. Ordu'nun, oradan da Irak'taki 6. Ordu'nun komutanı olarak görevlendirilir.

1914 yılı Kasım'ında Osmanlı Donanmasının başına getirilen Amiral Wilhelm Souchon ve 1917'ye değin bu görevde kalır.

"Mihver Devletler" in "Zafere ulaşmayı planladığı komutanların tanıtıldığı" (dik) posta kartında da Enver Paşa'nın görüntüsüne yer verilmiş. Doğal olarak. Çünkü Enver Paşa 1914 yılında Osmanlı Devletinin Almanya ile antlaşma yapmasına öncülük etmiş, savaş sırasında Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Reisi (Genel Kurmay Başkanı) ve Harbiye Nazırı (Savunma Bakanı) olarak görev yapmıştır Bu sayfada yer alan fotoğraflardan birinde Osmanlı Sultanı, Almanya İmparatoru ve Enver Paşa birlikte görülmektedirler.

II. Wilhelm, Sultan V. Mehmed ve Enver Paşa birlikte

1914 Kasım ayında Rusların Sarıkamış üstünden Erzurum'a yürümeye başladığını yazar tarih kitapları. Rusları püskürtmek üzere Enver Paşa komutasındaki Osmanlı 3. Ordusu Kars ve Ardahan'ı hedefleyerek üç koldan saldırıya geçer. Soğuk ve yorgunluğun da etkisiyle 50 bin Osmanlı erinin yitirildiği öne sürülmektedir. 1915 Ocak ayında ise, Osmanlı Ordusu Sarıkamış ve Ardahan'da kesin yenilgiye uğrar. Bu yenilgi bir Rus taşbaskısında betimlenmiştir.

Osmanlı Ordusunun 1915 yenilgisini konu eden bir Rus taşbaskısı

14 Ekim 1915'te Bulgaristan da Mihver Devletler'e katılır. Böylece propaganda afişlerinde ve posta kartlarında, basındaki yandaş ve karşıt karikatürlerde yer verilen ülke yöneticilerinin ve bayraklarının sayısı dörde çıkar. Dördüncü üye, Bulgaristan'ın yöneticisi Çar I. Ferdinand'ır.

Dörtlü ittifaka dönüşen Mihver Devletler'e ilişkin bir afiş ve iki posta kartı. Dört yapraklı yonca yorumu ilginç!

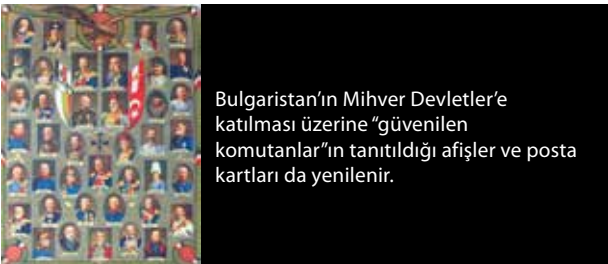
(Fotoğrafta soldan sağa) Kaiser Wilhelm, I. Ferdinand, Mehmed Reşat, (oturan) Franz Joseph; dört önderin kartalın kanatları altına sığındığı görülen posta kartındaki slogan: "Tek yaşam, tek güç, tek irade"

Bulgaristan Çarını karşılama: Eller tokalaşmak için hazır.

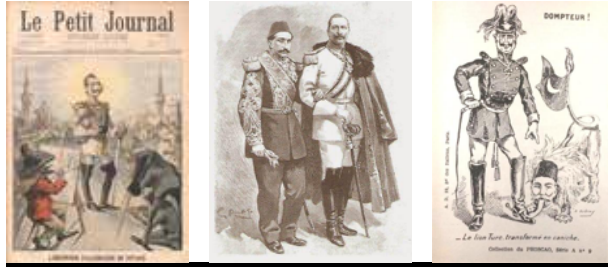

Şirin gözükmesi amacıyla hazırlanmış Alman posta kartları: Sol baştaki ittifak üçlü iken, ortadaki ve sağdaki Bulgaristan'ın ittifaka katılmasından sonra yayımlanmış.

Bulgaristan'ın Mihver Devletler'e katılması üzerine "güvenilen komutanlar"ın tanıtıldığı afişler ve posta kartları da yenilenir.

Almanya ile sıkı ilişkileri başlatan antlaşma Sultan Abdülhamid döneminde imzalanır. Alman İmparatoru II. Wilhelm 1898 yılında İstanbul'a gelmiş, 1876'dan beri Osmanlı tahtında oturan Sultan Abdülhamid'e ülkesinin şirketleri hakkında bilgileri bizzat vermiş, sonunda Bağdat Demiryolu'nun Konya'ya değin uzatılması, Haydarpaşa limanının yapımı ve Konstanz-İstanbul telgraf hattının kurulması işlerinin Alman firmalarınca yapılması konusunda iki ülke arasında bir tecimsel antlaşma imzalanmıştır. Antlaşmadan sonra Osmanlı Ordusunun silah gereksinimini karşılamak üzere Almanya'ya yüklü bir sipariş verildiği de kayıtlara geçmiştir.

Fransız "Le Petit Journal" gazetesinin resimli ekinde yayımlanan "Almanya İmparatoru Gezide" alt yazılı karikatürde II. Wilhelm İstanbul'da betimlenmiş. 22 Ekim 1898 tarihi "L'illustration" un kapağında "İki Arkadaş", Abdülhamid ve II. Wilhelm. Bir başka Fransız karşı propaganda karikatüründe II. Wilhelm "Hayvan terbiyecisi" olarak niteleniyor ve "Türk aslanı bir kanışe dönüştü" diyor.

Bağdat Demiryolunun yapımı askeri yönden de önemlidir Osmanlı Devleti için. Gerek isyanları bastırmak, gerekse sefereberlik ilan edilmesi durumunda askeri cepheye taşımak kolaylığı sağlayacaktır.

Sonuçta 1898 yılında imzalanan ikili antlaşma Osmanlı-Almanya yaklaşmasını yoğunlaştırır. Bu yoğun ilişki Üçlü İttifakta yer almasını zorunlu kılar. Savaşa girmemek, tarafsız kalmak niyetiyle de olsa Almanya'dan gelen öneri geri çevrilemez. Ne var ki, beklenmedik gelişmeler, önceki satırlarda anlatıldığı gibi hiç de olumlu olmaz.

Dolayısıyla, Osmanlı'nın Mihver Devletler arasında yer almasının yanlış olduğu görüşündeki Avrupa basın yayın organları ve özellikle karikatürcüler genellikle Sultan Abdülhamid'i eleştirirler. Sultan Abdülhamid ile alay ederler. Örneğin, bir Fransız çizgi sanatçısı "Sultanın Sutyeni" alt yazılı yapıtında Alman İmparatorunun yorgun, bitkin Abdülhamid'i ayakta tutarak zar zor 'sürüklediğini' betimlemiştir. Fransızca "soutien" (Sutyen ki, biz sütyen diyoruz) sözcüğü "alttan tutan", "dik tutan" anlamına geliyor. Türkçede yaygın olarak kadınların göğüslerini alttan destekleyerek sarkmasını engelleyen iç giysiyi tanımlıyor sütyen sözcüğü. Oysa, Fransız karikatürü, Alman İmparatoru II. Wilhelm'in Abdülhamid'i dik tutmak için ona destek olduğunu anlatıyor.

Le Petit Journal (Küçük Gazete) resimli ekinin kapağındaki "Le Concert Européen/Avrupa Uyum" ('Uyum' sözcüğünü 'ahenk' diye okumak belki daha açıklayıcı olur.) alt yazısı ile yayımlanan karikatür Avrupa devletlerinin Osmanlı-Yunan dansını (savaşını) "uyum" içinde izlediklerini betimliyor. Kökünde, Le

Birinci Dünya Savaşı öncesi Osmanlı Devletinin durumunu konu alan çizgiler ve bir fotoğrafla tasarım çalışması posta kartı

Bir başka "Le Concert Européen/Avrupa Uyum" karikatürü

Concert Européen (İngilizce Concert of Europe) 1815 yılında Avrupa güçlü ülkelerinin barışın sürekliliğini sağlamak amaçlı olarak geliştirdikleri bir düzenin (sistemin) adı.

1800 -1815 yılları arasında yaşanan Napolyon Savaşları Avusturya, Prusya, Rusya ve Britanya ittifakının yengisiyle sona erer. Utkulu 4 ülke 1815 yılında bir araya gelerek uluslararası ilişkilerde siyasal güçler dengesini gözeterek yaşamayı öngören bir düzen oluştururlar. Bu düzene Avrupa Uyumı denir. 1815'ten Birinci Dünya Savaşının başladığı 1914 yılına değin Avrupa'nın büyük devletleri barışın tehlikeye düşer gibi olduğu gelişmeler olduğunda toplanıyor, sorunları giderecek çözümler geliştirerek uluslararası uyumu, - Avrupa uyumunu sağlıyorlarmış. Karikatür sanatçıları Balkan savaşları ve Birinci Dünya Savaşı öncesi dönemde olup bitenlerin henüz yürürlükte olan "uyum düzeni"ne hiç de "uymadığını" anlatıyorlar. Ya da Osmanlı'nın düştüğü durumun Avrupa'nın göteki güçlü devletlerinin uyumunu/ ahengini bozmayıp, aksine pekiştirdiğini sergiliyorlar.

Osmanlı'nın Balkanlar'daki yenilgisinin kutlandığı bir başka "Avrupa Uyum" karikatürü kökünde bir "kutlama dinletisi" görünümü betimliyor ve Osmanlı'nın durumunun vahametini özetle vurguluyor.

Balkan Savaşları döneminde Sırbistan, Karadağ, Bulgaristan ve Yunanistan'ın Türkiye üstüne yıldırım gibi yağdıklarını simgeleyen bir posta kartından da söz etmeli.

28 Temmuz 1914'te başlayan ve 11 Kasım 1918'de sona eren savaş önce "Harbi Umumi" (Genel Savaş), 21 yıl sonra yeni bir genel savaş yaşanınca "Birinci Harb-i Umumi" ve/ya da "Eski Harb-i Umumi", "Sabık Harb-i Umumi" diye anılır. Daha sonra "Birinci Cihan Savaşı" ve/ya da "Birinci Dünya Savaşı" olarak söylenir ve yazılır. Nasıl anılırsa anılsın, önemli olan sonuçlarıdır.

Avrupa siyasal haritası: solda Savaş öncesi, sağda Savaş sonrası

Osmanlı Devleti 3 milyon insanını kurban verir. Anadolu dışındaki bütün topraklarını yitirir. 10 Ağustos 1920'de İtilâf Devletleri ile imzalanan Sevr Antlaşmasıyla neredeyse Anadolu topraklarını da yitirme çekincesiyle karşı karşıya kalır. Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde başlayan ve başarıyla sonuçlanan Bağımsızlık Savaşı sonucunda Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kurulmasıyla o çekince ortadan kalkar. Özetle, Birinci Dünya Savaşı Osmanlı Devletinin sonunu getirmiştir.

Öncelikle 16-19 milyon insanın ölümüne yol açmıştır. Ölen sivillerin 7-9 milyon olduğu tahmin edilmiştir. Ayrıca 20-23 milyon asker ve sivilin yaralandığı sanılmaktadır.

Savaş Avrupa'nın siyasal coğrafyasını değiştirir. Savaştan yenik çıkan Mihver Devletlerden Avusturya-Macaristan parçalanır. Almanya 20 yıl içine toparlanır ve İkinci Dünya Savaşını başlatır.

Kraliçe Lear

Erhan Karadağ

Torosların zirvesine doğru bir minibüs tırmanıyor. Minibüsün içinde Arslanköy sakinlerinden 5 kadın sohbet ediyor. Konu kader; çünkü aralarında yüksekte korkan var. Uçurumlara kıyı dar yollar virajlar geçildikçe birbirinin omzuna yıkılan yolcuların konuşma konusu bir ölüme dönüyor bir kadere. "Vade dolduysa yapacak bir şey yok." lafı alevlendiriyor konuşmayı. "O kadar kadercı değilim. Yapılmayan yolun ihmali vadeye bağlayamam." diyor en çok korkan.

Mersin Belediyesi sinema tiyatro müdürlüğü bünyesinde sanat hayatı başlayan beş kadının dünyasında geçen konuşma bu. Torosların eteklerinde 14 yıl önce, 30-35 yaşlarında amatör tiyatroya başlayan köy kadınlarının lisanı. Lisan duru olunca ne dediği kolay anlaşılıyor. Yoksa Ankara'nın dilinde kadın hâlâ anlaşılıyor, hâlâ sığ tartışmalarda başörtüsü siyasetinin yardımcı oyuncusu.

Bu kadar kadın şiddet görürken, katledilirken, işsiz kalırken, ölümü seçerken kadın kimliğini sadece başörtüsü üzerinden savunmak öteki dertlerin üstünü örtmeye yetmiyor elbette. Çünkü kimse kimseye bir şey vermiyor. Kadınlar canlarını vererek alıyor, emekleriyle alıyor, mücadeleleriyle alıyor hakkını. Kadın cesareti sadece kendi önüne çıkan engelleri aşmıyor, çıkardığı ses, bastığı iz arkadakilerin de yolunu açıyor.

"Bize kadar kadının adı bile yoktu" diyerek hemcinslerini siyasete malzeme yapanların kolay anlamayacağı bir direnç bu. Nereden nereye.

Eskiden alt metinlerde, satır aralarında ele verirdi zihin kendisini, şimdi sözlerini düzeltirken kadına biçtiği rolü teslim edip, açıkça söylüyor bu samimi siyasi anlayış; "önemli birinin eşi dahi olamıyordunuz" diyebiliyor. Bu sözü söyleyen bir kadın. Erkek siyasetçinin konuşmasından farkı yok; zira kadın lisanı başka, öncelikleri farklı.

İzlemediyseniz Kraliçe Lear'ı izleyin. İzleyin ve bir grup köylü kadının nasıl var olduğunu, Mersin'in dağ köylerinde, Toroslarda yayla yayla gezip, memleketteki erkek krallığını, nazik bir üslupla nasıl yerle bir ettiklerini görün. Hayallerinin peşinden giden beş kadının özgüveni, yeteneği hayranlık uyandırıyor.

Siyah bir araba yanaşsa kuyruğa girecek adamlar, kadınlara "Kaymakamlıktan izniniz var mı?", "Ne tiyatrosu, ne meydanı? Bir kişi bile gelmez oyununuza" diyen muhtarlar kahvede tek başına otururken köy meydanları dolup taşıyor.

Tiyatro katarı köye girdiğinde bağırıp çağıran, "panayır değil yol getirin köye yol" diye kavga çıkaran adamı akşam sahnede konuk oyuncu görünce şaşırmanın; hatta kadın kılığında görünce. Büyülüyorlar çünkü.

Behiye Yanık, Cennet Güneş, Fatma Fatih, Ümmü Kurt, Zeynep Fatih, Arslanköylü beş kadının yıldızı parlıyor Torosların üzerinde. Tek başına doktora gidemeyen kadınlara güç veriyorlar.

30 köyde 8 yaylada gündüz ev ev, tarla bahçe gezip sohbet ederek halkı davet ediyorlar, akşam kapalı gişe oynuyorlar. Dağlar, köyler, genç kızlar, koca kadınlar, dedeler, amcalar, kahkahalarla, göz yaşlarıyla Kral'ı ve Kral'ın kızlarını izliyor. Bir kadın önemli birinin eşi olunca mı var olabiliyor, yoksa üretince, konuşunca, hayatın içinde olunca mı var oluyor izah ediyorlar. Yönetmen Pelin Esmer tek bir cümle kurmadan göstermiş müthiş belgeselinde, Kraliçe Lear'da.

"Bir kadın önemli birinin eşi olunca mı var olabiliyor, yoksa üretince, konuşunca, hayatın içinde olunca mı var oluyor, izah ediyorlar. Yönetmen Pelin Esmer tek bir cümle kurmadan göstermiş Kraliçe Lear'da."

William Shakespeare'in 1605 yılında yazdığı Kral Lear, tv filmleri oldu, Akira Kurosawa filmini çekti, Sovyet uyarlaması yapıldı, Türkiye'de Haluk Bilginer oynadı. Kim bilir nerelerde yayınlandı, kaç dilde basıldı, sahnelendi bu büyük oyun. Ama böylesi dünya üzerinde bir ilktir kesin. Ansiklopediler yazarını ve oyunu tarif ederken, "dört yüz yıl boyunca bütün dünya okur ve

seyircilerini etkilemeyi sürdüren efsanevi yazar, Kral Lear'da yozlaşan dünyanın çaresi olmayan çöküşünü ele alır. Oyunun kurgusu, karakterleri, felsefi konuşmaları, evrenselliği ve insani boyutu zaman aşımına uğramayacak kadar güçlü" diyor.

Oyunu kendi bildikleri gibi, dillerine kolay yazdıkları gibi sahneliyorlar. Tıpkı çiçekli basmadan elbiselerini defne dalıyla süsleyip kral kostümü yaptıkları gibi.

Gösteri sonunda tiyatrocü kadınları taşıyan minibüs aynı yoldan, virajları kıvrıla kıvrıla geri dönüyor. Servis minibüsündeki konu aynı, yine kaderi tartışıyorlar:

"Ben de isterdim Avrupa'da doğayım, onu seçme şansım yok. Bir de ölüm anımı belirleyemem. Ama yaşarkenki tercihlerimi kaderden saymıyorum. İnsanın tercihidir, seçimleridir hayatı. Bu tiyatroya girdikten sonra kendi ayaklarımın üzerinde durabildim mesela. Kader mi bu?"

Belgeselde başrol oyuncularının üç beş saniye de olsa "eş durumundan" kocaları da var. O güçlü adamlar, eniştebeyler, ağalar, ağabeyler, sadece aktristin eşi olarak görünebiliyorlar filmde. Ve o kısa süre içinde utana sıkıla konuşan adamların eşleriyle gurur duyduğunu anlıyorsunuz. Kocalarının gözünde bir ay eve uğramayabilen, turneye çıkabilen kadına saygıyı görüyorsunuz. Az şey midir bu? Kader midir bu?

Evdeki önemsiz şeyin hikayesi: Saatler

Özgün Keser

Tarihte bilinen en eski zaman ölçme aleti güneş saatidir. M.Ö. 4000 yılında Mısır'da kullanılmaya başlandığı tahmin edilen bu sistemde dikey olarak yerleştirilmiş bir çubuğun gölgesi, yatay yerleştirilmiş bir yüzeyde günün saatlerini gösteren bir kadrana düşer. Güneş gökyüzünde ilerledikçe ucunun saat üzerinde bıraktığı gölge, farklı saat çizelgelerine denk gelecek şekilde hareket eder. Bu saatin doğru zamanı göstermesi için çubuğun manyetik kuzeyi değil coğrafi kuzeyi göstermesi gerekmektedir. Ayrıca çubuğun yatay düzleme yaptığı açı, saatin bulunduğu coğrafi enleme eşit olmalıdır...

Gel gelelim, daha önceki yaşamında prens ve prenses, kral ve kraliçe olan bizler, imparatorluğundaki önde gelen fizikçi, matematikçi, mühendis ve zanaatkarları bir araya getirip bu yüksek teknoloji ürünü zaman ölçüm makinesini kusursuz bir biçimde ürettik. Sonra beklenmedik bir sürpriz oldu ve hava karardı, zaman bir anda karanlığa gömüldü. Ta ki güneş yeniden doğana dek...

Bizim için birkaç satırdan ibaret olan 2400 yıl sonra, M.Ö. 1600 yılından kalma, ne zaman icat edildiği tam olarak bilinmeyen su saati ve aradan 2400 yıl daha geçtikten sonra M.S. 800'lü yıllarda bir papaz tarafından icat edilen kum saati izledi bu zaman ölçme yarışını. Kum saati kiliselerde dua etme süreleri, gemilerde tayfaların nöbet süreleri ve gemilerin hızını aşağı yukarı tahmin etmek için kısa süreli bir zaman ölçme aleti, aynı zamanda da tahmini bir hız ibresi olarak kullanıldı. Ancak her zaman aynı sürede akışını tamamlamadığı için uzun süreli hesaplamalarda yüksek sapma payı vardı. Hep aynı hızda akmayan kum mu yoksa aynı hızda ilerlemeyen zaman mıydı, o bile muamma oldu yüzyıllar boyunca.

Dünya değişti, okyanuslar ticaretin ana mecrası oldular ve bambaşka bir sorun ile karşılaştı imparatorluklar: boylam sorunu, yani ekvator çizgisine yakın sularda ufak bir sapma ile yüzlerce kilometre yolunu kaybeden ve bir daha hiç geriye dönmeyen ticaret gemileri. Bundan sonra kesenin ağzı gerçekten açıldı. İngiliz parlamentosu sorunu

çözene 20 bin sterlin (şimdiki karşılığı ile 2,87 milyon sterlin) ödül verileceğini duyurdu.

Boylamın ölçülmesi zaman kavramı ile ilişkilidir. Denizde boylamın bulunması için, boylamı bilinen bir yerdeki yerel saat ile gemideki yerel saatin bilinmesi gerekir. Doğu-batı yönündeki her bir saatlik fark 15 derecelik yolu, yani 15 boylamı belirtir. Bu nedenle, yolu bilmek için, gemideki sallantılara bile dayanabilecek, sapması en aza indirilmiş bir zaman ölçme mekanizmasına ihtiyaç vardı.

İster quartz taşının saşmazlığına dayanan kolunuzdaki saat, ister telefonunuzdaki elektronik saat... Bugün sizleri dakik ve toplumun takdir edilen bireyleri yapan bu muazzam zaman ölçme aletlerini kaybolan denizcilere ve kapitalizmin sorunları çözme konusundaki yüksek motivasyonuna borçlusunuz. Gün içinde nabzımızı ölçen, randevularımızı hatırlatan akıllı saatler için de 6000 yıl önce gün batımında zamanın durmasıyla içini saran o tedirgin özgürlük duygusunu hissedemeyen bazılarımızın atalarına selam olsun.

Ümmiye Koçak'la Söyleşi: Anadolu'da Bir Afife Jale

Deniz Zeka ve Meltem Sezen Kılıç

Ümmiye Koçak'la Aslanköy'deki evinde sohbet ettik. Öyle sıcak karşıladı ki, komşularıyla bayram için imece usulü ekmek yapıyorlardı bahçede. Hamurun başından kalktı; hamur kokan elleri, unlu şalvarıyla kadın olmanın başka dünyalarına götürdü bizi. Sabancı Vakfı'nın toplumsal gelişmeye katkıda bulunan "sıra dışı kişilerin olağanüstü öykülerini" anlatan, "Fark Yaratınlar" programında "Ümmiye Koçak" kendine çok yakışan bir ünvan sahibi olmuş. "Afife Jale'nin Ruhunu Taşıyan Kadın" ünvanını alan Koçak, "Afife Jale hayalim. Birçok yerde, birçok yaptığı işle kendimi yıllardır hep özdeşleştirmiştim," diyor.

D.Z.: Nasıl bir çocukluk ki buralara kadar taşıdı sizi?

Ü.K.: Ben 10 kardeşin altıncısı olarak Adana'nın Çelemlü köyünde dünyaya geldim. Benim köyümde o zamanlar kız çocukları okula gitmezdi, ayıptı, dedikodu olurdu. Kızlar evin dışına çıkmazdı, sadece ev işi yapardı. Ben 7-8 yaşlarındayken bir gün camiden bir anons yapıldı. "Her evden bir kız çocuğu okula gidecek, eğer gönderilmezse baba ya da anne hapse atılacak." diye. Ben öyle bir sevindim ki, çünkü "Ben gideceğim." diye düşünüyorum. Sonra yelkenler suya düştü, çünkü kardeşimin gideceğini söylediler, ama O okula gitmek istemedi. Bu nedenle ben gittim ve tesadüfen ilkokulu bitirdim. Çok şanslıydım evimiz okula yakındı, okulun bahçesinde öğretmen lojmanları vardı. Öğretmenler abla ile çok samimiydi, beni de çok severlerdi. Öğretmen bir gün bana "Hadi masamın üstündeki kitabı alıp gel." dedi. Öğretmenin masasındaki kitabı aldım. Kitabın üstünde kırışık yüzlü aynı anam gibi bir resim var, ama adı yabancı, şöyle bir araladım kitabı içini karıştırdım, baktım. Evin içinde sobası var, demir bir divan, yoksulluk aynı bizim ev, hatta bizim köy. O kitabı anlatan kişi de köydeydi hatta yabancı bir köydeydi ve hayal kuruyordu. Onun hayalleri benim elime ulaşmıştı. Yabancı bir ülkede anlatılan bir olayı ben burada okuyabiliyorsam ben de yazacağım, bizim yoksulluğumuzu da başkaları duysun diye düşündüm. İlkokul üçüncü sınıftayım. Öğretmenin yanına gidene kadar sayfalarını çevirdiğim kitapta, o kısıcık zamanda ben nereleri gezdim bir bilerseniz. Ben ilkokulu bitirince

okuyamayacaktım, bunun bilincindeydim. Ne yapabiliirdim. En kolayı hayal kurmaktı. Onun peşinden gitmekti. Ben de onu yaptım; hep okudum üretmeyi, başarmayı çok seviyorum.

M.K.: O kitabın adı neydi?

Ü.K.: Maksim Gorki'nin Ana kitabıydı. Ben o kitabı elime aldıktan sonra hayal kurmaya başladım ve o kısıcık anda gördüklerimi kendimle özdeşleştirdim.

D.Z.: İlkokul bitti ve okuldan ayrıldınız. Hayatınız sonra nerelere evrildi?

Ü.K.: Köyde büyüdüm, köyde yaşıyorum ve bundan hiç rahatsız olmadım. Evlendikten sonra Mersin Aslanköy'e geldim. 19 yaşındaydım, iyi bir dinleyiciydim, iyi bir gözlemciydim. Önce yeni geldiğim yeri gözlemlerdim. Benim köyümde kadınlar işe gitmezdi; gelin geldiğim köyde erkekler oturuyor, kadınlar çalışıyordu. Ben bir şeyler yapmalıyım dedim. Okul var öğretmen yok, hastane var doktor, hemşire yok, buna önce bir anlam veremedim. Sonra sordum sordurdum, meğer bekâr gelenler evlenip çocukları olunca baktıracak kimse bulamayınca tayinlerini isteyip gidiyorlarmış. Ben de "Bizler bakalım." dedim. İlk kez memurların çocuklarına bakmaya başladım. Sonra baktılar ki hiçbir şey olmuyor. Aileler genç kızlarını da göndermeye başladı. Temizliğe gitmeye başladım. Gençlere öncülük yapıyordum ama "Başka bir şeyler daha yapmam gerekir." diye düşünüyordum. Yaşadığımız yer Güney Toros dağlarıyla çevrili. Aslanköy kapalı bir yer. Öyle bir şey yapmalıydım ki "Burada yaşayan kadınların

sesini Mersin'e duyurmalıyım." diyordum. Ağzımdan Mersin çıkıyordu, ama yüreğim "Dünyaya duyurmalıyım." diyordu.

M.K.: Tiyatro hayatınıza nasıl girdi?

Ü.K.: Ben ne yapacağımı bilemiyordum, arayış içindeyken Tarsus'tan okula tiyatro gelmiş, öğretmen çocuklara "Annenize babanıza da söyleyin gelebilirler." demiş. Ben hemen söylenen saatte okulun bahçesine gittim, en ön sıraya oturdum. Oyun oynanırken düşündüğüm tek şey, oynayan çocuğun adı kendi adı mı? Oyun bitince, oyuncunun yanına gittim "Kuzum senin adın ne?" dedim. "Aliii" dedi. "Ee ama demin Veli'ydi ya yavrum" dedim. "O benim rol adımdı." dedi. Ben gece eve geldim sabaha kadar uyumadım. Ben de tiyatro yapabilirim ve köydeki kadınların sorununa ayna tutabilirim diye düşündünmeye başladım. Ayşe Teyze Fatma Teyze'yle kavga ediyor, şuradaki komşuyla buradaki komşum kavga ediyor. "Ben bunları oyunlaştırayım herkes kendini görsün ve yanlışlarını anlasınlar." dedim. Ben ilk oyunda özellikle eşleri içki içenleri, çalışmayanları, eşlerine kötü davrananları seçtim. Kahvenin önünde oyunu izlediler. Oyuncunun birinin eşi çok alkol alıyordu. Oyundan çıkınca "Ümmiye Abla bu biraz bana mı benziyor?" dedi. Ben de "ne biliyim, sen düşün" dedim. "Amm yaptın canım kadına öyle davranılır mı ya!" diye söylene söylene gitti. Önce karısının oynamasını istemeyenler, film çekerken geldiler "Ümmiye Abla benim hanıma da küçük de olsa bir rol versen." dedi. Ben öyle bir sevindim ki, çünkü

bir kişinin kafa yapısını değiştiren bile o kadar önemli ki. 7 kadınla yola çıktım. İlk oyuncular bulmak çok zor oldu. Bazılarıyla yollarımız ayrıldı. Şimdiye kadar elli kadar oyuncuyla çalıştım.

D.Z.: Peki bütün bunları niçin yaptınız?

Ü.K.: Ben "kadınlar için ne yapabilirim?" diye düşündüm hep. Benim tek bir amacım vardı, bu yola çıktığımda kadınların sesi olmaktı. Hepsinin oğlu/kızı var. Komşunun birinin oğlu karısından ayrıldı, diğer komşunun kızı kocasından ayrıldı. Niye biliyor musun? Biri sindirmeyi öğrendi, biri sinmeyi öğrendi. Bu benim çok canımı acıtıyordu. Kadınların kendilerine öz güvenlerinin oluşmasını istiyordum. Kendilerini ifade edebilsinler istiyordum. Hayır demesini bilmelerini istiyordum. Koyun gibi güdülmelerini istiyordum. Kendim de dahil biz kadınlar kendimizi geliştirmeliyiz. Bunun farkındayım.

M.K.: Tiyatroyla kadınların bunu fark etmesini sağlamak istedin.

Ü.K.: Aynen. Tiyatroyu ilk kurduğumda en çok ezilenleri seçtim özellikle. Yaşadıklarını, kendilerini görsünler, onu ifade edebilsinler, özgüvenleri gelişsin istedim. Amacım kadının; ben bir bireyim, ben anneyim, ben güçlü bir kadını, ben birinin kızı ya da karısı değilim. Ben kadını. Ben benim, benim hakkımda hiç kimse karar alamaz. Bunun için mücadele ettim. Tiyatroya 2000-2001 yıllarında başladık. Sahneye ilk koyduğumuz oyun Remzi Özçelik'in "Taş Bademleri" adlı oyunuydu. O zamandan bu yana her yıl bir oyun, bir öykü yazıyorum ve onları sahneliyoruz.

D.Z.: Neden sanat, sanatın hayatımızdaki yeri nedir, bu kadar önemsiyorsunuz?

Ü.K.: İnsanın eğitiminde gerçekten sanat olmalı, kendini geliştirmesinde, özgüveninin gelişmesinde. Bir çocuğa "şunu al, şunu yap" desek yapamaz/yapmaz, ama onu oyunla anlatsan hemen anlar yapar. Gerçekten sanatın her dalı iyi, ama bana göre tiyatro drama bambaşka.

M.K.: Kadının kadına şiddeti üzerinde de çok duyarlı olduğunuzu biliyoruz. Yün Bebek filmi bunun için çekilmiş bir film. Bu konuda neler söylersiniz?

Ü.K.: Yıllar önce, benim çok canımı acıtan bir olayın farkına vardım. Köyde 70-80 yaşında teyzelerle konuşuyorum onlar anlatıyor. İçlerinden biri, "Ben çocukluğumda hiç oyuncak görmedim biliyor musun?" dedi. "Ağamın kızına şehirden bebek gelmişti, ben de bir bakayım." diye istedim. Beni hem annem dövdü hem babaannem dövdü. Ben bunu duyunca çok üzüldüm. Anlatan teyze kendi babaanne olmuş ama hâlâ o çocukluk günlerini unutamamış, hâlâ titriyor. Ben sabaha kadar uyuyamadım, düşündüm. Kadından kadına şiddet bazen daha fazla oluyor. Bunun için ne yapabilirim diye düşündüm.

Çocuklarımıza ne verirsek onu alıyoruz. Annelerin bilinçlenmesi gerekir diye düşündüm, erkeklerden ziyade kadınlar. Sonra ben bunun filmi çekmeye karar verdim. Yün Bebek filminin öyküsünü yazdım. Şiddetin her iki türüsü; hem erkeğin

kadına uyguladığı şiddet, hem de kadının kadına uyguladığı şiddet anlatılıyor. İkisinin de üstüne üstüne gidilmeli. Yün Bebek çok ses getirdi. Bu filmin daha çok kitleye yayılmasını istiyorum. Televizyon kanallarında yayınlanması daha geniş kitlelere yayılması açısından çok önemli.

D.Z.: Bu filmle Avrasyalı En İyi Kadın Sanatçı ödülünü almıştınız.

Ü.K.: Evet. Avrasyalı En İyi Kadın Sanatçı ödülünü getirdi. Tabii ki bunda birçok kişinin emeği var. Başta Aslanköy halkı.

M.K.: Aslanköy'de mi çektiniz?

Ü.K.: Aslanköy'de çektik herkesin desteği ile oldu. Hiç kimse tek başına bir şey yapamaz. İnsanın bir kıvılcıma ihtiyacı var aslında. Biz kadınlar bananeciyiz. Bana dokunmayan yılan bin yaşasın, diyor, rahatımızı bozmak istemiyoruz.

D.Z.: Okumayı sevdiğinizi biliyoruz. Nereden buluyorsunuz kitapları?

Ü.K.: Ben üçüncü sınıfta kitap okumakla tanıştım ve o günden beri de okurum. Okumayı çok seviyorum. İlk zamanlar kitap bulmak için çok zorlandım. Burada Başpınar'da Mine Hanım var bana ödünç kitap getiriyordu. Belgeselden sonra sesim duyulunca herkesten gelmeye başladı. Bütün yazarlar kitaplarını gönderdi.

M.K.: Yeni bir oyuna başladığınızda çalışmalarınız nasıl devam ediyor, nerelerde sergiliyorsunuz?

Ü.K.: Evlerde çalışıyoruz. Bu çalışmalar bizi engellemiyor hiç. Davet gelen her yere gidiyoruz. Geçen hafta Konya Ereğli'de bir düğünde oynadık. Benim için de bir ilkti o. Her zaman, her yerde, her şey olur. Yeter ki insanlar istesin.

D.Z.: Son oyununuzun adı ne?

Ü.K.: "Ana Bak Gökyüzü Delinmiş." Küresel ısınmayı anlatıyor. Bu sadece bizim sorunumuz değil, bütün dünyanın sorunu. Biz yine de şanslıyız, Afrika'ya baksanıza susuzluk, açlık, insanlar çok zor koşullarda. Şimdi tekstleri hazırladım, çalışmalara başlayacağız. Diğer oyunumuz "Baba Ben Geldim" in de ses getirmesi benim için çok önemli, çünkü terse göçü işleyen bir oyun. Köyler boşaldı. Şehre gidince sanki her şey çok iyi olacakmış gibi düşünüyorlar, her şeyi satın savıyorlar.

M.K.: Yazmaya nasıl başlıyorsunuz?

Ü.K.: Önce hikayeye karar veriyorum, kafamda dönüp duruyor sonra kurguluyorum. Kurgusu bitince çok kısa sürede bitiririm.

D.Z.: Küçükken, Adana'daki tepede yansıtıcının yanında söylediğiniz gibi hem televizyona çıktınız hem dünyayı dolaştınız. Nerelere gittiniz?

Ü.K.: İtalya, İspanya-Bilboa, San Sebastian, Vietnam, Tayland, Tayvan, Kamboçya, New York... İlk belgeselle gittik. Sonra konuşma için davet ettiler. Sırbistan'a Hamlet Festivali'ne konuk olarak çağrıldık. Bizim Hamit oyunundan parçalar gösterdiler ve ayakta alkışlandık. Madrid'e Ronaldo ile reklam çekimine gittim.

M.K.: Hamlet'i Hamit'e dönüştürdünüz bu dönüşümle yapmak istediğiniz neydi?

Ü.K.: Shakespeare ta o zamanlar, 16. yüzyılda bencilliği anlatmış. Biz hâlâ aynı noktadayız. Hiçbir ilerleme yok. Ben de bunu bizim köyün insanlarına anlatmak istedim. Ayna tutup "bak sen de böylesin"i göstermek istedim. İnsan kendi gibi olunca anlıyor ya. İnsan kendini insanda tanıyor. Bir şeyleri anlatmak istiyorsan öğüt vermeyeceksin. Ayna olacak.

D.Z.: Komşularınız için şanssınız siz, ne kadar güzel. size güvenip arkanızdan gelmişler.

Ü.K.: Öyle dersek eksik olur, onlar da benim için şans. İnsan, tek başına bir şey yapamıyor, gerçekten birlikten kuvvet doğuyor. Sadece benim güçlü bir kişiliğim var, inatla yapmak istediğim şeyleri yaparım. Ben çocukluğumda da öyleydim kafama koyduğumu yapardım. Ağır adımlarla ilerliyorsan, insanlara güven veriyorsan, bir gün, bir yerde mutlaka arkandan geliniyor. Güvenenler çıkıyor, o zaman. Ben ilk önce güvenle başladım. Ben aileme, komşularıma o güveni vermeseydim benim arkamda olmazlardı. Çıktığın yolda ilk önce kendine güveneceksin sonra ailene. Belirlediğin hedefe ağır adımlarla gideceksin. Başladığın işi sonuçlandıracağını.

M.K.: Kadınlara, erkeklere ne söylemek istersiniz?

Ü.K.: İnsanların her şeyden önce şundan emin olması lazım; çetin yolda kendi iradenle, kendi aklınla, kendi zekânla yürüyeceksin. Kendini iyi tanıyacaksın, ne istediğini bileceksin. Eğer kendini tanımazsan, ne istediğini bilmezsen başkasının istediğini yapmak zorunda kalırsın. Başkalarının aklıyla yola çıkarsan da o omzunda ağır bir yük olur, o yükü yarı yolda atarsın ve başarısız olursun. Şu hiç unutulmasın; İsteklerinin, azminin önüne parayı geçirirsen işte o zaman başaramıyorsun. Her zaman belirlediğin hedefin olmalı. Para sonra, o yaşamak için lazım. Para amacın olmayacak. Her zaman en başta hayallerin olacak. Ben çocukluğumda bizim köyün dağlarından görünen yerlere bakardım, ışıklar görürdüm. Adana'nın ışıklarını gördüm ben "Ben bir gün oraya gideceğim" derdim. Meğer o gördüğüm ışıklar bizim köye çok yakın bir köyün ışıklarıymış. Bizim köye çok yakın bir dağın tepesinde yansıtıcı vardı, öğretmenimiz bizi bir gün iletişimle ilgili dersimiz için oraya götürmüştü. "Televizyon için paket yayın programlar yapıp oradan dağıtılıyor." diye anlatmıştı öğretmenimiz. Ben de oradayken yine "Bir gün televizyona çıkacağım." demiştim. İnsan hayal kurmalı sonra da hayallerinin peşinden gitmeli. Şu da unutulmamalı; hayal kurmak başka bir şey, hayalperest olmak başka bir şey.

M.K. ve D.Z.: Son olarak gençlere ne dersiniz?

Ü.K.: Kendinizi tanıyın, hedef belirleyin, asla pes etmeyin, o hedefe de ağır adımlarla ilerleyin. Acele ederseniz tökezleyip düşebilirsiniz, kalktığınızda aynı yerde olmayabilirsiniz. Okuyun, okuyun, okumadan hiçbir şey olunmaz. Okudukça ufkunuz gelişir. Ufkunuz geliştikçe bakış açınız gelişir. Böylece insanları daha iyi tanırırsınız. "Hayal kuruyorum ama olmuyor." demeyin, harekete geçin. Harekette bereket vardır.

Müzik Okumaları - 3 'Kırsabır' • SO Duo

Aylin Yılmaz

Türkiye'de halk müziği dediğimizde geçmişe, başka bir dünyaya ait bir şeyden bahsediyoruz sanki. Tekrar tekrar geri dönerek dinlenen, yeniden yorumlanan (bazen yeni enstrümanlarla), muhafaza edilmesi gereken kemikleşmiş bir repertuar geliyor aklımıza. Amerika'da, bir karşılaştırma yapılacaksa eğer, durum böyle değil halbuki. Folk—özellikle indie-folk—buralarda tüm canlılığı ile yeşermeye devam ediyor. Folkloru, kırsala, modern öncesine hapsolmemiş.

SO Duo, folk'un Türkiye'de de nefes aldığına bana hatırlatan grup. Sumru Ağırüyüyen ve Orçun Baştürk'ün farklı müzik türlerindeki ilgi ve deneyimlerini, söz ve müziklerini çoğunlukla kendi yazdıkları şarkılarda birleştirdikleri beste odaklı bir proje. SO Duo'ya folk niteliği kazandıranın iki temel unsur olduğunu düşünüyorum; müzik stillerindeki belirgin sadelik ve bireysellikten uzak, kolektif bir bilinci baz alan (ve asla belli bir edebi içerikten ödün vermeyen nitelikteki) şarkı sözleri.

"Kırsabır", So Duo'nun izolasyon günlerinde besteleyip Bilgi Music Label tarafından 2020 yılında yayımlanan dört parçalık kısaçalarının adı. İlk albümleri "Ay Ana" ve klasik Hindu müziği ve bansuri ustası Steve Gorn ile yaptıkları üç parçalık kısaçalar "The Light"ın (2019) ardından imza attıkları üçüncü iş bu. Kırsabır'da (Baştürk'ün çaldığı) geleneksel bir Gürcistan telli çalgısı olan panduri'yi duymaya devam ettiğimiz gibi, elektronik tını ve yapıların hiç olmadığı kadar ön plana çıktığını görüyoruz.

Kısaçaların güzel yanı, az sayıdaki parçayı iyi bir şekilde özümseyebilmek, aralarındaki bağlantılar, sıralanışlarının oluşturduğu çerçeve (ya da anlatı) hakkında düşünmek için size fırsat sunması. Kırsabır'ın içinde yer alan dört şarkı, ses dünyaları ve duyguları bakımından birbirinden çok farklı. Ancak her biri bugüne ait; ayrı ayrı bugünün dünyasının his ve düşüncelerinden parçalar taşıyorlar.

Albümü açan "Arka Bahçe", bekleme üzerine durağan, ninnimsi bir şarkı. (Ağaçlar bekliyor, üryan /Kuşları değil baharı bekliyor.) Bekleme, izolasyon günlerinin de temel modlarından biri. Müzik bu modu etkili bir şekilde yansıtıyor; çevreleyen, ambiyans ses duvarları, Baştürk'ün statik, ajitasyonsuz panduri arpejleri, gecenin sona ermediğini hatırlatan uğulamalar ve Sağırüyüyen'in yatıştırıcı, hipnotik ses tonu...

Bunu takip eden, bir Fuzuli gazelinin iki beyiti kullanılarak bestelenmiş "Fuzuli" adlı parça: sözleri ümitsiz ve karamsar ancak müziği karşı konulmaz bir şekilde çekici ve baştan çıkarıcı. Fuzuli'nin insanlığın geldiği umutsuz noktayı tasviri bugün için de geçerli:

Dost bî-pervâ felek bî-rahm ü devran bî-sükûn
Derd çok hem-derd yok düşmen kavî tâli' zebûn

Şâhid-i maksad nevâ-yi çeng tek perde-nişîn
Sâgar-i işret habâb-i sâf-i sahbâ tek nigûn

(Dost ilgisiz, felek merhametsiz, dünya sükûnetsiz
Dert çok, dert ortağı yok, düşman güçlü, talih zayıf

Maksadımın şahidi çengin nağmesi gibi perde
arkasında
İçki kadehi, şarabın saf kabarcığı gibi ters)

Üçüncü sırada gelen "Bir büyük sükûn", sözlerini Paul Valéry'nin "Nergis Konuşuyor"unun bir beyitinden alan, çelişki üzerine kurulu bir şarkı. Şarkının sözleri (Bir büyük sükûn dinler beni / Umudu dinlediğim yerden.) umut ve sükunetten bahsetse de, müziği sonu gelmeyen gergin loop'lar ve çözüme ermeyen disonant tınılar oluşturuyor. (Sükun bir boşluğu, cevapsızlığı temsil ediyor olabilir mi?)

Albümün son parçası "Işığa Dönüyoruz"da ise, içinde bulunduğumuz dönemin bir başka duygu hali beliriyor: Değişim arzusu ve tüm yaşananların bizi daha iyi bir geleceğe götüreceğine dair beslediğimiz o naif umut: Bir şeyler değişiyor, seziyorum / Karanlık koyulaştıkça ışığa dönüyoruz.

Endişe, ümitsizlik, umut, bekleyiş... Bir bütün olarak bakıldığında Kırsabır'ı, bugünün çelişkili ve çoklu duygu hallerinin panoramik bir resmini sunan bir albüm olarak okumak mümkün sanırım.

Bizim Değirmen Kooperatifi

0535 673 8292

Instagram: @bizimdegirmenkooperatifi Facebook: bizimdegirmen
www.bizimdegirmen.com Twitter: BizimDegirmen1

Bayındır 2 Sok. No:48/B Kızılay / ANKARA

2012 DEN BERİ BİZ YOLCULUK'TA BULUŞUYORUZ SİZİ DE BEKLERİZ

Latife'den
KAHVALTI-KAHVE

Dostlarımızla
evlerimizde yaptığımız samimi ve
keyifli kahvaltıyı daha çok kişiyle
buluşturmak için sizlerle

YENİ NESİL KAHVE VE KAHVALTI

YAZ OKULU

ANKARA DAYANIŞMA AKADEMİSİ

17 Ağustos - 11 Eylül

Evren Okumuş	İnsan Hakları Odaklı Kültürel Miras
Nalan Mumcu Merve Diltemiz	Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet ve Katılım
Tahsin Başkavak	Göç, Kentsel Yoksulluk ve Defolu İdeolojiler
Fatma Sönmez	Basının Milliyeti ve Cinsiyeti: Kürt Basın Tarihi ve Kürt Kadın Gazeteciliği
Emine Sevim	Türkiye'de "Taşra" Tartışmaları
Can İrmak Özınanır	Eleştirel Medya Çalışmalarında İdeoloji ve Hegemonya

TRANSITION
Transition Promotion Program

Bu program Çek Cumhuriyeti Dönüşüm Destek Programı tarafından desteklenmektedir.

Terra Kafe & Mutfak Ankara'nın vegan yemek kültürüne rafine lezzetleriyle yeni bir soluk getiriyor. Üstelik bunu yaparken az yağlı, az işlenmiş, tat arttırıcılara sırtını yaslamayan, yüksek el emeğine dayanan menüsüyle damak zevki gelişmiş, sağlıklı ve doyurucu öğünleri tercih eden herkesi Terra deneyimine davet ediyor. Terra'nın fritöz kullanılmayan, çöp çıkarmayan/ayırıştırıcı mutfakları hem pişirme hem de tüketme deneyimini tekdüzelikten çıkarmak amacıyla dinamik menü konseptine dayanıyor. Değişen günlük çeşitler için Terra'nın dijital menüsüne <http://terra.dijital.menu> adresinden bakılabilir. Her daim taze kahvesi, taze ve yine aroma arttırıcılara, şekere bulanmamış tatlı seçenekleri ise az masalı ferah bahçesini uzun sohbetleri için tercih edenlerin favorisi. Terra, galeri olarak kullandığı sarı duvarı, go ve satranç takımları ile şehir kültürüne yalnızca mutfak penceresinden değil daha geniş bir anlayışla katkıda bulunmak istediğini gösteriyor.

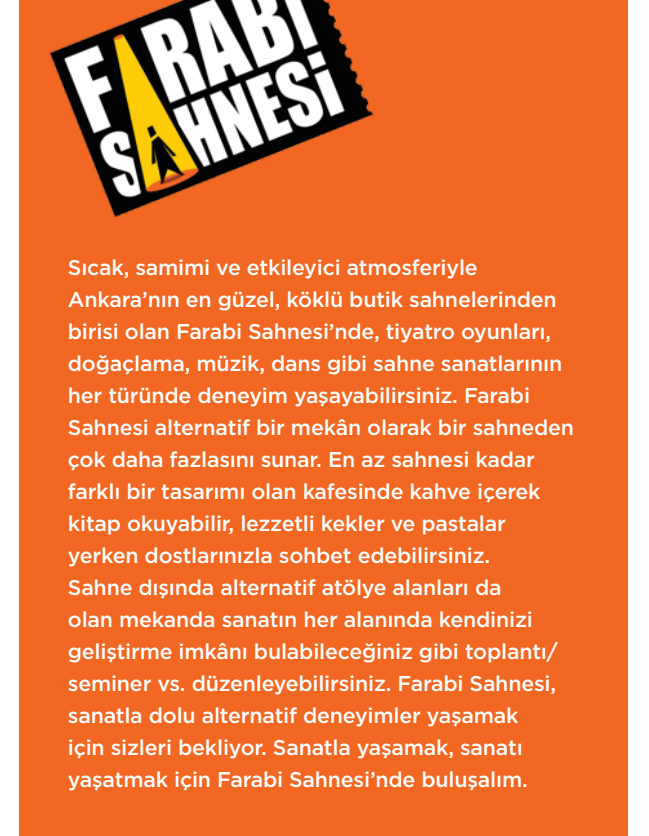
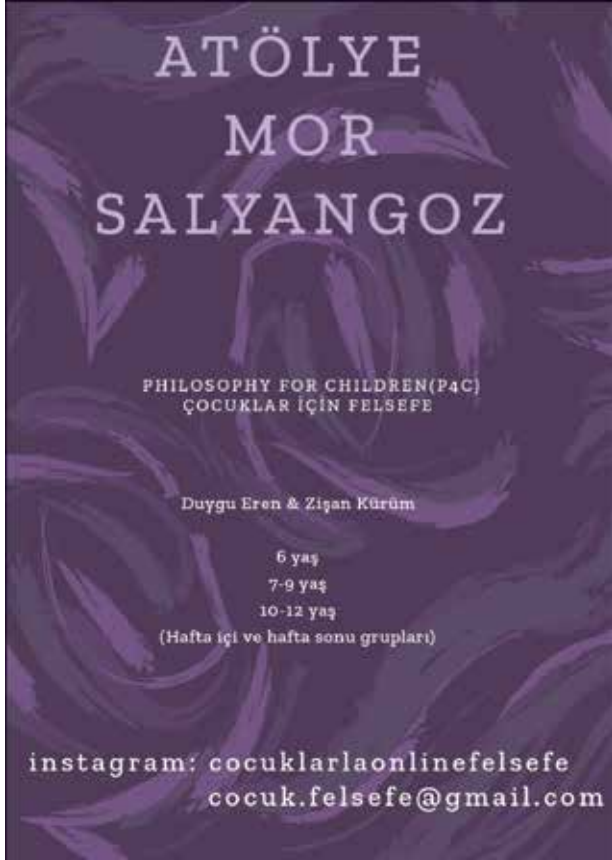
MEGARON

16 yıl önce metallerle çalışmaya başladım. Takılanı, çevremdeki dünyaya olan ilgimden, doğadan ve gezilerimden esinlenerek yaratıyorum. Önceliğim, gülmüştür. Bakır, pirinç, alloy, reçineyi doğal taşlarla birleştirerek taşların doğal hallerini bozmadan, sahip oldukları formlarını kullanarak üretim yapıyorum. Taki yapımcılığumdaki seçimlerimi mimari projelerimdeki bilgilerle birleştiriyorum. Çalışmalarım, özel insanların kullanmayı seveceği nesnelere yapma tutkumla ortaya çıkıyor. Megaron, hem bu nesnelere tasarımından üretime kadar olan aşamalardan geçtiği küçük bir atölye, hem de ürünlerin sevenleriyle buluştuğu bir galeri olarak Karum AVM'de yer almaktadır.

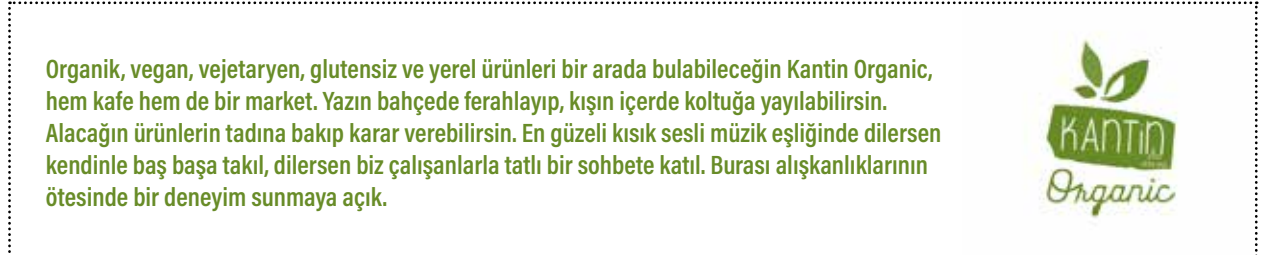

Telefon: 03124284244
E-posta: atelyemegaron@gmail.com
Instagram: <https://www.instagram.com/megaronkarum>

Aşağıdaki google haritalar sayfamızın linkine tıklayarak Megaron'da sanal gezi yapabilirsiniz: <https://goo.gl/maps/3eBUg73YgRVTfXet9>

Ayrancı'da bir tuhaf dükkan: Gurmefil. Sofranıza sağlıklı, bitkisel hazır gıda ürünleri... Hayvansal madde içermez, katkısız.

Cennet Sineması ve Huysuz Virjin

Aydan Çelik

Huysuz Virjin'in ölümü aklıma Giuseppe Tornatore'nin Cinema Paradiso (Cennet Sineması) filmi getirdi. İzleyenler hatırlayacaktır. Kasabamın papazı her filmi halka gösterilmeden önce izler, öpüşme sahnelerinde elindeki zili çalar, makine dairesindeki Alfredo, o bölümleri işaretler, sonra da keser çıkartırdı. Böylelikle halk, "ahlakı" nı bozacak şeylerden korunmuş olurdu :)

Filmin esas karakteri, sinema delisi, dehşet yaramaz, 7 yaşındaki Salvatore'ydi. Alfredo'nun çırağı olan Salvatore büyüyünce, Alfredo'nun da ısrarıyla Roma'ya sinema okumaya gidiyor, ünlü bir yönetmen oluyor, Alfredo'nun ölüm haberini alınca da yıllardır görmediği kasabasına geri dönüyordu.

Alfredo, öldüğünde Salvatore'ye teslim edilmek üzere bir film kutusu bırakmıştı. Filmin sonunda Salvatore özel bir salonda kutudan çıkan filmi tebessümüne eşlik eden gözyaşlarıyla izlemişti.

Alfredo, yıllar boyu papazın sansürlediği öpüşme sahnelerini uç uca eklemiş, yepyeni bir film yapmıştı.

**

Huysuz Virjin'in ölüm haberini alınca aklıma o sahne geldi.

Yıllar evvel, Levent'te, ufak tefek animasyonlar yaptığım bir post-produksiyon şirketi vardı. Aynı zamanda çok sayıda TV programının montajını filan yaparlardı.

Ne zaman gitsem, ekibi kahkahalar içinde Huysuz Virjin'in çekimlerini montajlarken bulurdum. RTÜK ya da diğer nedenlerden ötürü, o kadar çok yeri çıkartır ya da "biiiip" koyarlardı ki ham çekimin en az yarısı kullanılmazdı.

Bir gün cesaretimi toplayıp Cennet Sineması'ndaki durumu anlattım. "Abiler siz de Alfredo'nun yaptığını yapsanız şahane olmaz mı?" diye bir öneride bulundum. Doğrusu pek de tınmadılar. Ama yaptılarsa şahane bir işe imza atmış olmalılar.

Sonradan bir araya getirilmiş sansürsüz Huysuz Virjin şovlarını kim izlemek istemez ki?

Onun, makam, mevki, statü, şan, şöhret, cinsiyet takmayan; riyakârlığı, ikiyüzlülüğü, kibri sarakaya alan, nalına da mihına da vuran tarzı, Türkiye toplumunun halen en büyük ihtiyaçlarından biri değil mi?

**

Yaşının ilerlediği bir dönemde sunduğu bir yarışma programında fenalaşmış, yere yığılmıştı. Salondakiler yine şaka yaptığını sanmış gülüp geçmişlerdi. Hadisenin ciddiyeti anlaşılınca tıbbi müdahale yapılmış, ayıldığında ilk cümlesi, "Gittim baktım. Yukarıda iyi bir arsa bulamayınca geri döndüm." olmuştu.

Yolu açık, mekânı cennet olsun.

SOLFASOL

Ankara'nın Gayriresmi Gazetesi

Ağustos 2020

91. Sayı

Ayda bir yayımlanır.

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Mehmet Onur Yılmaz

Editörler: Duygu Toprak, Zişan Kürüm

Dosya Editörü: Ali Bilge

Sayfa Tasarımı: Aslıhan Özgen

Gazete Sekreteri: Dilan Nil Özgen

dilan@gazetesolfasol.com

Bu Sayıyı Yayına Hazırlayanlar: Akın Atauz, Alanur Çavlin, Ali Bilge, Ankara Cimbızcısı, Arif Şentek, Aydın Bodur, Aydan Çelik, Aylin Yılmaz, Behiye Erinç Taş, Ceren İskit, Deniz Zeka, Duygu Toprak, Erhan Karadağ, Hadi Sinan İskit, Hale Gönültaş, Kaan Can Bircan, Linda Nihan Lafcı, Mehmet C. Peker, Mehmet Onur Yılmaz, Mehmet Kocabey, Meltem

Sezen Kılıç, Onur Mat, Önder Şenyapılı, Özgün Keser, Sencer Başat, Sine Çelik, Yavuz İşçen, Zeynep Arıca, Zişan Kürüm

Yayın İdare Merkezi

Büklüm Sokak, No: 44/4,
06680 - Kavaklıdere / ANKARA

Tel-Faks: 0 312 437 76 41,

İrtibat Tel: 0 537 024 28 49, 0 536 956 64 26

Yazı-Haber: bilgi@gazetesolfasol.com

Abonelik: abone@gazetesolfasol.com

Basım Yeri: Şen Matbaa

Özveren Sok. 25/B Demirtepe/Ankara
Tel: 0 312 229 64 54 Fax: 229 64 54

E-Mail: senmatbaa@gmail.com

WEB: www.senmatbaa.com

Basım Tarihi: 01.08.2020

ISSN: 1301-8655

Yerel Süreli Yayın

3.000 adet basılmıştır.

SOLFASOL'UN BİR UCUNDAN DA SİZ TUTUN!

Gazete Solfasol'da yer almasını istediğiniz yazı, haber ve çizilerinizi her ayın 25'ine kadar icerik@gazetesolfasol.com adresine gönderebilirsiniz. Abone olmak için aşağıda belirtilen hesap numarasına ödeme yaptıktan sonra adınızı, açık adresinizi, e-posta adresinizi ve telefon numaranızı abone@gazetesolfasol.com adresine veya **0 536 9566426** nolu telefona SMS ile gönderin.

Yıllık Abonelik: 100 TL

Yıllık Destekçi Abonelik: 200 TL

Yurtdışı Abonelik: 200 TL

Öğrenci Aboneliği: 50 TL

Dijital Abonelik: 50 TL

Abonelik Ödemesi için Banka Hesap Bilgileri

TÜRKİYE İŞ BANKASI - KÜÇÜKESAT ŞUBESİ

IBAN: TR83 0006 4000 0014 2080 7867 87

Hesap Sahibi:

Mehmet Onur Yılmaz SOLFASOL

SOLFASOL ARTIK PATREON'DA!

Patreon Solfasol'a aylık düzenli destek verebileceğiniz online bir kitlesel fonlama platformudur. Oluşturacağınız talimatla belirleyeceğiniz miktar, kredi kartınızdan her ay otomatik olarak çekilerek Solfasol'a aktarılır.

1- Akıllı telefonunuzu kullanarak yandaki karekodu okutun. **2-** Üye değilseniz Patreon'a üye olun. **3-** Aylık destek miktarınızı seçin ve onaylayın. **4-** Desteğiniz her ay Solfasol'a ulaşsın.

